

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEAN MARTIN

SİMYA VE SİMYACILAR

SEAN MARTIN SİMYA VE SİMYACILAR

KAL KEDON

KALKEDON

SİMYA VE SİMYACILAR

SİMYA VE SİMYACILAR

Sean Martin

Orijinal Adı: *Alchemy and Alchemists*

Kalkedon Yayıncılık: 104

Popüler Tarih: 5

Hocapaşa Mah, Kargılı Sok, Celal Orman İşhanı, No 1/ Kat 3, Daire 32

Sirkeci-İstanbul

Telefon ve Fax: 0212 512 43 56

Web: www.kalkedonyayinlari.com

e-mail: kalkedonyayinlari@gmail.com

Yayına Hazırlayan: **Hakan Tanıttıran**

Kapak Tasarımı: **Semiha Şahin**

Düzeltili: **Özlem Şimşek**

Bu kitap Can Matbaası'nda basılmıştır

Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi, Kat 3 No: 7 Topkapı İstanbul.

Tel: 0 212 613 10 77

İngilizce İlk Baskı: Pocket Essentials, 2006

Türkçe İlk Baskı: Kasım 2009

Copyright© Kalkedon Yayınları 2009

isbn: 978-605-5679- 32-3

SİMYA VE SİMYACILAR

Sean Martin

Türkçesi

Eylem Çağdaş Babaoğlu

KALKEDON

Anne ve Babama

Teşekkürler...

Her zaman beni destekleyen ve teşvik eden Nick Rennison'a; kolay ilerlememi sağlayan Mike Pain'e; (aksi yönde sayısız iddiaya ortaya atılmasına rağmen Hendon perspektifini benimsemeyen) ve tozlu/eski el yazmalarına ihtiyaç duyduğumda bana vermekte tereddüt etmeyen saygıdeğer Nick Harding'e; bana Thomas Charnock'un yaşadığı sokağı gösteren ve yine onun çalışmalarını/yaşamı hakkında belli bir içgörü kazanmamı sağlayan Somerset- Otterhampton Klisesi görevlilerine; beni Charnock'un yaşadığı ormana kadar götüren Tim Hather'a; benden sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen kızkardeşim Lois'e sonsuz teşekkürler. Beni mücadelede tahayyülümün çok ötesine taşıyan ve Kenneth Rayner Johnson'un *Falconelli Fenomeni* adlı nadide klasığına erişmemi sağlayan İon Mills'e, David Mathew'e ve John Shire'a da yine çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

†

Giriş	11
Yanılığlar Tarihi mi, Yoksa Bir İnsanın Hayatta Elde Edebileceği En Etkili Sır mı?	
Temel Simya Kavramları ve Temaları	19
Simyanın Amacı	23
Simya & Hermesçilik	
Laboratuvar Prosedürleri	
Hermes Trismegistus ve Corpus Hermeticum	
Hermes Trimegistus'un Zümrüt Tableti	
Simyada Simgesel Karakterler	
Simya Aşamalarının Simgeleri	
Simya İmgeleri ve Simya Konulu Elyazmaları	
Simya'da Özdeyişler	
Kuşların Dili	
Nümeroloji	
Felsefe Taşı, Kutsal Kase	
Batı'da Simya	43
Simya Sözcüğünün Kökeni	
Tarihöncesi Dönemlerde Simya	
Eski Dönemlerde Metal ve Demir İşçiliği	
Batıda İlk Simya Çalışmaları	
İlk Batılı Simyacılar	
Demir Ocağından Laboratuvara	
Simya ve Gnostisizm	

Arap Dünyası'nda Simya
Cebir: Simya ve Sufizm İlişkisi
Avrupa Simyasının Kökeni: Çeviri ve Çevirmenler
On İkinci Yüzyılın Rönesansı
Avrupalı İlk Uzmanlar
Simyanın Kıtaya Yayılışı ve Şarlatanlar
Nicholas Flamel
Orta Çağ'ın Sonunda İngiliz Simyası
Rönesans Döneminde Simya
Paracelsus: Bir Tıp Duayeni
Simya ve Müzik
Simya ve Gülhaçlılar
Bilimlerin Gelişimi Ve Simya
Sanatçı Elias
James Price'ın Alın Yazısı

Doğuda Simya

89

Çin Simyası
Simya ve Taoizm
Laboratuar Simyası ve Tinsel Simya
Hint Simyası
Tamil Siddharları
Şiir: Dilin Simyası

Modern Simya

103

Onsekizinci ve Ondokuzuncu Yüzyılda Simya
Jung ve Simyanın Ruhbilimsel Yorumu
Modern Laboratuar Simyası
Simya ve Paranoia
Günümüz Simyası
İnsanlığın Ortak Hermetik Mirası

Altının Soyağacı

121

GİRİŞ

Yanılgılar Tarihi mi, Yoksa Bir İnsanın Hayatta Elde Edebileceği En Etkili Sır mı?

Simya yazılı tarihin ilk dönemlerinden beri yaşadığımız hayatın içinde olmuştur. Lao Tzu'nun hükümlerindeki Çin'den, Mısır Krallığı'na; Büyük İskender'in Yunan İmparatorluğu'ndan, İslami fetih çağına, Endonezya Takımadaları'ndan, Viktoryen okültizminin karanlık çağını yaşadığı dönemlere kadar hemen her kültürde simya farklı biçimlerde de olsa varolmuştur. 'Yanılgılar Tarihi' denilerek küçümsense de 'bir insanın hayatta vakıf olabileceği en etkili sır' olarak da görülmüştür. Pek çok defa ham madenlerin altına dönüştürülmesiyle elde edilen hileli ve illüzyonal bir dünyevi kazanç kaynağı olarak tarif edilmiş olsa da, bir insanın yalnızca dürüst bir ehil yardımıyla ve temiz bir kalple tatbik edebileceği tanrısal bir sanat, tanrının en yüksek bir lütfu olarak da tanımlanmıştır.

Simya üzerine 100 000 kadar kitap yazıldığı tahmin edilmektedir, bugüne kadar en çok inceleme konusu yapılan alanların başında gelir. Ben Jonson *Simyacı* (1610) adlı oyununda simyayı hicvederken, Paulo Coelho'nun aynı adı taşıyan ve

12 Simya ve Simyacılar

1990'larda çok satanlar listesinden uzun süre inmeyen kitabında ise bu alana Jonson'dan çok daha sempatik yaklaşılır. Ancak çok muammalı bir alan olması nedeniyle, simya aleyhine ciddi tartışmalar yaratan pek çok eser de yayınlanmıştır. Bunlardan biri de Ben Elton ve Richard Curtis tarafından yazılmış olan ve simyanın zaaflarını/kusurlarını çok parlak bir biçimde gösteren *Zehirli Yılan* adlı eserdir; bu kitapta karakterlerden biri olan Edmund bir külçe altın yerine bir külçe yeşillik elde eder.

Simyayı kötüleyen diğer kitapların aksine, simyacılar, Jonson'un oyununda şaşırtıcı biçimde zengin finansörleri bayağı yollardan dolandıran şarlatanlar olarak sunulunamışlardır, bundan ziyade incelikli ve küstah biçimde oyununu oynayan parlak dolandırıcılar olarak resmedilmişlerdir. Yöneticiler ise bu sanatı pek çok defa yasaklama yoluna gitmişlerdir; Papa XXII. John'un 1317 yılındaki beyanlarında da şu ifadeler geçer:

O zavallı simyacılar ki, zenginlere ortada olmayan bir şeyi vaat ederler; akıllarınca çok zeki olduklarından, sonunda mutlaka kendi kazdıkları kuyuya kendileri düşerler.

Papa John elbetteki tek örnek değildir. M.Ö 144 yılı gibi erken tarihlerde dahi Çin İmparatoru'nun altın imalatını yasaklayan emirnameler verdiği bilinmektedir. Ardından pek çok defa bu ve benzeri yasaklamalar yapılmıştır; örneğin Çin simyayı M.Ö 60 yılında tekrar yasaklamıştır; Roma İmparatoru Diokletyan M.S 296 yılında bu sanatı yasaklarken, yine IV. Henry de 1403 yılında onu gayrimeşru ilan etmiştir.

Sıkça tekrarlanan şarlatan demogojisini ya da çok da başarılı olamayan olumsuz propagandayı bir kenara koyup işin iç yüzüne bakabilirsek eğer, hem kendiliğin, hem de doğanın en derin gizemlerini elde edebileceğini iddia eden bir geleneğin

olduğu rahatlıkla görülebilir. Bu sanatı yasaklayan krallar olduğu gibi, bu sanatı sarayında tatbik eden/ettiren ya da en azından onu teşvik eden sayısız papalar, soylular ve krallar da vardır. Onlar; simyacıların sonsuz zenginliğin, sonsuz yaşamın sırrına vakıf oldukları ya da zamanı manipüle etmek, laboratuvarlarda hayat yaratmak gibi acayip yeteneklere sahip oldukları yönündeki olumsuz söylentilere kulak asmamışlardır.

İlk Fransa Papası olan II. Sylvester (999 -1003) zenginliğini ve gücünü sihir üzerinden elde etmekle suçlanmış, seçimlerden yedi-sekiz yıl kadar önce de Amiens Konseyi önünde yargılanarak bir cadı olmadığını kanıtlamak durumunda bırakılmıştı. İskoçya Kralı IV. James ise Stirling Sarayı'nda uzun yıllar başarılı deneyler yapmaya devam ettiği gibi; İsveç Kraliçesi Christina da simya okuyabilmek için iktidarını bırakmıştı; İngiltere Kralı II. Charles ise kraliyet yatak odasının hemen altına kendi özel simya laboratuvarını kurmuştu. Tüm bunların içinde belki de en ilginç olanı Roma Kralı Aziz II. Rudolph'u, o bu sanata saplantı derecesinde düşküncü ve altın üretimine dair araştırmalara o denli dalmıştı ki sonunda devlet işlerini ihmal etmekten mahkeme karşısına çıkarılmıştı.

Zamanını ve parasını simya araştırmalarına harcayan yalnızca prensler ve krallar değildi elbette. Albertus Magnus, Moses Maimonides, Roger Bacon ve Thomas Aquinas gibi ortaçağın önde gelen pek çok bilgininin dönüşüm araştırmalarına belli bir ilgi duyduğu bilinmektedir. Daha da ilginç olanı ise bu bilginler arasında Sör İsaac Newton, Robert Boyle ve Jean Baptiste van Helmont gibi modern bilimin temellerini atmış bilim adamlarının da bulunmasıdır. Bunlar içinde Bacon, antimon metalinin özelliklerini keşfetmiştir, yine önde gelen Arap Simyacılarından Alhazen, karanlık odayı geliştirerek bugünkü modern fotoğrafın yolunu açan kişidir. Alkol damıtımı, fosfor, porselen ve sodyum nitrat gibi şeylerin hepsi simya laboratuvarının insanlık ailesine hediye ettiği şeylerdir. Paracelsus, kan

dolaşımından, onun modern bilim tarafından resmi olarak kabul edilışinden yaklaşık yüz yıl kadar önce söz etmiştir; yine Michael Sendivogius da, oksijeni Joseph Priestley'in resmi olarak keşfettiğı yıl olan 1774 yılından yüz elli yıl önce bulmuştur. Fransız simyacı Tiphaigne De La Roche ise görüntüleri sabitlemenin mantığını kavramış bulunuyordu ve Dageurre ve Fox Talbot'tan yaklaşık yüz yıl kadar önce 1750'liler gibi çok erken bir tarihte, ilk fotoğrafları belki de o çekmişti. Uzun yıllar simyayı tatbik eden Sör İsaac Newton'a göre simya, yanlış ellerde tehlikeli sonuçlar doğurabilecek, iyi saklanması gereken bir sırdı; öyle ki onun bu sözleri bazılarınca onun nükleer enerjinin sırlarını bildiğı ya da sezdiğı biçiminde de yorumlanmıştı.

Simya; somut laboratuvar pratiğinin dışında, ehil birinin ya da bir ustanın yanında öğrenilebilecek tinsel bir beceri olarak da görölmüştür. Çok eski dönemlerden beri simyanın öğretiliş ve nesillere aktarılışı bu tarzda olmuştur. Hatta 17. yüzyıl sonrasında modern bilimin kurumlaşmasıyla beraber simya, giderek daha da mistik ve tinsel bir disiplin haline gelmiştir. Jakop Boehme (1575-1624) ve Thomas Vaughan (1621-1665) gibi yazarların çoğı aslında laboratuvar ortamına yabancıdır. Çoğı kez Felsefe Taşı'nı* İsa Mesih'le eş değer tutan bu yazarlar en az simyacılar kadar üstün güçlere sahip majisyenler** olarak görölmüşlerdir. (Thomas Vaughan'ın; simyevi imgeleri yeri geldikçe şiirinde kullanan metafizik şair Henry Vaughan'ın ikiz kardeşi olması şaşırtıcı değildir.) Simyanın mistik kolu, tinsel gelişime dair sayısız metafor üretmiştir. John Bunyan'dan yaklaşık 50 yıl önce öne çıkmış bir yazar olan J.A Comenius'un *Dünyanın Labirenti ve Kalbin Cenneti* adlı eseri bize bu yaklaşımın tipik bir örneğini sunar. Bu eserde anlatıcı

* Metalleri altına çevirdiğı varsayılan bir madde ç.n

** Sihir ustası ç.n

sonsuz bir şehrin içinden geçer ve insan deliliğinin tüm biçimlerine şahit olur. Bu dehşetli labirentten ancak tanrı inancı yardımıyla kurtulabilir. Comenius'un bu eserinin dışında; Thomas Vaughan'ın *Işık Evi* gibi ya da Tommasso de Campanella'nın *Güneş Ülkesi* gibi daha pek çok başka kısa eser de yazılmıştır.

Simya kitaplarının içi genellikle sayısız illüstrasyonla doludur. Batı görsel sanatları tarihiyle biraz haşır neşir olan birinin, insanı dehşete düşüren ve de garip bir biçimde ne zaman ve kim tarafından çizildiği belirsiz resimlerle karşı karşıya gelmesi olasıdır. Paramparça edilmiş bedenler ya da kendi kalbini söken kişiler bu ve benzeri resimlere örnek olarak verilebilir. Bu resimlerde kişiler; kendi kusurlu, sakat dünya ya da sanat anlayışlarının bir yansıması olarak birer sakat suretinde resmedilmişlerdir. (Gerçek bundan çok çok farklı olsa da). Yine seksüel görselleştirme de çok güçlüdür, kral ve kraliçenin simya arketipleri çoğunlukla cinsel ilişki sırasında resmedilmişlerdir. Başka bir tasvirde örneğin, bir adamın aslında cinsel organının olması gereken yerde bir ağacın boy vermiş olduğu görülür. Erkek ve kadın iç içe geçmişlerdir, ki bu sadece cinsel ilişki için değildir, aynı zamanda da birer hermafrodit (çift cinsiyetli) haline gelmek içindir. Şüphesiz ki bu resimler sadece bakılmak için değil, çözümlenmek, bakını belli bir düşünüşe yöneltmek için de yapılmışlardır. Carl Jung'a göre simyacı; hangi değerli madenin peşinde olursa olsun, aslında esas olarak bilinçdışını keşfetmektedir ve resmedilen ağır ve cüretkar imgeler de aslında bizleri insanın çok daha yetkin bir kavrayışına götüren çeşitli bilinç durumlarının birer tasvirinden başka bir şey değildir.

Simyanın ıbbi bir boyutu da vardır. İyi bir hekim ve bir reformcu olan Paracelsus (1493 -1541) ıbbın hemen her alanında çalışan bir bilgidir, onun simya çalışmaları günümüz modern homeopatisinin temellerini atmıştır. Modern dönemde

bu geleneği sürdüren Archibald Cockren ve Armand Barbault ise yetkin ve değerli birer tıp adamı olarak kabul edilirler. Günümüzde alternatif tıbbın giderek artan popülerliği aslında Paracelsus'un fikirlerinin ne kadar sağlam olduğunu bir kanıtı olarak yorumlanmalıdır. Homeopatik bir hizmet alan bir kişi aslında kendi farkında olmasa da, simya geleneğinin bugüne taşıdığı zengin birikimden faydalanmış olmaktadır.

Simya kültür-sanat alanına da etki etmiş bir disiplindir. Jonson'un yazmış olduğu oyun şüphesiz bunlar arasında en ünlü olanıdır, yine *İkinci Zehirli Yılan* en güncel örnek olarak karışımızdadır. Honore De Balzac'ın çalışmalarından Thomas Mann'ın eserlerine, Josep Beuys ve Marcel Duchamps'ın sanatından, kitapçıların "kendine kendinize yetin" bölümlerindeki sayısız kitaba kadar simya; yazın ve sanatın pek çok alanında kendine yer bulabilmiştir. Bundan başka Lindsay Clarke'ın Whitbread Ödülü'nü kazanan *Kimyasal Evlilik* romanı gibi, Patrick Harpur'un *Mercurius*'ü gibi ve Patrick Harpur'un *Barok Döngü* adlı romanı gibi simyanın yoğun işlendiği güncel romanlar da vardır. Dire Straits bu sanatı kendi albümüne isim olarak seçmiştir, yine operanın ortaya çıkışında da ciddi rol oynadığı düşünülmektedir, çünkü opera aslında, bir tür sentezleme sanatı olan simyadan da alınan esinle bilinçli bir biçimde, tüm sanatları bütünleştiren sanatların sanatı, bir tür "sanatın sonal formu" olarak tasarlanmıştır. İcra edilen ilk opera olan Peri'nin *Eurydice*'inde simyayla ilgili temalar çok yoğun olarak geçer ve operanın öne çıkan ilk figürlerinden olan Monteverdi de yine bir simya ustasıdır. Hatta operada geçerli olan ilkeler üzerine inşa edilmiş sinemanın da temelinde simyayla yoğun ilişkili olduğu iddia edilebilir.

Erken dönemlerde baskılanan simya, modern bilimin kurumlaşmasıyla birlikte giderek bertaraf edilmiştir. Bunun nedenlerinin dolayısıyla da batıya egemen olmuş dünya görüşünün yetkin bir çözümlemesi bugün bile tam anlamıyla yapıla-

mamıştır. Rönesansın öne çıkan son adamı olarak tanımlanan Newton dünyayı, geçen her kuşağın ancak birkaç parçasını tamamlayabildiği bitimsiz bir yapboz, bir bulmaca olarak görmekteydi. Maynard Keynes ise Newton'u "Sümer ve Babil büyücülerinin sonuncusu" olarak görmüştür, çünkü o dünyayı bir bütünlük, çok geniş büyük bir yapboz olarak görüyordu ve bu yapboz ancak işini çok ciddiye alan araştırmacılar tarafından çözülebilirdi. Newton'un yolunu açmış olduğu modern fiziğin süreç içinde dar-görüşlülüğü ve maddi hırsları ile dünyayı/insanlığı tehdit eden modernist dünya görüşünün temelini oluşturmuş olması çok ilginç bir ironidir, halbuki Newton'un doğa anlayışı yukarda da bahsedildiği üzere kesinlikle bütüncül bir doğa anlayışı idi.

Modern fizik bugün, bu tarz bütüncül bir madde anlayışının kökenlerini o dönemin bilgeliğinde aramak gerektiğini teslim etmektedir. Simya dünyadaki her şeyi –ki bu toplamın içinde simyacılar da vardır- kapsıyor ve ele aldığı herşeyi evrenin bütünü ile ilişkilendiriyordu. Simya sonrasında da bilim adamları giderek yalıtılmış, izole görünen fenomenler arasında da bağlantılar olduğunu/olabileceğini savlamaya başladılar. Kaos kuramının ünlü "kelebek etkisi", yani Avustralya'da kanat çırpan bir kelebeğin Atlantik'te dev dalgalar yaratabileceği savı bunun tipik bir örneğidir. Deneycinin deney içinde, deneyin sonuçlarını etkileyebilecek kadar önemli bir rol oynadığı yargısı kuantum fiziğinin bugün artık tartışmasız biçimde kanılanmış olduğu bir yargıdır; ancak aslında bu simya ve simyacıların yüzyıllar öncesinden kavramış oldukları bir ilkedir. Yine fizik bugün çok güçlü yoğunlaştırılmış görsel imgelemeyle deneycinin maddeyi yönlendirebileceğini söylerken gerçekte eski yargıları tekrarlamaktan öteye gitmemektedir, güçlü görsel imgelemeden kasıt simyacıların inanç dedikleri şeyce karşılık gelir. (Ve belki de en ciddi ironi, parçacık fiziğinin bizlere, kurşundaki molekül sayısının artırılması koşuluyla kuramsal

olarak kurşunun altına çevrilebileceğini göstermesidir, ancak bu ciddi maddi kaynak ve çok fazla sayıda akseleratör* gerektiren bir işlemdir. Ne tuhafır ki bildiğimiz anlamıyla bir Ortaçağ simyacısının elinde böylesi imkanlar da yoktur.)

Simyada bütüncül dünya anlayışı çok merkezi bir ilkedir; yapılan ister bir hile ya da bir “şarlatanlık” olsun, işin her aşaması sürecin bütünü ile ilişkili olduğundan çok önemsenir. Dönemin simyasında yalnızca laboratuvar sürecindeki aşamalara dikkat edilmiyordu; örneğin yıldızlar ya da ayın evreleri de aynı ölçüde göz önünde bulunduruluyor, rüyalar kaydediliyor, yine sezgiler de dikkate alınıyordu. Simyacı için evrende birbiriyle ilişki içinde olmayan ya da kapsam dışı hiçbir şey yoktu. “Raslantı” denen şey gerçek hayatta var olamazdı. Her şey sürecin ya da “büyük resmin” bir parçasıydı. Bu bütünsel dünya anlayışı bugün de yeryüzünden tamamıyla silinmemiştir, dünyanın çeşitli yerlerindeki geleneksel toplulukların hayatlarının bir parçasıdır. Yalnızca bizler, yani batılılar böylesi bir gerçeklik kavrayışından koparılmış bulunuyoruz ve muhtemelen de bu alanda diğer toplumların oldukça gerisinde bir noktadayız. Bu, simyanın neden hala hayatımızda olduğunun bir cevabı olarak görülmelidir belki de: simya; her birimizin farkında olmamasına rağmen sahip olduğu bir sırlı cevheri, yeniden keşfetmek, itibarını iade etmek ve tanımlamakla görevli kılındığımız bir gücü bünyesinde taşıyor olabilir.

* reaksiyon hızlandırıcı ç.n

Temel Simya Kavramları ve Temaları

†

Bizlerin yani batılıların zihnindeki ortak simya imgesi aşağı yukarı bellidir; Ortaçağın ilkel-kimyagerinin dumanlı, puslu laboratuvarında deney tüpleri fokür fokur kaynar; içeride kışunu altına çevirmek için sonu gelmez bir mücadele verilmektedir; tüm bu meşakkatli mücadelesinin içinde simyager bir yandan da kitaplara gömülmüş antik metinleri deşifre etmeye çalışmaktadır. Belki de servetini arttırmak isteyen bir zenginden mali destek alınmaktadır ve ortada bir gerçek varsa eğer o da bu paranın boşu boşuna harcanlığıdır. Simyanın, onu icra edene zenginlik getirdiği söylentisinin biraz yayılması bile, o şehirdeki dolandırıcıların, ışığa gelen pervaneler misali simyaya yönelmesi için yeter de artar. Ortaçağ karanlığında bile deney tüplerini fokurdatan laboratuvar ateşi hiç sönmediyse şayet, bunu biraz da halk arasında “şarlatan” diye bilinen bu kişilere borçluyuzdur.

Eğer simyacı gerçek bir simyacıysa; kendisinin ve finansörün hiç ummadığı, ancak son derece faydalı olan beklenmedik

bir keşif de yapabilir. Alkol damıtımı, bir simyacının laboratuvarında keşfedilen bir tekniktir örneğin, yine fosfor elementi de simyanın insanlık ailesine bahşettiği hediyelerden biridir. Eğer simyacı gerçekte bir “şarlatan”sa finansörün fonlarını sonuna dek sömürecek, foyası ortaya çıkınca başka bir şehre geçecek, orada da yine başka zengin ve saf birinin gözünü şaşalı laboratuvar deneyleriyle boyamaya çalışacaktır. Kısacası şehir şehir gezerek, oyununu bulduğu her sahnede tekrarlamaya çalışacak, bir yandan da yakalanmamak için her gün her an soğuk terler dökerek dualar edecektir.

Şarlatanlar, resim ve edebiyata da konu olmuş kişiliklerdir. Ben Jonson’un oyunu belki de bu alandaki en göze çarpan örnektir; hatta bundan önce yazılmış olan, Chaucer’ın, *Canon’s Yeoman’in Masalı* adlı ünlü eserini bile bu anlamda gölgede bırakmıştır. Her iki oyun da düzmece simya üzerinedir ve her iki yazar da oyununu, süreci sanki bire bir yaşamışçasına yazmıştır; ikisinin de sahtekar simyacılar para kaptırdığı ve de bu nedenle böylesi oyunlar yazdıkları tahmin edilmektedir.

Gerçek simyacılar gelirsek onlar, zenginliği pek önemsemeyen ve bir şarlatana göre de epey silik figürlerdir. Dönemin simyacıları, yüksek ihtimalle eğitilmiş, kendi düşünce tarzını ve çalışma disiplini oluşturmuş kişiler olmalıydılar. Laboratuvarları ise şarlatanlarınkı ile aşağı yukarı aynıydı (en azından konuya yabancı biri için ikisi arasında fark yoktu), ancak öyle sanıyoruz ki şarlatanın laboratuvarındaki gibi aniden ortalığı kaplayan dumanlara ya da potansiyel-f finansörün gözünü boyamak için oraya buraya konulmuş ısıldaklara gerçek bir simyacının laboratuvarında rastlamak pek mümkün değildi. Yüksek ihtimalle, gerçek bir simyacının laboratuvarında süreç son derece temkinli ve sessiz ilerliyordu; simyacı ve gizlilik yemini etmiş asistanı sanki bir laboratuvar da değil de Trappist Manastırı’nda çalışıyor gibiydiler. Simyayla uğraşan birinin o yöreye uğursuzluk getireceği düşünülüyğünden, gerçek bir

simyacının laboratuvar ekipmanı da yine çömlek ya da cam ustalarının dikkatlerini çekmeyecek tarzda tasarlanmıştı. Eğer çalışmaların sonucunda belli bir servet artışı olmuşsa bile bunun şaşalı bir tarzda sergilenmemesi gerekirdi, yine değerli madenler, bunlardan yapılmış eşyalar da komşuları etkilemek için ortalığa konulmazdı. Çalışma “kadın işi” gibi sessiz, “çocuk oyunu” gibi basit ilçerlemeliydi. Seçilen malzeme ve ekipman ise mümkün olduğunca “kaba ve yalın” olmalıydı.

Simyada zamanın büyük çoğunluğu yavaş yavaş ısınan deney tüpündeki değişimleri gözlemlemeye ayrılır. Belki de tarihte bilinen en gizli, korkulu ve mağrur disiplin olduğundan onu daha iyi anlayabilmek için kıyaslamaya başvurmak gerekir. Simyacıyı, küçücük evinde tek başına yaşayan, bir yandan boyalarını ve malzemelerini hazırlayan, bu malzemeleri de parlak, büyüleyici ve onu ölümsüz kılacak sanatını yaratmak için kullanan ressama benzetebiliriz örneğin. Ya da ilaç hazırlamak için, hastalarını iyileştirmek için doğayı etüd eden, bitkileri sınıflayıp ayıklayan bir eczacıya ya da bir hekime de benzetebiliriz. Çoğunlukla simyacının atası olarak kabul edilen metal ustası da benzer bir konuma sahiptir. Metallere şekil verirken, yalnız bir sanatçı gibi mağrur ve heyecanlı olan metal ustası adeta büyülü öte diyarlara açılan geçidin eşiğinde duran kişidir. Kutsal metinleri bütün dikkatiyle inceleyerek onları derkenar ve resimlerle canlandıran, başkasının fark etmeyeceği ya da şöyle bir bakıp geçeceği gizli bir hazinayı parlatıp görünür kılan manastır keşişinin uğraşı da aslında bir yönüyle simyadır. Yine maddenin özelliklerini çözümlerken aslında deneysel tanıtlamanın sınırlarını fazlasıyla zorlayan, hatta zaman zaman mistisizmin ve metafiziğin sularında dolaşan bir kuantum fizikçisinin de çok benzer bir uğraşı içinde olduğu söylenebilir.

Albertus Magnus (1193-1280) iyi bir simyacının sahip olması gereken nitelikleri şöyle sıralar:

22 Simya ve Simyacılar

Bir: Sır tutmasını bilen, sessiz ve yaptıklarının ne-
re malolabileceğinin bilincinde olmalıdır.

İki: İzole bir evde, izole bir tarzda yaşamalıdır.

Üç: Günlerini ve saatlerini sessiz sedasız ve disiplin-
li bir biçimde çalışmaya ayırmalıdır.

Dört: Azim, sabır ve sebat sahibi olmalıdır.

Beş: Çalışmasını belli kurallara göre yürütmelidir.

Altı: Yalnızca sırlı kaplar ve cam teknelerle çalışma-
lıdır.

Yedi: Bu masraflı sanatın gerektirdiği zenginliğe sa-
hip olmalıdır.

Sekiz: Soylular ve prenslerle her türlü ilişkiden ka-
çınmalıdır.

Gördüğünüz gibi, gerçek şarlatanlar ya da sahte simyacılar
giriştikleri gözü kara macerada bu sekiz kuralı hiç umursama-
maktadırlar.

Simyanın Amacı

Batı simyasında amaç, kurşun gibi ham metalleri altına ya da gümüşe çevirmeye imkan veren “filozof taşı”nın üretimidir. Her ne kadar taşın gerçek olup olmadığını anlamak için kullanılan test sürecin bir parçasıysa da taşın asıl işlevi sahibine uzun ömür ve manevi güç getirmesidir. Simya, “kraliyet sanatı”, “tanrısal sanat” ya da bazen en yalın ifadeyle sadece sanat olarak tarif edilmiştir. Hem ateş, hem de su karşısında oldukça dirençli olan altın tarihlerden beri, geçirimsizliği ve sağlamlığından ötürü tanrısal güçle özdeşleştirilmiş bir maddedir. En eski çağlardan beri altın, gümüş gibi parlak metallerin tanrısal bir öz taşıdıkları ve ölümsüzlük getirdikleri düşünülmüştür. Bu yüzden altına sahip olmak ya da onun özelliklerini taşımak ölümsüzlüğe ve tanrısallığa sahip olmakla eşdeğer görülmüştür. Altın güneşle aynı renkteyken, gümüş ayın rengini taşır; ki bu gök cisimleri gündüz yaşamı, gece ise hayalleri –ruhsal hayatı- besleyen, onlara ilham veren evrensel iki semavi figürdür.

Simya altını doğa annenin rahminde büyüyüp gelişen bir şey olarak görür, sanatın asıl amacı ise bu doğal gelişim sürecini laboratuvarda hızlandırmaktır. Dönemin simyacılarının; altının ve diğer metallerin çok uzun sürede büyüyen bitkiler misali belli bir periyotta oluştuğunu anlamış olmaları aslında jeolojik zaman kavramına da sahip olduklarını kanıtlamaktadır. Onlar kendilerine doğayı mükemmelleştirme misyonunun verilmiş olduğuna inanmaktadırlar. Simya yaparken aslında sıfırdan bir yaratım süreci içine girer, yaratırken kendilerini de mükemmelleştirir, içlerindeki tanrısal özü ve değerlerini yaşama geçirmiş olurlar.

Simya & Hermesçilik*

Simyanın doğayı mükemmelleştirebileceği fikri hermetik kökenlidir, yine simya da gerçek anlamıyla hermetik bir bilim olarak kabul edilir. Hermetik sanatların -astroloji, büyü ve simya- daha yazılı tarihin başlamadığı mitsel dönemlerde tanrı Hermes tarafından insanlığa açıklanmış sırlar olduğu farzedilmektedir. Her üç sanat da insanın; her noktasında tanrısallığın esaslarını içeren doğayı saygılı bir disiplinle etkileyebileceği yönündeki inancı paylaşmaktadır. Hem astroloji ve hem de sihir sanatı simyayı etkilemiş, simyacılar yıldızlar en uygun konuma gelmeden herhangi bir işleme girişmemişlerdir.

Diğer hermetik sanatlar gibi simya da kökenini antikiteden alan bir dünya görüşünün izlerini taşır. Helenistik simya düşüncesi, dört temel elementi (ateş, su, toprak ve hava) merkez alan klasik teori üzerine temellenir. Bu kuramın en açık haliyle ilk defa, M.Ö 5. yüzyılda yaşamış olan Yunan filozof Empe-

* Mısır öğretilerine dayanan, daha sonraları yeni platoncuları ve rönesans dönemi bilgelerini etkilemiş olan, tüm gizem olgularını zaman ve mekan sınırlamasını kabul etmeyerek ele alan yaşam tarzı ve felsefedir. Bütün içrek öğretilerde olduğu gibi "hakkatin bilgisi" duyüstü kavrayış gerektirir sezgisel bilgidir. ancak üçüncü gözle veya gönül gözüyle (ikisi farklı şeylerdir) anlaşılabilir.ç.n

dokles tarafından dile getirildiği bilinmektedir, o bu dört temel elementin dünyayı yöneten ikiz ilkeler olan aşk ve çatışma tarafından belirlendiğini iddia etmiştir. Bu kuram sonradan Aristoteles (M.Ö 384-322) tarafından geliştirilmiş ve modern bilimin ortaya çıktığı on yedinci yüzyıla kadar da geçerli sayılmıştır. Aristoteles'in temel argümanı, bu dört elementin iki asli niteliğe sahip olduğu yönündedir, bu elementler ya kuru veya ıslak ya da sıcak veya soğuk olabilirler. Bundan dolayı yerküre soğuk ve kuruyken, hava sıcak ve nemli; yine ateş kuru ve sıcakken, su da soğuk ve ıslaktır. Her elementte baskın olan bir nitelik vardır, bu hava için ıslaklıkken, toprak için kuruluştur; yine ateş için sıcaklıkken, su için soğukluktur. Bu elementler diğer elementler ile ortak olan niteliklerine göre değişebilirler. Ateş duman haline geçerek havaya dönüşmekte, yine kuruyup kül olduğu anda da toprağa karışmaktadır. Dönüşüm düşüncesi de yine bu ilke üzerine temellenmiştir; metallerin niteliklerini manipüle ederek kurşunu altına çevirmek mümkündür. (Modern fizik bizlere, bu kuramın ilkesel olarak doğru olduğunu kanıtlamıştır, bugün bizler atom yapısının manipüle edilerek bir elementin başka bir elemente dönüşebileceğini biliyoruz.)

Dört element kuramına ek olarak, simyada metallerin toprakta adım adım geliştiği ilkesi de önem taşır, buna göre metaller kükürt ve cıvanın evliliğinin birer ürünüdürler. Bunlar, uçucu olanla sabit olan gibi ya da dişil olanla eril olan gibi karşıt güçler olarak görülmüşlerdir. Laborutar simyasında olsun, mistik simyada olsun bu karşıt güçlerin bir araya getirilmesi işin temelini oluşturmaktadır. 16. yüzyılda Paracelsus, bu iki ilkeye bir üçüncüsünü daha eklemiştir, bu da tuzdur. Kükürt, civa ve tuz sırasıyla ruh, beden ve zihne karşılık gelirler. Ruh ve zihni birleştiren tuz yani bedendir, simyasal süreç de çoğunlukla bu element üzerinden ilerler.

Laboratuvar Prosedürleri

Simyacının işi “büyük iş” olarak anılır, ve simya süreci de çoğunlukla “küçük iş” ve “büyük iş” olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ancak bu konu biraz tartışmalıdır, çünkü simyacı süreci kendi tarzına göre belirleme eğilimindedir, çünkü deneyimleme ve öğrenme her simyacı için farklı yollardan geçerek mümkün olabilmektedir. İşin yedi, sekiz, dokuz ya da on aşaması olduğu iddia edilmiştir; yine on beşinci yüzyılda yaşamış bir İngiliz simyacı olan Sör George Ripley işin yirmi farklı aşaması olduğundan söz eder. Yakalanma ya da alay edilme korkusu simyacıların diğer simyacılarla tanışmasını, fikir alışverişi girmesini ve dolayısıyla da bir standart üzerinde ortaklaşmasını engellemiştir.

Ustadan çırağa devrolan gizli bir bilgi olarak simya, uzun zaman ustadan çırağa sözlü aktarılan bir gelenek biçiminde devam etmiştir. Thomos Norton'ın kendisine sırrını öğretecek bir usta bulabilmek için yüz gün şehir şehir dolaştığı bilinmektedir. Bu aslında bize iki simyacının yan yana geldiklerinde, işin özgül doğası ya da işleyişi hakkında neden bir türlü anlaşılmadıklarını da açıklamaktadır. Ne kadar simyacı varsa, “filozof taşı” elde etmenin de o kadar yolu vardır demek mümkündür. Yine simya prosedürü de aynı ölçüde simyacıdan simyacıya değişebilmektedir; aksi halde simyacıların en azından, kökeni ünlü Mısırlı simya ustası Maria Prophetissa'ya kadar giden ve temel simya aşamalarından olan nigredo-albedo-rubedo evreleri üzerinde anlaşabilmeleri mümkün olurdu. (Kararma-beyazlaşma-kızarma ç.n). Bu etkenler simyayı iyiden iyiye yalıtılmış bir süreç konumuna getirmiştir; simyacı bir yandan gizli bir yere kurduğu laboratuvarını meraklı gözlerden saklamak, bir yandan faaliyetine kendi yalnızlığı içinde devam etmek durumunda kalmıştır. Tüm diğer ezoterik faaliyetler gibi simya da, büyüünün tam anlamıyla tutması için bir ölçüde inzivaya çekilmeyi gerektiren bir sanattır.

Alay, taciz, kaçırılma, işkence ve ölüm gibi riskler de şüphesiz simyacıyı işi gizlilik içinde yürütmeye zorlayan etkenlerdir. Yine on beşinci yüzyılda yaşamış bir İngiliz simyacı, aynı zamanda da Gloucestershire manastırında keşiş olan Thomas Daulton, bir muhbirin ihbarı üzerine mahkemece Kral IV. Edward için altın üretmeye mahkum edilmiştir. Daulton ya eliksiri üretmeyi becerememiş ya da bunu reddetmiştir, bu defa da IV. Edward'a bağlı aristokratlardan biri tarafından kaçırılmıştır, Lord Herbert Daulton'u dört yıl kadar Berkeley'deki şatosunda hapsedmiştir. Sırrı vermeyi reddeden Daulton, bir süre sonra serbest bırakılmış, Herbert'in Tewkesbury şatosunda öldürülmesinden kısa bir zaman sonra da hayatını kaybetmiştir.

Simyada "Büyük İş" olarak anılan kısmın , kuru yöntem ve yaş yöntem olarak bilinen iki farklı yoldan yapıldığı bilinmektedir, hatta bazıları karma yöntem ve pratik yöntem olarak bilinen başka metotlardan da söz etmektedir. Bu isimler çoğunlukla, işin gerektirdiği sürenin uzunluğuna ve şişeler içine konan maddelerin ne kadar ısıtılması gerektiğine gönderme yapar.

Tüm bu yöntemler içinde en asil yöntem olarak kabul edilen yaş yöntem, en uzun sürede sonuç veren yöntem olarak da bilinir. Yaş yöntemde laboratuvar ocağının ısısı çok düşük tutulur; genellikle vücut sıcaklığına yakın bir sıcaklık ya da tavuğun kuluçka sıcaklığı ideal olarak kabul edilir.

Kuru yöntemde ise laboratuvar ocağından ziyade fırın kullanılır ve çok daha yüksek ısılara (zaman zaman 1000 derece) kadar çıkılabilmektedir. Bu yöntemin oldukça zor bir yöntem olduğu, başlayacak kişinin de mutlaka bir ustanın refakatinde çalışması gerektiği bilinmektedir. Fulcanelli de bu yöntemi kullanmıştır.

Karma Yöntem de büyük ihtimalle kuru ve yaş yöntemdeki süreçlerin bir arada kullandığı bir metod olmalıdır. Albertus Magnus, Nicolas Flamel ve Eirenaeus Philalethes'in bu methodu kullandığı rivayet edilmektedir.

Pratik yöntem ise adından belli olduğu üzere daha kısa, daha doğrudan bir tekniktir, ileri bir simya tekniği olarak kabul edilir, dört günden daha kısa bir sürede sürecin tamamlandığı iddia edilmektedir.

İşin psikolojik boyutundan da söz edecek olursak, simyada sürecin uzunluğu kişinin kendinde bütünlüğe ve dengeye ulaşmak için ne kadar çaba harcamış olduğuna bağlıdır.

Küçük İş: Nigredo

Simyanın bu başlangıç aşamasında dikkat edilmesi gereken ilk şey, astrolojik açıdan uygun bir dönemde olunup olunmadığının belirlenmesidir. (Bu çoğunlukla Taurus ve Aries'in kendilerini göstermeye başladıkları dönem olan bahar aylarıdır.) Astroloji simyanın her zaman için önemli bir unsuru olmuştur. Bir simyacı ne zaman başlayacağını, evrensel ritim ve döngülerle nasıl uyum içinde çalışacağını ancak ve ancak astroloji sayesinde bilebilir.

Peki bir simyacı laboratuvar şişelerinde ve karışımlarında hangi maddeleri kullanır? Bunu bilen kimse yoktur. Bazı otoritelere göre simya yani eski dilde al-kimia sözcüğü, “kara ülkenin sanatı” anlamında kullanılmıştır; eğer buradan hareketle bir tahmin yürütecek olursak, en azından Mısırlı simyacıların ilk aşamada kullandığı maddenin ya da *prima materia*'nın (ilk hammadde) Nil Nehri veya onun kollarından getirilen kara kum olduğunu söyleyebiliriz; Nil Nehri'nin getirdiği kum ve alüvyonlarla gelişip beslendiği için Mısır'a “Kara Ülke” isminin verildiğini de yine bu kapsamda belirtmek gerekir. Daha sonraki dönemlerde yaşamış olan simyacıların notlarında da yine, “çalışırken kullandığımız madde hemen her yerde bulunabilir”; “ilk hammadde değersiz, pis, hemen hiç kimsenin kıymet vermediği bir maddedir.” gibi ifadelerle de rastlanmıştır. Tüm bu tanımları ve ifadeleri kuma işaret eder gibidir ancak bu da biraz tartışmalıdır: İsaac Newton'un ilk madde olarak

antimonu kullandığı bilinmektedir, yine Nicholas Flamel ilk madde olarak civayı kullanırken, Mary Anne Atwood da ilk madde olarak “hayal gücünün” kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Daha az bilinen başka simyacıların ise, eski simya kitaplarındaki “pislik” ifadesini doğrudan ilk anlamıyla yorumlayarak, deneylerinde dışkı, sidik ve çamur kullandıkları bilinmektedir.

+

Başlangıç aşaması nigredo yani ‘kararma evresi’ olarak bilinmektedir çünkü bu aşamada ham, işlenmemiş henüz bulamaç halinde olan çamurumsu bir yığını kullanılır. Jung gibi modern psikologlar bugün, bu durumun herhangi bir adım atmadan önce bilinçaltının içinde bulunduğu ham/kargaşalı duruma karşılık geldiğini iddia ediyorlarsa da, bu bakış açısının kökeni ünlü simyacı Maria Prophetissa’nın yaşadığı dönem olan yarı-mistik birinci yüzyıla kadar götürülebilir. Erken dönem simyacılar içinde, işin simgesel ve tinsel boyutlarını ilk kavramış olan Maria, büyük ihtimalle nigredo sürecinde gerçekleşen kararmanın mecazi ya da tinsel bir ölüme karşılık geldiğini de bilmektedir. Simyacının da iş esnasında, iş üzerinden belli bir arınma yaşayabilmesi için bu çamur yığını tek başına işlemesi gerekmektedir.

Küçük İş: Albedo

İkinci aşama olan albedo da ise malzeme iyice durulaştırılıp, beyazlaştırılır. Fiziki açıdan bu malzemenin yıkanıp durulaştırıldığı evreye karşılık gelir. Tinsel anlamda ise oruç, perhiz gibi ritüellerde yaşanan spiritüel hale denk düştüğü söylenebilir. Bu ve benzeri pratikler sayesinde ruhun bedenle buluştuğu düşünülür.

Büyük İş: Citritinas

İşin bu aşaması Helenistik dönemden sonra giderek ortadan kaybolmuş gibidir, burada tekrar nigredo aşamasına dönülür

ve her şeye yeniden- ancak bu defa çok daha safi bir düzeyden- başlanır. Ruh ve maddenin evlenip bütünleşeceği rubedo aşaması öncesinde gerekli olduğu düşünülen bir tür hazırlık evresidir bu.

Büyük İş: Rubedo

İşin son aşaması olan rubedo, Felsefe Taşı'nın ya da Elik-sir'in* elde edildiği en heyecanlı aşamadır. Tinsel anlamda bu, ruh ve bedenin mistik birliğine karşılık gelmektedir. Bu olay 'birleşim' olarak anılır, kimyasal evliliğe işaret eden deyiş, bazı durumlarda kralla kraliçenin evliliğine gönderme yaparken, bazı durumlarda da ayla güneşin evliliğine gönderme yapar.

Kimyada esas olan, işlemleri ampirik bir tarzda sonuca ulaştırmakken, bu bir simyacı için yeterli değildir. İş belki de defalarca tekrarlanır, kimi zaman doğru renklerin ortaya çıkması beklenirken, kimi durumda da yıldızların ya da başka ezoterik değişkenlerin işin başarısına olumlu etki edecekleri dönemler beklenir. Her yeni kuşak sürece kendinden bir şeyler ekler ve prosedürü zenginleştirir.

Hermes Trismegistus ve Corpus Hermeticum

Simyayı en çok etkilemiş olan metin Tabula Smaragdina, ya da güncel söyleyişle 'Zümrüt Tablet'tir. Bu eseri Eski Kral döneminde, sanatı Mısır'a getiren Hermes Trimegistus'un yazdığı bilirse de, eseri ona atfeden ilk belgeler daha geç bir dönemde, birinci yüzyıla yani Maria Prohetissa'nın yaşadığı döneme aittir. Bu eserin günümüze kadar gelen en eski kopyası sekizinci yüzyıla aittir ve Arap simyacı Jabir'in kütüphanesinde bulunmuştur.

Hermes Yunan mitolojisine de geçmiştir. Latin dünyasında Merkürîyus olarak anılır, ki batı dillerinde mercury olarak geçen civa elementi, uçucu ve değişken doğasıyla simya kuram

* Temel maddeleri sözde altına çevirme gücü olduğuna inanılan madde ç.n

ve pratiğinde merkezi bir rol oynamaktadır. Hermes yine Mısır'da, tanrıların katibi manasına gelen Thoth Hermes ismiyle de anılmıştır, bu ünvan onun öğrenmeyle, ayın evreleriyle ve ruhlar dünyasıyla tabiatı itibariyle bütünleşmiş olduğuna işaret eder. Onun bu alanda ünlü bir hoca olup olmadığı ve yine hermetik geleneğe damgasını vuran kişi olup olmadığı kesin olarak bilinmemekle birlikte onun ismini taşıyan el yazmalarının, İsa'nın doğumundan asırlar önce yaşamış olan Mısırlı Gnostikler tarafından birleştirilip düzenlendiği bilinmektedir. Ünlü bir atasözü olan “*as above so below*” sözü ünlü hermetik eserlerden biri olan *Corpus Hermeticum*'dan gelmektedir. Bu aslında orijinalinde ‘Zümrüt Tablet’ten alınmış olan “Yukarıda olan aynı aşağıda olan gibidir” sözünün kısalılmış halidir, metnin bütünü Hermes Tapınağı'nda bulunmaktadır. Yine onun çağları aşan etkisi, bilgi olgusunun esaslarını yirmi-yirmi beş cümlede açıklayabilir olmasında yatmaktadır:

Hermes Trimegistus'un Zümrüt Tableti

Okuyacaklarınız doğru, çok doğrudur, kuşkuya yer bırakmayacak kadar kesindir. Herhangi bir şeyin kendinde sahip olduğu mucizeleri açığa çıkarmaktan bahsediyorsak şayet şunu iyi bellemeliyiz; yukarıda olan aynı aşağıda olan gibidir ve yine aşağıda olan da aynen yukarıda olan gibidir.

Her şey varlığını tüm nesneleri yöneten o derin ilkeye borçludur, yine her şey, tek bir şeyden türemiştir. Bu türeyişte yalın bir uyarlanma eylemi yeterli olmaktadır.

Bu tek şeyin, babası güneş, annesi aydır.

Rüzgar onu rahminde taşır, yine onu doğurtan ebe de yeryüzüdür.

Gücü her şeye yeter.

Yeryüzüne düşerse şayet, ayrıntıyı yığıntıdan, toprağı ateşten kolaylıkla seçip ayıklayacaktır.

Yerin ve göğün tüm niteliklerini kendinde bütünleştirerek, büyük bir zekayla, tüm zerafetiyle yeryüzünden cennete çıkacak ve yine aynı ahenkle cennetten yeryüzüne inecektir. Ancak bu sayede tüm evrenin aydınlatan ışığına sahip olunabilir, yine içimizdeki tüm karanlıklar kaybolup gider.

O tüm güçlerin üstünde bir güçtür, tüm güçlükleri alt ettiği gibi en çetin şeylere dahi nüfuz eder.

Bu anlamda iyi bilmeliyiz ki, küçük evren büyük evren uyarınca yaratılmıştır.

Bu ilkeye göre hareket edilirse, en mükemmel uyarlamalar mümkün olur.

Bu nedenle beni Herıncıs Trismegistus ismiyle çağırırlar, çünkü ben evrensel bilgeliğin üç ögesine de sahibim.

Güneşin işine dair tüm söyleyeceklerim bundan ibarettir.

Muğlaklığına rağmen -belki de muğlaklığı sayesinde- 'Zümrüt Tablet' adlı bu metin geniş ölçekte tanınır, bilinir olmuş, Süryanice, Yunanca, Arapça ve Latince versiyonları yayılmıştır. Bu metin Avrupa coğrafyasında Ortaçağ ile birlikte yayılmasına rağmen, yanlış bir biçimde onun tarih kadar eski olduğuna inanılmış ve bir kök-metin* kategorisinde değerlendirilmiştir. Dönemin simyacılarının onu ezbere bilmeleri adeta zorunlu tutulmuştur. Anlamının akılcı bir biçimde açıklanması çok da gerekli değildir, esas olan bundan ziyade ondaki sırların yalnızca deneyimlenerek kavranabilir oluşudur.

Bu metnin ve Corpus Hermeticum'un haricinde Poimandres'ten ya da Egemenliğin Zihniyeti'nden ve yine Asclepius'tan da söz etmek gerekir. Poimendres'te tüm bir yaratılış sürecinin bilgisinin Hermes'in gönlüne doğduğundan ve bu bilgi sayesinde de tanrısal bir doğaya sahip olduğundan bahsedilmektedir. Metnin sonunda Hermes, diğer hemcinslerinin

de bu aydınlanmayı yaşayabilmeleri için, kendini maddi dünyadan özgürleştirmeye karar verir. Asclepius adlı metinde ise, insan gizil mucizelerle dolu bir şaheser olarak (magnum miraculum) tarif edilerek insan olarak her birimizin özünde belli bir tanrısallık yattığı teması yoğun olarak işlenmektedir.

Simyada Simgesel Karakterler

Çoğu simya metni bir kafir olarak damgılanmak ya da çevredeki soylular tarafından kaçırılıp onlar için altın üretmeye zorlanmak korkusu nedeniyle olabildiğince kapalı ve simgesel bir dille yazılmıştır. Bundan dolayı simgesel karakterler özellikle simya şiir ve resimlerinde önemli bir yer tutarlar, öyle ki tarihin ilk şifre uzmanları da yine simyacılar arasından çıkmıştır. (Trithemius gibi).

Civa

Civa bu simgeler içinde en önemli olanıdır; bu onun, simyanın efsanevi kurucusu Hermes Trismegistus'la ve Yunan Tanrısı Hermes ile olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır, yine bu madde simyacının işini içselleştirmesinde temel bir rol oynar. Civa değişimi simgeler; simyanın, maddeleri daha mükemmel başka bir maddeye dönüştürdüğü ve onlardaki gizil gücü açığa çıkardığı yönündeki inancı canlı tutması itibariyle de ayrı bir önem taşır. Simya bazen 'dönüşüm sanatı' olarak da tabir edilmiştir. Civa, bazen elinde bir kadüse (dikey bir çubuk üzerine dolanmış yılan ç.n) taşıyan kanatlı bir haberci olarak, bazen de bir çiftcinsiyetli olarak temsil edilmiştir. O, simyada onsuz hiçbir işin görülemeyeceği vazgeçilmez unsurdur.

Bayan Alchimia

Çoğunlukla uçuşan elbiseler içinde tasvir edilen Bayan Alchimia, simyanın rehber ilkesidir. Sıklıkla doğa ile özdeşleştirilmiştir.

Yaşlı Kral/Genç Prens

Yaşlı Kral üzerinde çalışılan, işlem yapılan maddeye karşılık gelir; o, işlenmemiş ilk hammadde ya da nigredo sırasında değişmesi beklenen bilincin eski, geleneksel halidir. Buna karşın, onun oğlu olan Genç Prens ise yeni madde ya da kendini var etmek için çırpınan yeni bilinçtir.

Sol ve Luna

Kükürtü ve güneşi temsil eden Sol eril ilkeye karşılık gelir. Luna ise ayı ve civayı temsil eder ve dişi ilkeye karşılık gelir. Bu iki simge gerçek anlamını, laboratuarda onları kendi partnerleriyle birleştiren simyacının çalışmasında kazanmaktadır: soror mystica (mistik kızkardeş) ve frater mysterium (gizemli erkek kardeş). Yine Zosimos ve Theosebeia, Nicholas ve Perennelle Flamel, Thomas ve Rebecca Vaughan; ana aşamanın bu birbirini bütünleyen temel zıt öğelerinin simgeselleştirilmiş ünlü figürleridirler. En eski çağlardan beri erkek kadına eşit olarak görülmüş ve 'Taş'ın mükemmelleşebilmesi için bütünlük içinde çalışmaları gerektiğine inanılmıştır. Bu eşlemeler yere ve zamana göre çok çeşitli başka adlar da kazanabilmektedir; Kral ve Kraliçe, Kadın ve Erkek, Corascene Erkek Köpeği ile Ermenistan Dişi Köpeği bunlara örnek olarak verilebilir.

Yeşil Aslan/Kırmızı Aslan

Bu iki aslandan biri işin başlangıcını temsil ederken, diğeri sonunu temsil eder. Kimi durumlarda yeşil aslanın kara kurbağası ile değişmeceli olarak kullanıldığı da bilinmektedir, bu durum özellikle Sör George Ripley'in *Uzğörü* (vizyon) adlı eserinde çok tipik bir biçimde karşımıza çıkar.

Yumurta

Çoğunlukla ilk hamınaddenin içine konduğu kap, rahim olarak yorumlanmıştır. Roba ise, süreç sonunda oluşacak alı-

na karşılık gelmektedir. Yumurta da çoğunlukla ruhu simgeleştirmektedir.

Ejderha/Ouroboros*

Ejderha simyevi hazineyi himaye edendir, dehşet saçar ve hazinenin yanına kimseyi yaklaştırmaz. Tıpkı peri masallarında olduğu gibi, simyacı^{ın} altına ulaşabilmesi için ejderhayı alt etmesi gerekmektedir. Kendi kuyruğunu yiyen ejderha ise ouroboros adıyla bilinir ve işin döngüsel doğasını ve doğadaki ahengi temsil eder. Dört temel elementin dördüyle de uyumlu oluşu onu tüm bu unsurları birleştirmeye müktedir kılar; toprağın tüm hazinelerini istif eder, denizde yüzer, havada uçar ve yine bir semender** suretinde can bulur ve ateş içinde de yaşar.

Ağaç

Mitolojide Norse, Yggdrasil gibi ağaç figürleri, çoğunlukla dünyanın simgesi olarak kullanılır. Simyada ise bilgelik ağacını temsil eder ve her hayvandan birer çiftin bulunduğu mitolojideki Eden bahçesinde göğe uzanır. Bazen de simyacının girmek için çabaladığı yüksek surlarla çevrili bir bahçede yaşar.

Simya Aşamalarının Simgeleri

Simyanın aşamalarının da çok çeşitli simgesel temsilleri vardır; nigredo çoğunlukla kuru kafa (caput mortum) veya kuzgun olarak tasvir edilirken, albedo, boğulan kral ya da kaynar suda bir pelikanın gagasıyla kalbi deşilerek can çekişen kral, tek boynuzlu at ya da beyaz gül görüntüsüyle simgeleştirilmiştir. Citritinas için tarlalara nifak tohumlarını eken fitneci imgesi yaygın olarak kullanırken, rubedo için evlenen kral ve

* Kendi kuyruğunu ısırmış şekilde betimlenen ejderha figürü ç.n

** Semender: ateşte yanmayan efsanevi bir hayvan ç.n

kraliçe, yaldızlı bir aslan, altın sikkeler, gül bahçesi ya da kendi kuyruğunu yiyerek tanrısal köklerine geri dönen ouroboros imgelerinden biri kullanılmıştır.

Simya İmgeleri ve Simya Konulu Elyazmalar

Matbaanın icadından önce, simya konulu kitapların el yazması ile bir kopyası çıkarılır ve *Aurora Consurgens* gibi isimler altında, gizli bir biçimde yayımı yapılırdı. Özellikle *Aurora Consurgens*'in döneminde çokça rağbet gören bir kitap olduğu bilinmektedir. Simya sanatının ülkelere yayılmasında çok önemli bir rolü olan el yazmalarının aynı zamanda konu ile hiç ilgisi olmayanların bile iştahını kabartan bir karaborsası da vardır.

Aurora'nın en bilinen versiyonu tipik bir simya metnidir: bol resimli bir kitap olan *Aurora*'da ejderha, ouroboros, hermafrodit gibi geleneksel simya figürleri başarılı bir biçimde canlandırılmıştır; bunların yanında yine insan-maymun melez varlıklar, ay ya da güneş başlı şövalyeler gibi tuhaf yaratıkların resimleri de kitapta bulunmaktadır. Bunlar içinde belki de en şaşırtıcı olanı çıplak şekilde karşı karşıya oturan iki insan figürüdür. Bu iki figürden sağ tarafta olanının, gövdesi eski bir tenek kütü gibi pul pul dökölüp soyulmuştur ve göğsünde bir yara vardır. Sağ tarafta duran bu figür; oldukça derin olan yarısından dışarıya fırlamış olan kalbini, karşısında oturarak elindeki kupadan bir şeyler içen sol taraftaki diğer figüre sunmak için öne doğru seğırtmiştir.

Sert hatta sapıklığın sınırında dolaşan bu resimler, tıpkı simya şiirleri gibi, simyanın; ancak konuya vakıf birinin anlayabileceği gizlerini ve yine ancak yetkin bir ustanın yanında icra edilebilecek püf noktalarını gizlemek amacıyla yapılmış gibidirler. Konuya uzak olan herhangi biri, olağanüstü yaratıklar-la savaşı tek boynuzlu atlar gibi fantastik resimleri belki de hiç unutamayacak ancak tüm bu figürlerin anlamı ve önemi

hakkında da en ufak bir fikre sahip olamayacaktır.

Yine ünlü olan, yaygın olarak bilinen sayısız başka el yazması da vardır. *Felsefenin Gülbahçesi*'nde simya faaliyeti bir ölü yatağında kral ve kraliçenin çiftleşmesi metaforu üzerinden betimlenir; Petrus Bonus adlı bölümde ise kralın öldürülmesi, defin töreni, ardından kemiklerinin toz olup uçuşması ve nihayet yeniden dirilişi detaylı biçimde tasvir edilir. *Speculum Varitatis* adlı eserde ise melekler simyacının imbiclerine idrarlarını bıraktıktan sonra son derece naif bir biçimde sessiz sedasız uzaklaşırlar. *Splendor Solis*, *Atalanta Fugines* ve *Philosophia Reformata* gibi yüksek sanatsal nitelikte olan eserlerde ise son derece karmaşık illüstrasyonlar vardır ve anlamlarını deşifre etmek için onları saatlerce -hatta daha fazla- incelemek gerekebilir.

Simya'da Özdeyişler

İllüstre edilmiş metinlerin yanı sıra simya kitaplarında özlü deyişler de yoğun olarak geçer. Bu deyişlerin bazıları yaygın olarak bilinmektedir ve simya fikriyatına sarıh, özlü bir anlam kazandırır. Bunlardan belki de en ünlü olanları “aşağıda olan yukarıdadır” ve “çözdür ve katılaştır” dır. Bunlardan ilki *Zümrüt Tablet* adlı bu simyasını en çok etkilemiş olan metinde geçer; bu söz büyük evrendeki yani makrokozmozdaki her şeyin küçük evrendeki, yani insanlığın mikrokozmozundaki her şeyle ilişkili olduğu yönündeki yaygın inancın veciz bir anlatımıdır. “Çözdür ve katılaştır” sözü ise laboratuvar pratiğine gönderme yapar, bilindiği gibi simya laboratuvarlarında maddeler önce çözdürülmekte ve ardından tekrar katılaştırılmaktadır. Bu durum yine “buharlaşanı sabitle, sabiti buharlaştır” deyişiyle de dilegetirilmiş ve sürecin doğru ilerlemesi için iki zıt cylem tek bir cümlede bütünleştirilmiştir. Kara, karışık, çamurumsu bir yığının işlendiği nigredo aşaması ise V.I.T.R.I.O.L (*Visitabis Interiora Terra Rectifiando, Invenies*

Occultum Lapidem) deyişiyile özetlenmiştir; açılımı ise ‘toprağa iyi bak, onu ıslah ettiğinde gizli taşı da bulacaksın’ biçimindedir. ‘Nehir kıyısında çamaşır yıkayan kadınlara git bak ve onların yaptığı gibi yap’ deyişi ise acemi öğrencilere yapılan bir tavsiye gibi düşünülebilir. *Mutus Liber* isimli metin ise acemiler için tavsiyelerle doludur; özellikle ‘ibadet et, çalış, oku, oku ve tekrar oku, sonunda aradığını bulacaksın’ sözü bu metinde sık sık geçer. Mükerrer yıkama işlemine, sürekli araştırmaya ve aralıksız ibadete yapılan vurgu, işin tamamlanabilmesi için çok fazla tekrar ve saflaştırma gerektiğini simyacıların iyice kavramasını sağlamak için yapılmıştır.

Kuşların Dili

Simyacılar kelime oyununun ustasıdır. Pek çok simya metni “sırrı saklayarak açık ettiği”ni iddia eder. Bu söz ‘gizli kulübün üyeleri tüm söyleneni anlarken diğerleri orada anlamsız bir söz yığınının başka bir şey göremeyecekler’dir biçiminde açıklanabilir. Ouroboros, yeşil aslan gibi simgesel karakterler içeren simya metinleri bunun yanı sıra şifreli ifadelerle, ses benzeşimleriyle ve cinaslı anlatımlarla doludurlar. Öyle ki bazen söylenmek istenenin tam tersi ifadeler kullanılabilmektedir. Bu kelime oyunları Kuşların Dili ya da Yeşil Lisan olarak da bilinir. 12. yüzyılda yaşamış olan iranlı şair Farid ud-din Atar’ın *Kuşların Toplantısı* adlı eseri belki de “sırrı saklayarak açıklayan” ilk eserlerden biridir. Şair eserinin başında; bu eseri yazarak Simurg’un ya da Yaratım Lordu’nun Sarayı’nı bulmak için yolculuğa çıkmış bir grup kuşun yolculuğu üzerinden tinsel gelişim olgusunu göstermek niyetinde olduğunu belirtir. Eserdeki her kuşun ayrı bir yeteneği vardır. Hoope adlı kuş “iyilik ve kötülüğün” bilgisine sahipken, Waigtail adlı bir başka kuş da örneğin “tanrısallığın ve yaratımın” sırlarına sahiptir.

Fulcanelli’ye göre; dil ve yazın, kelimeleri çok yoğun ve öz-

l  kullanarak tüm anlamlara işaret etmeli ve yine bunu yaparken de ustaların şifreli ya da cinaslı ifadeler yardımıyla birbirini bulmasına ve tanınmasına  n ayak olmalıdır. Bu argo her zaman k   msenmi  ( amurumsu ilk maddede olduğu gibi) ve bayağı olarak nitelenmi tir ancak gerçek bunun tam tersidir. Fulcanelli; bu kelime oyunlarının bizleri, yeni zihni labirentlere sokmaktan ziyatle doğruya ula ıracak bir rehber biçiminde olması gerektiğini söylemektedir.

N meroloji

En erken dönemlerden beri simyacılar saplantılı bir biçimde sayılarla meşgul olmuşlardır. N meroloji bilimi ya da n meroloji sanatının kökleri Babilliler'e, hatta belki de daha erken dönemlere kadar uzanmaktadır. Pythagoras sayıların önemini çok yoğun olarak vurgulamıştır; o, sayıların kombinasyonu insanlıkla cennet arasındaki bağlantıyı sağladığı için ve yine her bir sayı da ayrı bir hakikati ihtiva ettiği için her sayının mistik bir anlamı olduğuna inanmıştır. 1,2,3,4,7, ve 9 bunlar içinde en önemli olanlarıdır. Her türden varlığın kendi içinde ihtiva ettiği birlik, yaratımın ilk aşamasındaki ikilik (aydınlık ve karanlık vs.), tanrısallığın   l  doğası, dört element, dünyanın yedi günde yaratılması ve yaratımın 9 günde tamamlanmış olması....

Maria Prophetissa'nın ünlü "bir iki olur, iki üç olur,    ise t mdeki birliği temsil eden dörde dönüşür" sözü aslında;dünyanın çoklu yapısının özünde, her şeyin kendisinde birle ti i tek bir şeyden kaynaklandığını  ne süren ve pek çok mistik gelenekte de ortak olan yerleşik inancın  zl  bir anlatımıdır. Her şeyin kaynağı olan bu "tek şey" de aslında simyacıların peşinde olduğu 'Felsefe Taşı'dır.

Felsefe Taşı, Kutsal Kase

Ortaçağ boyunca, simyanın Hristiyan Avrupa'ya yayılması

ile Felsefe Taşı, 'Kutsal Kase'ye ya da 'İsa'ya dönüşmüştür. Eolfram von Eschenbach'ın, arturyan uslupla yazmış olduğu *Parzival* adlı epik manzumede, Kase'yi yaygın olarak bilinen anlamıyla bir kap ya da geniş bir kadeh biçiminde betimlememiş, onu daha çok paha biçilmez bir taş olarak, "inşaat ustalarının beğenmediği ancak zamanla temel yapı taşı olduğu anlaşılan" bir taş olarak tarif etmiştir.

Lapsit exillas adlı bu taş som denilen türden halis bir taştır. Onu gören kişi çok hasta bile olsa, bir hafta ölmez... o kadar heyecanlanır ki bir iki yüz yıl daha taşı görmek ister. Ona bakanın görünümü de hemen hiç değişmez, en fazla saçının biraz kırıştığına şahit olacaktır.

Felsefe Taşı'nın da, bu ve benzeri sağaltıcı güçlere sahip olduğu, ömrü uzattığı iddia edilmiştir. Gerçekten de simya imgeleri Wolfram'ın şiirinin her yerine sinmiş gibidir: örneğin, birbirine kur yapan saksâğanlarda, Parzival'ın siyahlı beyazlı alaca atında, satranç tahtasında, siyah ve beyaz gibi karşıt varoluşlardan söz edilmektedir. Yine iki kardeşin barışmasını anlatan sonuç bölümünde de, 'sabit olanı buharlaştır, buharlaşanı sabitle' biçiminde özetlenebilecek simya ilkesine gönderme yapılmaktadır. Bu ilkeye göre karşıtlıkları bastırmak ya da yok saymak yerine onları işin başarısına katkı yapacak bir yaratıcı gerilim düzeyinde tutmak gerekir. Wolfram'ın hemen ardından gelen çağdaşı, yazar Arnold Of Villanova da Taş ile Kase'nin aynı şeyler olduğunu iddia etmiştir. Arnold'a göre; her yerde bulunduğu söylenen ve herkesçe azımsanan ilk hamınadde (*prima materia*) gibi, Taş/Kase de 'beş para etmez ve niteliksiz bulunan, ahmaklarca yerilip en bilge kişilerce yüceltilen bir maddedir' Yine aynı Kase/Taşın elde edilmesi de çok zordur.

Simyanın Avrupa'da ortaya çıkışı ile Wolfram, Chrétien de Troyes ve Robert de Boron gibi yazarların etkisiyle Arturyan literatürün tüm Avrupa'da yaygınlaşması arasında herhangi bir ilinti yoktur. Gerçekte, hem simyanın, hem de Arturyan faaliyetin Avrupa'ya yayılmasında İspanya üniversitelerindeki Arap kökenli tesviye hocaları ve haçlı seferleri sırasında sufi gruplarla kurulan temaslara rol oynamıştır. Bakire Meryem kültürünün popülerleşmesinde ve Troubadours Şarkıları'nda ifadesini bulan kadın tanrıça kültürünün yeniden dirilişi olgusu tüm bu gelenekleri etkilemiş olsa da, bu iki gelenek arasında bu yönlü bir ilinti aramak pek de akılcı değildir. Kase, Arturyan Yazın, Bakire Kültü ve Troubadour Şarkıları; tıpkı simya gibi batı yer altı geleneğinin en önemli unsurlarıdır. Açıktır ki, bunlardan herhangi biri, resmi Kilise dogmasında veya külliyatında hiçbir biçimde kendine yer bulamamıştır.

Batı'da Simya

Simya Sözcüğünün Kökeni

Simya sözcüğünün kökeni konusunda uzmanlar birbirinden farklı pek çok öneri getirmişlerdir. Madenleri dönüştürerek gümüş ve altın elde etmek anlamına gelen, geç dönem Yunanca bir sözcük olan al-kiinia'dan türediği düşünülmektedir. Sözcük ilk defa İmparator Diolectian'ın M.Ö 296 yılında Mısırlı kimyacılar (kimia-ist) karşı çıkarttığı emirnamede geçer. 10. yüzyılda, dönemin en önemli Grekçe sözlüğünü yazmış olan Suidas, kimia-ist sözcüğü için "Mısır sanatının bilgisine sahip olan kişiler" tanımını getirmiş, yine Mısır'ın bu sanatın başlayıp geliştiği ülke olduğunu da aynı tanıma eklemiştir. Suidas bu kelimenin kökeninin, Nil Nehri'nin getirdiği koyu renkli kumlar nedeniyle Mısır'ın eski ismi olup, Kara Ülke anlamına gelen chemi ya da cham sözcükleri olduğunu belirtmiştir.

'Laboratuarda yapılan çalışmalar' anlamına gelen Chymike sözcüğünü ilk kullanan kişi ise Alexander Aphrodisias'dır. 3. Yüzyılda yaşamış olan Alexander yazılarında, laboratuvar çalış-

ması denen şeyin ağırlıklı olarak bitkiler ve bitki karışımları üzerinden yapılan işleri kapsadığını belirtmiştir. On sekizinci yüzyılın başlarında simya üzerine araştırmalar yapmış olan Hollandalı fizikçi Herman Boerhave (1668-1738) ise bu sözcüğün ökölt bilimler ya da gizem anlamında kullanıldığını öne sürmüş, kelimenin İbranice gizem anlamına gelen chama-man ya da hamaman sözcüklerinden türediğini iddia etmiştir. Gizem sözcüğü ise “toplumun bütününe malolmamış, dinsel bir sır olarak saklanıp günümüze kadar gelmiş” anlamlarını çağrıştırmaları itibariyle önerilmiştir.

İkinci yüzyılın sonlarında Tertullian, ruhlarla ilişki kurabilen bazı kadınların içinde uyanan devlerden bahseder. Devler maddi dünyadan sürgün edilmiştir ve gelip soran, merak eden herkese bilgeliklerini sunarlar. Onların sırları chema isimli kitaplarda yazar; Tertullian’a göre bu kitap tanrı katından kovulmuş meleklerin bilgelliğini ihtiva eder. Aynı efsane, ikinci yüzyılda yaşamış olan önlü tanrıbilimci Clement Of Alexandria tarafından da anlatılmaktadır; Alexandria yazılarında onları metalurji, biyoloji, sihir ve astroloji ustaları olarak tarif etmiştir.

Bütün bu etimolojileri göz önünde bulundurup, bir senteze varacak olursak, elimizde; büyük olasılıkla Mısır orijinli olan, laboratuvar süreçleriyle derinden ilişkili olan, muhtemelen tanrısal bir öze sahip olan ya da en azından tanrısal bilgelikten sürekli ilham alan ve gizli bir sessizlik anlaşmasıyla özenle korunan sırlı bir hazine durmaktadır. Öyle ki bu gizlilik anlaşması simya kural ve kurumlaşmalarının yüzyıllar boyunca değişmeden aynı kalmasına neden olmuştur.

İngilizce etimolojisine bakacak olursak, bu sanatın isminin (İngilizcede alchemy ç.n) alcamye ya da Chaucer’in deyişle alcamistere sözcüğünden geldiğini söyleyebiliriz. Sözcüğün alcamystere ve alcamysterie gibi farklı yazılışları olsa da kesin olan şey, sözcükteki mystere (ing’de gizemli ç.n) kökünün sırlılığa ve gizeme gönderme yapıyor oluşudur.

Tarihöncesi Dönemlerde Simya

Simyanın ilk olarak nerede, ne zaman başladığı bilinmemektedir. Konunun doğası gereği sık sık olan şey burada da karşımıza çıkmaktadır; efsane ve gerçeklik, rüya ve uyanış burada da iç içe geçmektedir; çoğunlukla bahsedilen şeyin gerçekten öyle olup olmadığını tespit etmek imkansızdır. Antik dönemde yazılmış metinlerin çoğu eksik ya da yıpranmıştır; bugüne ulaşabilenler ise ya niteliksiz listeler, karışım formülleri gibi önemsiz belgeler ya da yalnızca konuya aşina olan kişilere hitaben yazılmış gibi görünen anlaşılmaz benzetme ve görüntülerden oluşan metinlerdir.

Yaradılış Kitabı, simyacıların çok önemseddiği bir metindir; bu kitapta tanrısallığın bir tecellisi olarak dünyanın yaratılışı ve varlığın ortaya çıkışı tasvir edilmektedir, simya işlemleri de yine bu sürecin mikro ölçekli bir tekrarı olarak görülür. İlk simyacı olarak bilinen Adem insanüstü bir varlık, çoğu kez de Tertullian'ın lanetli meleklerinden biri olarak görülmüştür. İlk insan olan Adem, Eden'in ormanında uyum içinde yaşayan evrenin mikrokozmozudur. Adem ve Havva'nın özgür iradenin ve fiziksel dünya içinde kaybolmalarına neden olan arzunun peşinden gitmeleri nedeniyle bu ahenk bozulmuştur. Bu mit tinselci söylemlerde hala önemli bir yer tutmaktadır.

Kendi secerelerini Adem'e dek uzatmış olan simyacılar; bu geleneğin çok köklü olduğunu kanıtlamaya çalışmışlardır. Bu sayede sanatın güncelleşeceğini, hak ettiği yetke ve itibarı kazanacağını ummuşlardır. Sonraki dönemlerde ise simya çalışmaları Musa ve Cleopatra gibi figürlerle özdeşleşmiş, Ortaçağ ve ardından da Rönesans çağına uzanarak devam sürmüştür. Simyacılar göre, bu kadar itibarlı isimlerin simya geleneği içinde önemli bir yer tutuyor olması, simya metinlerinde geçen argümanların güvenilirliğinin bir kanıtı olarak görülmelidir.

Eski Dönemlerde Metal ve Demir İşçiliği

Simyanın kökenini demir ve metal işçiliği geleneğine bağlamak mümkündür; yine önemli bir simgesel figür olan Demir İşleyim Tanrısı Vulcan da bu bağlamda bir referans noktası olarak görülebilir. Tıpkı ana rahminin karanlıklarında büyü-yüp gelişen bir bebek gibi metaller de toprakta gelişip şekillenmektedir. Metal filizlerinin çıkarılıp, işlendiği madenler de yine kutsal kabul edilmiştir. Doğadaki her şey, hatta mineraler dahi bir ruha sahiptir ve öyle ki herhangi bir maden ocağında yaşanan bir göçük ya da bir kazaya çoğunlukla bir dinsel ritüel eşlik eder. Yine maden işçilerinin maden yatağına indikleri dönemde cinsel perhize girmeleri zorunlu tutulmuştur. Maden filizlerini toprak ananın rahminden çıkarmak onun embriyolarına dokunmakla eşdeğerdir; günahkar, pis bir madencinin metal filizlerine dokunması da yine metal filizlerinin kirlenmesine ve onlarla yapılan her maden çıkarımının başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açacaktır.

Altın M.Ö 3000 yılı gibi çok erken dönemlerde keşfedilmiş bir madendir, onun keşfiyle birlikte insanlar sağdan soldan topladıkları ve el yordamıyla zar zor şekil verdikleri kaba araç gereçleri kullanmaktan kurtulmuşlardır. Bu tarihten itibaren metallerin kaplarla, kargılarla ve palalarla kalıba sokulup şekillendirilmesi de mümkün olmuştur. Demir ustaları hem en güzel nesnelerin, hem de yıkım araçlarının, ölüm silahlarının yaratıcısıdır. Tarih boyunca hem sivilleşmiş kahramanlar, hem de karanlık güçlerin yeryüzündeki temsilcisi olarak görülmüşlerdir. Onların bu ikili niteliği sonradan simyacılar devrolmuş gibidir.

Demir ustalığı, hemen hemen tüm kültürlerde kutsanmış ve yüceltilmiştir. Papaz ve ruhban sınıfı gibi demir ustası da topluluğun ileri gelenlerinden kabul edilmiştir. O sıradan bir insandan farklı olarak özel güçlere sahip özel bir kişidir. 'Görünür dünyadaki her şeyin diğer dünyada, tanrıların ve ruhların

evreninde bir karşılığı vardır' biçiminde özetleyebileceğimiz yaygın ve yerleşik olan bu inanca göre görünür dünyaya şekil veren, onu değiştiren demir ustası aynı zamanda öte dünyada da değişimler yaratmaktadır. Bu ilke, demir ustası ile tinsel dünya arasında çok yoğun ve derin bir ilişki olduğunu varsayar. Yine bu olgu; neden ruh ve madde arasında çağlardan beri yakın bir ilişki kurulduğunu anlamamızı sağlar.

Demir ustasının işi, Doğa Ana'nın rahminden çıkarılan metal filizlerine şekil vermek ve onların değerini artırmaktır. Eski çağlardan beri metallerin toprağın rahminde büyüyüp geliştiği ve demir ustasının da bu doğal süreci hızlandırıp kolaylaştırdığı varsayılmıştır. Yine tüm metallerin eğer topraktan çıkarılmazlarsa sonunda altına dönüşeceği kabul edilmiştir. Bu anlamda demir ustası, doğada yüzyılları alan bir süreci hızlandıran üstün yetenekli bir kişidir. Metali mükemmelleştiren demir ustası bunu yaparken bir taraftan kendini de mükemmelleştirmektedir. Tüm bu inanış ve önkabulleri sonraki dönemlerde simyacılar da aynen kabul etmiş ve sürdürmüşlerdir.

Şamanlara ve ruhban sınıfa atfedilen kutsallığa sahip olan demir ustaları yine bir şair, bir müzisyen ya da bir dansçı gibi değerli sayılmış ve itibar görmüşlerdir. Bu özellik de demir ustalarından simyacılar miras kalmış gibidir; hatta bazı simyacıların şair olduğu da bilinmektedir. Öyle ki Thomas Vaughan neredeyse yalnızca şiirsel anlamda bir simyacı olarak görülebilir.

Tüm bu belirsiz orijinlerin izini sürüp bir senteze varmaya çalıştığımızda; simyanın meşakkatli çalışma gerektiren bir takım kompleks işlemler zinciri olduğunu söyleyebiliriz. Yine simyacının da bir ustanın sırlarını emanet alarak hem korkulu, hem de onurlu bir maceraya adım atmış bir kişi olduğu söylenebilir. Sonuç itibari ile simyacı; hem içerde, hem de dışarda yoğun çalışan, yaptığı iş doğayla ve onun kutsal süreçleriyle iç içe geçmiş, toprağın derinliklerinden zar zor çıkarılan ve yine çok zor şekil alan hammaddelerle çalışsa da, ebedi/so-

yut varlıklar üzerine çalışan dansçıların, şairlerin yakın akrabası olan bir kişidir.

Batıda İlk Simya Çalışmaları

Simyanın Batı'ya ilk defa Büyük İskender (M.Ö 323-356) döneminde, Mısır üzerinden girdiği çok yaygın kabul gören bir yargıdır. Bu ilk simya ustalarının Mısır'dan çıktığı varsayımı kadar sağlam bir hipotezdir. Babilliler metal işçiliğini kutsal saymışlardır ve yine M.Ö Sekizinci yüzyılda bulunan bir asur tabletinde demir ocağında yapılan bir saflaştırma ritüelinin detaylarıyla doludur. Bu belge, bu kadar erken bir tarihte dahi, simya ve demir işçiliğinin arasındaki sınırların belirsiz olduğunun bir kanıtı olarak görülebilir.

Bilinen en eski simya metni aşağı yukarı M.Ö 300 yılında yazılmış olan, sahte gümüş, altın ve kumaş boyası yapmaya dair 101 kadar tarif içeren *Leiden'in Papirüsü* adlı metindir. Batı'ya etki etmiş olan ilk simya okulunun, Helenistik Simya okulu olduğu bilinmektedir.

Helenistik simya, Yunanlılar'dan miras kalan düşünce yapısının etkisi altında şekillenmiştir. Erken Grek felsefesine göre tüm maddeler evrenin temel yapı taşı olan asal bir maddeden türemiştir. Miletos'lu Thales her şeyin sudan müteşekkil olduğunu iddia etmiş; Herakleitos da her şeyin esas kaynağının ateş olduğunu savlamıştır. Yine başka bir Yunanlı filozof olan Xenophanes ise tüm varlıkların havadan türediğini iddia etmiştir.

İlk Batılı Simyacılar

Karşımıza çıkan ilk isim M.Ö 300-250 yılları arasında yaşamış olup, *Phusika Kai Mustika* adlı eserin yazarı olan Bolos Mendes'tir; buradaki phusika sözcüğü doğaya gönderme yaparken, mustika sözcüğü de yine mistisizme gönderme yapar ancak yine de eseri 'Doğal ve Mistik Şeyler' biçiminde çevir-

mek bir parça hatalı olacaktır. Çünkü mustika sözcüğü anlam itibariyle bilme öncesi duruma, bir nesneyi başlangıç düzeyinde tanımaya gönderme yapmaktadır; dolayısıyla ‘Doğal ve Oluş Halindeki Nesneler’ ifadesi bu çalışmanın başlığını çok daha doğru karşılayacaktır. Doğa ve oluş, dönüşüm kavramları sonraki dönemlerde gelişen simya çalışmalarında da belirleyici olmuştur. Bolos atom kuramını ilk geliştiren kişi olan Democritus’un takipçisi bir düşünür görünümü vermektedir, hatta *Phusika* adlı eserin uzun yıllar Democritus’un eseri olduğu varsayılmıştır. Bu eser, ğrencilerinin eğitimini tamamlamadan ölen bir sihir ustasının hikayesini anlatır, öğrencileri umutsuzluk içinde ölümü bekleyen hocalarını bulur ve ona “doğadaki uyumu” nasıl yakalayabileceklerini sorarlar. Öğrenciler tapınağın kirişlerinden birinin aniden çatlamasıyla duvarda beliren yazı karşısında irkilip şaşırırlar: ‘Doğa doğa içinde gücünü bulur, doğa doğaya üstündür ve yine doğa doğayı yetkinleştirir’. Sihir, uyum ve doğaya atfedilen bu esaslar sonradan gelen simyacılarca da doğru kabul edilmiştir; yine bu zl söz de sonradan bir simya özdeyişi biçimini alarak yerleşikleşmiştir.

Kimya, tarım, hiyeroglif gibi pek çok başka konuda yazsa da Bolos yazılarında en çok sihir sanatı üzerinde durur. Onun sihir kuramının merkezinde sempati ve antipati kavramları yer alır, simyacı ya da büyücü eğer içinde başarılı olmak istiyorsa bazı doğal güçleri dikkate almalıdır. Bu kuram dönemin İranı’nda geniş ölçüde geçerlik kazanmış, yine başta Pitagorasılar olmak üzere pek çok Grek ekolünü etkilemiştir. Sonraki dönemlerde de Yeniplatoncular’a ilham kaynağı olmuştur. Bolos kumaş/iplik boyama, kimya ve eczacılık gibi simya içinde de kendine özgü bir rolü ve işlevi olan, pek çok başka alanla da ilgilenmiştir.

Helenistik kimya vaktinin ve enerjisinin büyük bölümünü metal boyama ve boyacılığa harcamış gibi görünmektedir. Yi-

ne dönemin demir ustaları da çoğunlukla şehirdeki ruhban sınıfının gözetimi çalışırlar ve yine metal üzerinde yapılan her işlem de tapınağın belirlediği sınırlar çerçevesinde yapılırdı. Bu anlamda antik dönemin demir ustası da, tıpkı Helenistik simyacı gibi kutsal bir göreve kendini adanmış, sırlarını halktan gizleyen bir kişi olarak görülürdü.

Değerli taş ve madenlerin üretimine de yine ayrı bir önem verilir, sanatçıya bedeli ödendikten sonra topluluk bu taşların etrafında gelişen çeşitli ritüel ve seremoniler yapardı. Bolos'un yaşadığı dönem M.Ö 3. Yüzyıl olsa da Mısır'da simyacılık yaptığı epey kuşkuludur, bu yüzden tapınak ustalarının esas kökenini farklı dönemlerde aramak daha mantıklı olacaktır.

Demir Ocağından Laboratuara

Bolos'dan sonra bu alandaki belki en önemli figürün; M.Ö ya da M.S birinci yüzyılda yaşadığı düşünülen, Maria the Jewess olarak da bilinen Maria Prophetissa olduğunu söyleyebiliriz. 'Bir iki olur, iki üçe dönüşür, üç ise her şeyi kendinde toplayan birliğe yani dörde dönüşür' sözünün sahibi ve temel bazı laboratuvar ekipmanlarının mucidi olduğu bilinmektedir; yine bazıları ondan "Simyanın Annesi" diye söz eder. Bains marie ve tribikos adlı laboratuvar ekipmanlarının mucidinin Maria Prophetissa olduğu düşünülmektedir. Bains marie ya da diğer adıyla balneum mariae; maddelerin bir yandan banyo edilirken diğer taraftan da kaynama noktasına değin sıcak tutulduğu bir tür tekne olarak tarif edilebilir. Simyada son derece hassas yapılması gereken ısı ayarı için ideal bir araçtır; simya yazarları da bu ekipmanın işin çok önemli bir parçası olduğunu belirtmişlerdir. Son derece hassas bir biçimde yapılan bu ısıtma ve banyo işlemi çoğu kez vaftizle özdeşleştirilmiştir. Tribikos ise damıtım işlemi için kullanılan bir çeşit imbik olarak tarif edilebilir.

Bundan başka Prophetissa'nın simyada rengin/renklerin

önemini vurgulayan ilk kişi olduğu düşünülmektedir. Bu noktada özellikle önemlidir çünkü bu noktadan itibaren artık laboratuvar aşaması ve onun simgesel yorumunun epey bulanıklaştığı ve de simyayı bilmeyen kişilerin pek anlamayacağı başka bir alana girilmiş olur. Bu, üzerinde çalışılan maddelerin renklerinin değiştirildiği yeni bir kimyasal sürece girildiğinin, simgesel açıdansa simyacının çalışmasında içsel yeni bir aşamaya geçtiğinin bir işaretidir. Maria gibi Helenistik simyacıların, süreci ayrı bir üst-dil gerektiren çok katmanlı bir süreç olarak algılayıp algılamadıklarını bilemesek de onun sanatın hem fiziksel, hem de fizikdışı iki veçhesi olduğu yönündeki yerleşik anlayışa ihanet etmediği açıktır.

Maria Prophetissa'yı nasıl simyanın annesi olarak görüyorsak, Zosimos of Panopolis (M.Ö 300) 'i de simyanın babası olarak görebiliriz. Kendinden önceki bir dönemde yaşamış olan Bolos gibi Zosimos da tarım, tarih ve savaş bilimi gibi pek çok farklı alanda yazmış olduğu gibi simyaya çok yakın olan felsefe, tıp ve kimya gibi konularda da ürün vermiştir. *Cheirokmeta* adlı ilk simya ansiklopedisi de yine Zosimos ve kızkardeşi Theosebeia tarafından yazılmıştır. Yunan dilinde yazılan bu ansiklopedide Kıpti alfabesinden de dört harf kullanılmış, dolayısıyla toplamda 28 harf kullanılmıştır. 28 günlük süre ay takviminde bir aya karşılık gelir, dolayısıyla simyanın doğal ritim ve döngülere uygun bir biçimde yapılması ilkesi burada da karşımıza çıkar. Zosimos bu faaliyeti, kimyasal operasyonlarla yoğun biçimde ilişkili bir etkinlik olarak görmesine karşın asıl amacın tinsel bir amaç olduğunun her fırsatta altını çizer. Hatta kızkardeşi Theosebeia'ya 'ruhunu inükemınelleştirene kadar yalnızca belli şeylerle ilgilenmelisin' gibi nasihatlerde de bulunur. Onlar simyadaki ilk Mistik Kızkardeş/Mistik Erkek Kardeş ikilisi olarak da görülebilir.

Simya ve Gnostisizm

Zosimos (ve elbetteki Theosebeia) Agnostikler'in 'Poimandres' mezhebine mensuptur. Bu dönemde her biri kendine özgü bir öğretiyi izleyen pek çok Agnostik tarikat ve mezhep olsa da, hepsinde ortak olan temel bir ilke vardır; onlara göre dünya hayatına esas olarak kötülük ve şiddet hakimdir, manevi gelişimin asıl amacı insanları dünyevi hayattan özgürleştirmek olmalıdır. Tanrısallığın bilgisine ibadetlerle ulaşılamaz, o yalnızca onu arayanların, araştıranların doğrudan deneyimlerinde yaşantılayabilecekleri bir şeydir. Bu içsel deneyim sonucunda araştırmacı, tanrısallığın ya da en azından tanrısal ışığın kendi içinde mevcut olduğunun farkına varacaktır. Kişi onu araştırırken aslında kendi öz doğasını araştırmaktadır. Zosimos'a göre Büyük İş ya da *magnum opus*, simyacınnın terra ademica'sında*, yani simyacınnın kendi özünde gerçekleştirilmelidir; ona göre bedenlerimiz "Adem'in Evreni'dir. (İlk insan olarak Adem bir bağlamda da *prima materia*'ya** işaret eden bir metafordur.)

Simya tüm bu agnostik ilkelerle uyum içinde olsa da, o dünyayı agnostikler kadar umutsuz bir biçimde şiddetin ve kötülüğün mekanı olarak görmez. Tanrısallığın bazı unsurları, doğa içinde farkedilebilir bir konumdadır, ama ki onları simya aracılığıyla bulundukları düşük konumdan çekip çıkarmak gerekir, yapılması gereken hem simyacılar da hem de doğada bulunan tanrısallığın vücuda getirilerek açığa çıkarılmasıdır. Simyacılar; iş için son derece gerekli olan agnostik bilgelige ulaşmanın, yalnızca o kişiye değil aynı zamanda her türden materyelin yaratılması sürecine de yardımcı olacağı düşüncesindedirler.

Simya ile agnostisizm arasındaki başka bir ilişki de, her ikisinin de birer sapkınlık olarak görülmesidir. Batı Kilisesi sim-

* Adem'in Yurdu ç.n

** Prima materia: ilk hamımdle ç.n a

yayı bir sapkınlık olarak gördüğünü hiçbir zaman açıkça beyan etmemiş olsa da, simyacıların yaşadığı mahkumiyet ve zulümler, onun şeytani/lanetli bir uğraş olarak görüldüğünü anlamak için yeterlidir.

Arap Dünyası'nda Simya

Hristiyanlığın yayılmasını takip eden ilk yüzyıllar içinde Helenistik/Mısır bilgeliğinin mirası yavaş yavaş lanetlenmeye başlandı. İskenderiye Kütüphanesi 387 yılında Hristiyan fanatikler tarafından yağmalandı, yine kütüphanenin kalanı da 641 yılında Müslümanlarca yakıp yıkıldı. Kütüphanenin yok olması insanlık tarihindeki en büyük felaketlerden biri olduğu gibi dinsel fanatizmin alnındaki büyük bir kara lekedir, eğer buradaki metin ve belgelerin bir kısmı dahi kurtarılabilmiş olsaydı bugün insanlığın bilgi düzeyinin çok daha ileri bir noktada olacağı kesindir. Müslümanlığın yeni kurumlaştığı, Mısır ve Grek medeniyetinin mirasını sahiplenip geliştirdiği ve Hristiyanlıkta hiç olmadığı kadar bilime ve öğretime değer verdiği bir dönemde İskenderiye Kütüphanesi'nin yağmalanması çok ironik bir çelişkidir.

Tarih kitapları simyanın Arap Dünyası'na Emevi Prensi Kalid İbn Yezid (660-704)'le girmiş olduğunu yazar. Kalid'in, Sultan I. Kalif Yezid'in oğlu olduğu bilinmektedir, Sultan Yezid'in ölümüyle yerine oğlu II. Muaviye geçer ancak kısa bir süre sonra onun da ölmesiyle halifelik henüz bir yeni yetme olan Kalid'e geçer. Kalid tahtı kendisinin arka planda kalacağı sözünü veren akrabası Murvan'a emanet eder. Halifelik makamına geçmesiyle beraber Murvan, oğlu Abdul-Melik'i halefi ilan ederek sözünden cayar ve Kalid'in annesini iffetsizlikle suçlar. Gerçekte Kalid'in annesi namussuz bir kadın olmadığı gibi, Abdül-Melik'i öldüren kişi de değildir. Abdül-Melik zehirlenmiş ya da boğdurulmuştur.

Bütün bu olaylar genç Kalid'i dehşete düşürür ve saray ha-

yatından el etek çekerek kendini bilime ve öğrenmeye verir. Kalid, İskenderiye'de Morienus adlı bir bilginin yanında simya bilgisini geliştirir; Morienus'un, Zosimos sonrası Mısır'ın en büyük simyacılarından biri olduğu kabul edilen Stephanos of Alexandria'nın öğrencisi olduğu bilinmektedir. Stephanos aynı zamanda; büyük bir askeri lider olmasının yanı sıra bilim tutkunu bir kişiliğe de sahip olan ve döneminin entelektüel yaşamının gelişmesinde ciddi bir rol oynamış Bizans İmparatoru I. Herakleios'un gözdesidir. Sonraki dönemlerin Roma İmparatoru Efsanevi II. Rudolph gibi, I. Herakleios da özellikle hükümdarlığının son yıllarında simya faaliyetlerine ağırlık vermiş, devlet işlerini de ikinci plana itmiştir.

Morienus'un Kalid'e, onun İslamı bırakıp Hristiyanlığa geçeceği beklentisiyle hocalık yaptığı rivayet edilir; bu yüzden de o genç prens dönüşüm sanatının tüm inceliklerini büyük bir şevkle öğretmiştir. Kalid o kadar etkilenir ki, daha önceki öğretmenlerini sahtekar olmakla, kendisini kandırmakla suçlar. Morienus bunu bir işaret olarak algılar ve Kalid'i herşeyden olabildiğince uzak bir mağaraya götürür, burası genç prensin bir kaç yıl önce hocasının yaşadığı yer olarak bildiği bir mekandır. Morienus burada tekrar öğrencisini yetiştirmeye girişir, hatta bu defa Kalid'e özel bir sır verir, Kalid bundan dolayı ona aktarılan tüm bu bilgeliği kutsal kabul eder. Muskalar Kitabı, Büyük ve Küçük Vesikalar Kitabı, Sanatın Ustalıkları ve Bilgeliğin Cenneti gibi pek çok kitap yazmıştır. Kalid Helenistik simyayı İslam dünyasına taşıyan kişidir ve bunu takip eden üç yüzyıl boyunca da Araplar bu sanatta ileri ve öncü bir konuma gelmişlerdir.

Egemenliğinin ilk yüzyıllarında İslam, bilim ve öğretimi etkin biçimde teşvik etmiş ve dönemin tüm ünlü bilginlerini Grek bilginlerin eserlerini çevirmeleri için Şam'a çağırmıştır. Batı Kilisesi tarafından zulüm ve baskı gören bilginler burada çok iyi karşılanmış ve gruplar halinde Arap dünyasına göç et-

mişlerdir. O dönemde Grek bilgisinin çeviri ve yerelleştirme çalışmalarında öne çıkan grubun, 431 yılında Efes Konsülü tarafından sapkın ilan edilen Nestoryan Hristiyanları olduğu bilinmektedir. Şurası açıktır ki, Batıda simya öğretimi ve icrası çoğunlukla riskli bir yeralı faaliyeti olagelmıştır. (Ancak bilimin Manastırlarda bir biçimde sürdürüldüğü İrlanda'yı istisna saymalıyız.) Bu dönemde Avrupa karanlık bir çağa girmiş, Arap toplumları ise hemen her alanda ilerleme kaydetmiştir. Bilimin ve geçmiş birikimlerin aktarılmasında, sayısız kültürü kendi potasında bütünleştirmiş İskenderiye'nin payı büyüktür; yine Urfa, Harran ve Nusaybin gibi Mezopotamya şehirleri de Arap Dünyası'nda yüzyıllar zarfında artarak zenginleşen bilgi birikimine kendi ölçülerinde katkı vermişlerdir.

Sonuç olarak bu süreç zarfında Arap simyası batı geleneği içinde o güne kadar birikmiş

bilgi ve birikimi bünyesine katarak geleceğe taşımıştır. Tüm bu batı geleneği içinde şüphesiz en çok rağbet edileni Grek geleneği idi; bu Arap yazarların Grek bilginlerden alıntıladıkları pasajlardan ve yazılarında kullandıkları grekçe terimlerden de rahatlıkla anlaşılabilir.

Cebir: Simya ve Sufizm İlişkisi

Bilinen ilk büyük Arap simyacı Latin dünyasında Geber olarak tanınan, Cebir İbn Hayyan'dır, yine bu kişi bu sanata emek veren kişilerce de büyük bir üstat olarak kabul edilmektedir. 721 yılında Horasan'ın Tus şehrinde dünyaya gelen Cebir'in bir dönem Fırat'ın batısında bulunan Kufa şehrinde yaşadığı tahmin edilmektedir. İbadet, vecd ve tefekkür ile dolu gerçek dindarlığı tam yaşamak için, dünya nimetlerinin reddedilmesi gerektiği esasına dayanan Sufist anlayışı benimsediği bilinen Cebir, ünlü bilgin Bedouin'in öğrencisidir. Öne çıkan çoğu Arap simyacının (Cebir, İbn Arabi gibi) sufist olduğu bilinmektedir; bu kişilerin simya felsefesinin yaygınlaşma-

sına ve simyanın gelişimine küçümsenemeyecek katkıları olmuştur. Cebir'in babasının devletli kesimle olan ilişkilerinin, Cebir'e yerli bir simyacı olarak sağlam ve korunaklı bir konum kazandırdığı bilinmektedir. Cebir hemen her konuda yazmış, fikir üretmiş bir kişidir; yine pek çok önemli eserin Arapçaya kazandırılmasında da rol oynamıştır. Yazdığı sayısız simya eserinin yanı sıra, manuk, felsefe, tıp ve savaşbilimi alanlarında da eser vermiş bir bilgidir. Yine Öklid, Ptolemy ve Apollonius Tyana'nın eserlerini yorumlamanın yanı sıra özdevinirlik, sihir ve aynalar...vb gibi çok daha ezoterik konularda da ürün vermiş bir kişidir. Cebir'in; doğduğu şehir olan Tus'ta yasığının altında yazmış olduğu kitaplardan biri olan 'Rahmet'in bir kopyası ile öldüğü veyahutta Kufa'daki laboratuvarında hayata gözlerini yumduğu rivayet edilir. (815) Bazı otoritelerse onun Al-Ma'mun'un himayesinde bir süre daha yaşamış olduğunu iddia etmektedirler. (Al-Ma'mun 813-833.)

Cebir'in önemi, çalışmalarının kapsamlılığından ve yaklaşımının kusursuzluğundan ileri gelmektedir. Bir sufist olsa da, eserlerinde, özellikle İskenderiye ve çevresinde yaygın olan mistik spekülasyonun izlerine pek rastlanmaz. Cebir'in çalışmalarında, bugün bilimsel yöntem denen yaklaşımın ilk örneklerini görmek mümkündür. Onun geliştirdiği kurama göre tüm metaller kükürt ve civanın etkileşimiyle meydana gelir ve yine tüm metaller diğer gezegenlerin etki alanı içinde olan dünyanın rahminde gelişip biçimlenirler. İlk Babilli astrologlardan bu yana metaller gezegenlerle ilişkilendirilmişlerdir, Satürn kurşunla, Mars demirle, Jüpiter kalayla, Venüs bakırla, Merkür civa ile, ay gümüşle ve güneş de altınla özdeşleştirilmiştir. Numerolojiye de son derece düşkün olan Cebir'in, Pitagoras'ın fikirlerini geliştirdiği bilinmektedir. Ona göre dönüşüm sayılarca belirlenen özel bir sanattır; sayıları, sayıların yapısını iyi etüdü eden bir simyacının başarılı olma ihtimali çok daha yüksektir.

Avrupa Simyasının Kökeni: Çeviri ve Çevirmenler

Simyanın Batı dünyasına girişinde pek çok etken rol oynamıştır. Birinci Haçlı Seferi'nden itibaren Hristiyanlık İslamla çok daha yoğun temaslar içine girmiş ve İslam dünyasının aslında bilim alanında Batı'dan çok daha ileride olduğu farkedilmiştir. Magrepliler'in kontrolünde olan İspanya ise bu doğu-batı kutuplaşmasının verimli bir havzası haline gelmiştir. Toledo, Barcelona, Segovia ve Pamplona gibi pek çok İspanyol üniversitesinde öğrenciler dini inançlarına bakılmaksızın hoşgörüyle karşılanarak kabul edilmiş ve yine bu kurumlarda yapılan çeviri faaliyeti sayesinde Batı dünyasına ilk simya metinleri girmiştir.

Rutland'dan gelmiş olan Robert of Chester; kendisine Abbot of Cluny ve Peter the Venerable tarafından Kuran'ı latinceye çevirme teklifi yapılıncı, arkadaşı Hermann the Dalmatian ile beraber bir taraftan simya etüdlerine de başlar. Bu çeviriyi 1143 yılında tamamlayan Robert bundan sonra da Morienus'un simya kitabının çevirisine girişir. Bu kitabın çevirisini de Şubat 1144'de tamamlamasıyla birlikte Latin Avrupa'ya ilk simya eseri kazandırılmış olur; bu anlamda Morienus'un İslam medeniyetinin yanı sıra, Batı'da da simyanın başlamasında rol oynadığı söylenebilir. Bu çeviri, Arap yazarların eserlerinin çevirisine yönelik daha önce eşi benzeri görülmemiş bir çeviri furyasını tetiklemiş ve bunu takip eden yüzyıl zarfında da bir yığın eser Avrupa kültürüne kazandırılmıştır. Bu süreçte Robert çeviri faaliyetine devam etmiş ve Müslüman matematikçi Harezmi'nin eserlerini çevirerek cebirin Batı'ya girişine ön ayak olmuştur.

Dört yüzyıl önce Ortadoğu'da, Grek kültür mirasının Arapça'ya kazandırılması için işleyen süreç, bu defa batıda aynen tekrar etmiştir. Archbishop of Toledo'un yalnızca çeviri üzerine çalışan bir akademi kurması neticesinde de alanının en yetkin Latince çevirmenleri burada çalışmaya başlamıştır. Gerard Of Cre-

mona'nın aralarında Avicenna, Aristotle, Pitolemy ve Cebir'in eserlerinin bulunduğu 76 önemli yapıtı çevirdiği bilinmektedir.

Cebir'in ölümü sonrası Latin Dünyası'ndaki serüveni gerçekten dikkate değerdir. İsmi Latinceleştirilerek Geber halini alır ve ölümünü takip eden yaklaşık bir yüzyıl boyunca da eser vermeye devam eder! Çevirmen Gerard Of Cremona'nın böyle bir şey yaptığını söyleyemeyiz ancak önemin pek çok çevirmen ve yazarının kendi yazdıkları eserleri Cebir imzasıyla yayınladığı bilinmektedir. Ne ki Geber ile Cebir'in eserleri arasındaki fark kolaylıkla ayırt edilebiliyordu; herşeyden önce Cebir'in sayılar ve denge kavramlarını çok yoğun işlemesi ve bunların Geber'in eserlerinde bulunmaması ilk göze çarpan farktı. Yine de Geber adıyla yayımlanan eserler arasında son derece parlak eserler de vardır; özellikle *Hakikatin Keşfi*, *Mükemmelliğin Zirvesi* ve *Mükemmelliğin Yapısı* adlı eserler itibarlı, dikkate değer metinlerdir.

On üçüncü yüzyıldâ, Bartholomew the Englishman (1230) ve Vincent of Beauvais gibi pek çok yetkin çevirmenin aralıksız ürün vermesi, yorumlar ve eserler yazması neticesinde bu dönemde simya daha önce hiç olmadığı kadar Avrupa düşünüşünün eksenine oturmuştur. Dönemin önde gelen entelektüellerinin hemen hepsi süreç içinde simya üzerine fikir yürütebilecek duruma gelmiş ve zamanla Avrupalılar da Arap yazınına tekrar etmeyi bırakıp, yavaş yavaş kendi özgün eserlerini vermeye başlamışlardır.

On İkinci Yüzyılın Rönesansı

Simya her dönem ruhban sınıfı ve bilginler için ilginç bir alan olmuştur. Bunun nedeni ise çok anlaşılır ve basittir; yazından ziyade yaşam bilimlerine, fen bilimlerine ilgi duyan papazlar için öğrenim imkanları çok sınırlıdır. Okumak, öğrenebilmek için belli bir dinsel öğretiyi izlemek zorundasınızdır. Dolayısıyla bu sanat, ağırlıklı olarak resmi dinsel öğretiye al-

ternatif olan manastırlarda icra edilebilme imkanı bulmuştur. Hem Bartholomew'in ve hem de Vincent'in birer manastır keşişi olduğu bilinmektedir, ilk latince çeviriler de yine bir başkeşiş himayesinde yapılmıştır.

Michael Psellus (1018-1078) adlı bir bilginin kurmuş olduğu, eleştirel bir atmosfer içinde üniversitedeki herkesin istediği konuda ücretsiz eğitimi görebildiği, simyayı da bu anlamda Avrupa'nın gündemine kısa bir süre için de olsa sokan Bizans İmparatorluğu'nda olduğu gibi ya da Araplar'da olduğu gibi, Batı Kilisesi'nin hiç bir zaman bilim ve öğretime çok da sıcak baktığı söylenemez. Gerçek simya, hürafe ve cehaletin karışıp iç içe geçtiği dönemlerde bu sanata yönelik bir ilgi patlaması olmuşsa da bu ilginin aydınlanma dönemlerinde aynı hızda söndüğünü belirtmek gerekir. Tıpkı Helenistik simyanın, İskenderiye'nin altın çağını yaşadığı dönemde gelişme imkanı bulması gibi, Kıta Avrupası da "12. Yüzyıl rönesansı" olarak tabir edilen dönemin, yenilikçi bilim ve öğretim ortamı sayesinde simyayı geliştirme imkanı bulmuştur.

İlk çevirilerin yapıldığı dönemde Avrupa, çatışma ve savaşlarla boğuşan Papalığın ve Bizans İmparatorluğu'nun hakimiyeti alındaydı. Şehirler gelişip, genişliyor, yine Avrupa ekonomisi de giderek daha rasyonel, daha kent-eksenli bir niteliğe kavuşuyordu. Denizcilik ve hayvan yetiştiriciliğindeki gelişmeler, Fibonacci'nin geliştirdiği çift girişli muhasebe yöntemi gibi yenilikler kıtada bir tür mini-rönesans yaratmıştı. Tüm bu gelişmeler entelektüel yaşamda da kendi yansımaları bulmuştu. Resmi öğretimde hala Paris Üniversitesi'nden devrolan kural ve alışkanlıklar hakimiyetini sürdürüyor, ağırlıklı olarak klasik mantık ve Aristoteles'in kısmi çevirileri okutuluyordu. Zamanla Avicenna (980-1037) ve Averroes (1126-98) gibi Arap bilginlerinin eserlerinin çevrilmesi ise yeni ufuklar açtı. Özetle Araplar'ın bir kaç yüzyıl önce kaydettiği hızlı ilerleme, bu mini rönesansın da bir anlamda motor gücü olmuştu.

Avrupalı İlk Uzmanlar

Avrupalı ilk uzmanlar, başından beri bu alana yönelmiş kişiler değillerdi. On üçüncü yüzyılın hemen hemen tüm simyacıları kendilerini her alanda geliştirmeye adanmış, öğrenme aşkı olan kişilerdi. Avrupa simyasında öne çıkan ilk isim, Lauingen Swabia'da doğan ve yaşadığı Padua'da Dominikan mezhebine 1223 yılında katılıp keşiş olan Albertus Magnus'tur. (1193-1280.) Çok geçmeden Muhteşem Albert olarak anılmaya başlar ve her alanda bilimsel yetkinlik anlamına gelen Doctor Universalis payesini alır. 1228-1245 yılları arasında Cologne, Strazburg, Freiburg ve Ratisbon şehirlerinde öğretim yapan Magnus, buradan St. Thomas Aquinas ve belki de Roger Bacon'a hocalık yaptığı Paris'e geçer.

Kendinden önceki Cebir ve kendinden sonraki Leonardo da Vinci gibi Bacon da kendini yaşadığı zamanın zihniyetinden özgürleştirebilmiş oldukça zeki biriydi. Sürekli olarak cadılıkla suçlanmış, hatta bir dönem haislere dahi girip çıkmıştı. Çalışmaları adeta Modern Avrupa ile Ortaçağın kesişim noktasında durmaktaydı, yine fikirleri de hem rönesansın, hem de aydınlanmanın habercisi gibiydi. Bir düşünür ve bilim adamı olarak ciddi anlamda itibar görmüş, ödüller almıştı. Yaşadığı dönem için çok erken ve çok fazla olan bazı tasarı ve buluşlarının yaşama geçirilmesi için yüzyıllar geçmesi gerekti.

Bilimsel yöntemi en yetkin kullanan ilk kişi olarak bilinmesine karşın, hakkında simyasal dönüşüm işlemleri yaptığı yolunda söylentiler çıkmış, mistisizme ve mitolojiye iyice dalmasıyla birlikte zamanla daha da tuhaf/içe dönük bir ruh hali içine girmiştir. Başpsikopos II. Sylvester gibi Bacon'un da hakkında prinçten yapılmış bir aynada kendi kendine konuştuğu ve üstün bilgisini, öğrenme hızını şeytana borçlu olduğu söylentileri çıkmış. Makineleri uçurmak için taslaklar çizdiği, deniz altında nefes almayı sağlayan makineler tasarladığı ve hatta gelecekte haber veren bir ayna dahi yaptığı anlatılmıştır.

Yine bir mikroskop icat ettiği ve duba köprüsü yaptığı da söylentiler arasındadır. Ölümüyle birlikte - tıpkı karanlık güçlerle ilişkiye girdiği gerekçesiyle mahkum olan öğrencilerinden Fransiscans'ın durumunda olduğu gibi- kitapları, özel eşyaları çürümeye terk edilmiştir.

Bacon, 1214 yılında, Somerset'e bağlı Ilchester'de baronlarla yapılan savaşta Kral III. Henry'yi desteklemiş olan zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. (Ailenin bu tavrı sonradan onları felakete sürükleyecektir.) 10 ya da 12 yaşında Oxford'a yazılmış, burada dönemin en ileri matematikçisi, Licoln Başrahibi Robert Grosseteste gibi kişilerin de aralarında bulunduğu çok iyi hocalardan ders alma fırsatını bulmuştur. Mezun olduğuunda da büyük ihtimalle bir fransızkan* olmuş olmalıdır.

Bacon Oxford'dan sonra dönemin en iyi üniversitesi olarak kabul edilen Paris Üniversitesi'ne devam eder. Bacon'un Paris'teki hocası, Oxford'daki hocalarının aksine üniversitenin neredeyse tüm tarih kitaplarını çalmış olan münzevi, karanlık bir figürdür. Üniversitede Üstat Peter olarak tanınmaktadır. Oxford'da zamanın standart üniversite formasyonunu almış olan Bacon, Paris'te hocası Peter'in orjinal kişiliğinden etkilenmiştir. Burada simya ve astroloji öğrenen Bacon, aynı zamanda amprik (deneysel) doğa etüdlerine de girişir, hatta hocası Peter'ı, 'Deneylerin Lordu' olarak övdüğu de bilinmektedir. Oxford'daki hocası Grosseteste sayesinde bilimsel yöntemle zaten tanışmış olan Bacon, Paris'te bu iki hocasından öğrendiklerini geliştirir ve bu sayede sonradan kurumlaşacak olan modern bilimin temellerini sağlamlaştırmış olur.

Ve Bacon zamanla, doğayı inceleyen ve onunla haşır neşir olan insanoğlunun yaratımın bilgisini de elde edebileceği

* Fransızkan: bir Katolik mezhebi ç.n

inancını benimser. 'Tanrısal Yaratım Uzmanı' olarak Oxford'a geri döndüğünde ise bir takım bilimsel deneylere girer. 1250'yi takip eden on yıllar boyunca, astronomi (meşhur gözlem kulesi onsekizinci yüzyıla kadar ayakta kalmıştır) botanik, kimya, optik ve matematik gibi pek çok farklı alanda ürün verir.

Kendine yaratım uzmanı ve sözde bir büyücü olan Friar Bungay gibi kişilerin de aralarında bulunduğu küçük bir öğrenci grubu kurar ve bu arada bir taraftan da dedikoducuları tuhaf aletlerle, tuhaf hayallerle oyalamayı başarır. Bu dönem belki de Bacon'un en istikrarlı ve üretken dönemidir.

Bacon sayıların ve matematiğin yasalarının dünyadaki herşeyi belirlediğine inanmaktadır. Ateşli bir biçimde savunduğu bu ilke sonradan dönemin kullanılan takviminin bir reforma ihtiyacı olduğunu keşfetmesine de yol açacaktır. Takvimin reforme edilmesine yönelik önerileri kabul görmüş, bu sayede başlayan reform süreci de yine 1582 yılında Gregoryen sisteme geçilmesiyle tamamlanmıştır. Bugünküne en yakın ilk dünya haritalarından birini de yine Bacon'un çizdiği bilinmektedir. (Bu haritanın şu an Vatikan Kütüphanesi'nde olduğu düşünülmektedir.) Bunun haricinde çok hassas bir ruha sahip olan Bacon çevresindeki herşeyde cehalet ve sömürünün izlerini görmekte ve dost gördüğü bilginleri dahi öldüresiye eleştirmektedir. (Thomas Aquinas ve Albertus Magnus dahi onun bu sert eleştirilerinden nasiplerini almışlardır.)

Bacon, döneminin hakim eğilimlerine aykırı düşmekten çekinmeksizin klasik antikite kültürünü Hristiyanlığa üstün saymış ve üniversitelerin daha ciddi ve disiplinli çalışması gerektiğini savunmuştur. İncil'in ve diğer temel klasiklerin düzenli bir biçimde çevrilmesi gerektiğine inandığı için İbranice, Yunanca ve Keldanice'yi kendi çabalarıyla öğrenmiştir. Ona göre bozuk, dejenere edilmiş metinler öğrencilerin de dejenere olmasının en temel nedenidir. Aynı zamanda en önemli sır-

ların kelimelerin içinde saklı olduğuna inanan Bacon, Dördüncü İncil'de geçen "herşeyden evvel söz vardı" cümlesine de gönderme yaparak, tanrısallığın bilgisine ulaşmanın ancak ve ancak çok yetkin bir dilbilim aracılığıyla mümkün olduğunu iddia etmiştir. Bacon, etimoloji ve kelime oyunu vasıtasıyla okült sırların aktarımına, deşifre edilmesine olanak veren, simyacıların Kuş Dili adını verdikleri şifreli dili de öğrenmiştir.

Bacon'un yaşlılığa değin şiddeti azalmadan devam eden coşku patlamaları, taşkınlıkları onun bir büyücü olduğu yönündeki dedikodularla da birleşince, 1257 yılında gayri resmi bir Fransız mahkemesine çıkarılır. Kendisi her ne kadar sağlık sorunları nedeniyle evine çekildiğini iddia etmiş olsa da, aslında on yıl kadar ev hapsine çarptırıldığı düşünülmektedir. Belki de Bacon, güçlü bir finansör bulana değin ya da iyi bir isim yapana kadar yalan söylemesi gerektiğinin ve gereğinden fazla riske girdiğinin farkına varmış olmalıdır. 1263 yılında olan tam da böylesi bir tesadüftür. O sene atanarak göreve başlayan Papalığın İngiltere Sefiri Guido Falcode, bir aracı vasıtasıyla (Raymond Laon) Bacon'un ününü duyar. Oxford'da münzevi bir yaşam süren Bacon'un olağanüstü sırlara sahip olduğunu duyan sefir sonunda merakını daha fazla bastıramayıp onunla tanışmaya karar verir. Fulcode'un Papa IV. Clement payesini almasıyla beraber Bacon'a, tüm keşif ve bilgilerini yansıtacağı bir kitap yazması şartıyla kitabını yayımlatacağı ve 1267 yılında da ev hapsi cezasını kaldıracağı sözünü verir.

Ancak Bacon, Papa için sadece tek bir kitap yazmamıştır. Aşağı yukarı dört eser yazmış olmalıdır. Bunlardan ilki onun başyapıtı olarak da geçen *Opus Majus* adlı eseridir. Bu eserin de dönemin modasına da uyarak insanlığın o döneme kadar sahip olduğu tüm bilgileri tek bir kitapta bütünleştirecek bir metin yazmaya girişmiştir. Bu eser 1267 yılındaki tüm bilimlerin birikimine bir düzen vermeye çalışan oldukça kapsamlı bir özet niteliğindedir; yine Ortaçağın esas arayışı olan "herşe-

yin kuramı"na ulaşma çabası çerçevesinde tüm bilim dallarının birbiriyle ilişkili olduğunu düşünen Bacon tüm bu verileri kendine özgü bir tarzda düzenlemiştir. (Sonraki dönemlerde öne çıkan bir simyacı olan Sir İsaac Newton da yine böylesine yetkin bir kurama ulaşma arayışındaydı.)

Bacon'un *Opus Majus*'u yazarken asıl niyeti, Papalığın nüfuzu sayesinde düşmanlarından korunmak ve en yüksek dinsel otorite olan bu kurumu bir tür dinsel/sosyal reforma yönlendirebilmektir. Ancak bu planlar 1269 yılında Clement'in ölümüyle altüst oldu. Bacon da Oxford'a dönerek öğrencilerini eğitmeye devam etti. Bacon sonrasında *Opus Minus*, *Opus Tertium* ve o sıralar Fransızkan otoritelerin yeniden hışımına uğradığı için başlığı atılamamış isimsiz bir inceleme yazdı. Destekçileri her ne kadar onu korumaya çalıştılsa da 1278 yılında 14 yıllık bir mahkumiyet almasını engelleyemediler. Bacon'un Fransızkanlar'ın manevi lideri konumunda olan Raymond Gaufredi'ye bazı simya sırlarını vermek karşılığında serbest bırakıldığı rivayet edilmektedir. Düşmanları hapsin ve yaşlılığın Bacon'u olgunlaştıracığını ummuşlarsa da, bu boşuna bir umuttu. Serbest kalmasıyla beraber Bacon; teolojik açıdan kusurlu ve yanlış bulduğu olgu ve kanaatlerin acımasız bir eleştirisi niteliğinde olan *Conpendium Theologiae* adında bir eserin yazımına girişti.

St. Thomas Aquinas ise 13. yüzyılın en yetkin skolastik filozofu olmasının yanı sıra Albertus Magnus'un en sevdiği öğrencisiydi. Hocası ve Roger Bacon gibi o da simya düşünce ve yazınına epey mesai harcamıştı, hatta bazıları onun, simya sırlarını deşifre etmede anahtar bir başyapıtı olarak görülen ve 'Şarkıların Şarkısı'nın bir tür simyevi yorumu olduğu düşünülen *Aurora Consurgens* isimli eserin sahibi olduğunu dahi iddia etmektedirler.

Aquinas kendisinin başyapıtı olarak görülen *Summa Theologica* adlı eser için uzun yıllar mesai harcamıştır. Dört yıl bo-

yunca olağanüstü bir çaba ile, ancak 'Summa' bölümünü ve Aristo üzerine yorum, konferanslardan oluşan başka bir bölümü daha bitirebilmiş; 6 Aralık 1273 yılında yaşadığı mistik deneyimin ardından da çalışmaları ciddi anlamda kesintiye uğramıştır. Yazmanlarına 'tüm bu çalışmalarım, yazdıklarım içime doğan şeyin yanında epey önemsiz kalıyor' dediği dahi bilinmektedir. 'Summa'nın üçüncü bölümünde araştırmasını kesmiş ve bir daha herhangi başka bir şey yazmamıştır.

Yeni yılın ilk çeyreğinde Lyon'da yapılacak olan Kiliseler Konseyi'ne davet edilir, ancak 1274 Martı'nda, Santa Maria di Fossa Nuova'da hastalanır. (Bununla ilgili olarak da gece yolda giderken eşekten düştüğü anlaşılmaktadır.) Bu yolculukta tanıştığı ve Thomas Hoca'nın ününü duymuş olan manastır keşişleri Thomas'a, bilgi ve birikimini onlarla da paylaşması için adeta yalvarırlar. Aquinas da, dört dörtlük bir konferans biçiminde olmadıysa da 'Şarkıların Şarkısı' üzerine bir seminer verir. Rivayetler onun bu semineri verirken öldüğü ve bu yüzden de 'Aurora' adlı eserin 'Şarkıların Şarkısı' adlı final bölümüne ulaşamadan yarım kaldığı yönündedir. *Aurora* adlı eserin, Aralık 1273'te yaşadığı ve yaşam çizgisinde kırılma yaratan mistik olayın bir betimlemesi olduğu düşünülmektedir. Bu eserin, yapmış olduğu bu son konuşmanın öğrencileri tarafından kağıda geçirilmesi neticesinde günümüze ulaştığı düşünülmektedir. Çalışmada Tanrıça Sofya'nın vizyonuna, bir tür tanrısal bilgeliğe varmaya çalışılır. Aquinas bu eserde, hayatının bir parçası olan dişil ilkeyi o güne kadar inkar etmiş olduğunu itiraf eder ve onun ansızın tüm görkemiyle gönlüne doğduğundan bahseder. Belki de o güne kadar yaptıklarının, yaşadığı mistik deneyimin yanında bir hiç olduğunu söylerken bunu kastetmiştir. Tanrıça'nın bahsettiği bilgelik "Felsefe Taşı"na eşdeğerdir, dolayısıyla da ona göre simya aslında tanrının dişil suretidir. Yine yaşadığı bu deneyim onu, o güne kadar benimsediği görüşlerin yanlışlığıyla da yüzleştirmiş olabi-

lır. Hakkında çıkan mahkumiyet kararı çerçevesinde, Bacon'u kıyasıya eleştiren görüşleri de dahil olmak üzere, tüm görüşlerinin suç teşkil ettiği hükmüne varılmıştır.

Simyanın Kıtaya Yayılışı ve Şarlatanlar

Ondördüncü yüzyılın sonlarından itibaren *Aurora Consurgens*'in el yazması kopyaları kıta çapında, özellikle de manastır topluluklarında yaygınlaşmaya başlar. Aradan geçen bir yüzyılın sonunda dahi Thomas Norton'un yazdığı şu mısralar, bu akımın yüzyıllara yayıldığının bir kanıtı olarak görülebilir:

*Erdemin yüksek kardinalleri, papalar,
Psikoposlar, başpsikoposlar,
Manastır keşişleri
Kardeşler, kızkardeşler ve tüm müminler....
Kanın ve savaşın lordları, prensler, krallar
Herkesin peşinden koştuğu şeydir bu!*

Norton aynı şiirde sadece psikoposların ya da prenslerin değil, her kesimden insanın onun peşinde olduğunu anlatmıştır:

Her sınıftan erkekler elimizdeki güzelliklerden nasiplenmek ister:

Tüccarlar, demir ocaklarında gün boyu onların sparişlerini yetiştirmeye çalışan ustalar,

Bu sanatı öğrenme ateşi düşmüştür hepsinin yüreğine;

Tesviyeciler dahi bu sanattan geri kalmamak için birbirleriyle yarışırılar:

Bunların hepsi en ünlü lordlar kadar severler bu sanatı,

Öğrenme ihtirasından bitap düşmüşlerdir yine altın ustaları

Onları mazur görebiliriz belki,

Göz alıcı altınlar, gümüşler ellerinden geçer gider de dokunamazlar

*Peki ama Felsefe Taşı'nın peşine düşmüş
Tüm bu dokumacılara, farmasonlara,
terzilere, kunduracılara, şu sefil papazlara ne demeli?*

Madrabazların sayısı da süreç içinde doğal olarak artar. Daha önce hayal kırıklığına uğramış olsalar dahi altınlarını iç edecek madrabazları can kulağıyla dinlemeye hazır sayısız iş adamı olduğu bilinmektedir. Bu durum yazar Chaucer'ı da etkilemiş, sahtekar bir simyacı papazın hikayesini anlattığı *Papaz Yeoman'ın Hikayesi* adlı eserine ilham kaynağı olmuştur. Burada şarlatan bir simyacının laboratuvarındaki kargaşa şöyle betimlenir:

*Ermeni çamuru, boraks ve bakır pası
Boy boy, renk renk toprak ve cam kaplar,
Yağ çıkarmak için sıra sıra kavanozlar, lazımlıklar
Aritim için maşrapalar, potalar
Birkaç küçük şişe, damacana ve imbik
Ve tek sap pırasadan bile değersiz, adını bile anmaya değmeyecek şeyler
Her türden ıvır zıvır....*

Gece gündüz dönüşümü arayan papaz tüm malzemelerini kaplara doldurur:

*Bize yol göstereyinler diye
Gece gündüz lambalarımızı yakıyorduk;
Ve kireçleme için ocaklarımızı da....
Aklama için köşede hazır duran şu su şişeleri,
Sönmemiş kireç parçaları, tebeşirler, küller ve yumurta akları,
Çeşitli tozlar, balçık topakları, salgi ve çökeltiler.....
Mumlanmış çaputlar, güherçile ve sülfirik asit
Renk renk alevler, odun ve kömür;*

*Karışımlar için alkali, tartar ve tuz
Yanıcı ve kolay tutuşan her türden madde,
Balçığa bulanmış at kuyruğu ve hatta bazen kendi saçlarımız...*

Alacağı dönüşüm tozu karşılığında yüklüce bir para vermiş olan rahibi sahte bir dönüşümle kandırdığı ortaya çıkınca hikaye hareketlenir:

*Anlatmalıyım,
Ardı ardına deneylere girişen rahip,
En ufak bir başarı gösteremedi tabii
Toz hiçbir işe yaramıyordu, uyduruk bir taklitten ibaretti.
Kandırılmıştı
Ve aslında kendi parasıyla esaslı bir madrabaz yaratmıştı
Gerçekte eldeki tek netice buydu*

Chaucer'ın yarattığı rahip karakteri gibi dolandırıcı kişiler "şarlatan" olarak anılmışlardır ve yine bu deyiş laboratuvar ateşini canlı tutmaya yarayan körüklerden hareketle bulunmuş olmalıdır. Tüm bunları bir kenara koyarsak esas olan tüm Avrupa'yı sarmış olan simya furyasıdır, çok geçmeden de tüm Avrupa krallıklarında yasaklayıcı fermannameler birbiri ardına çıkmaya başlar. Daha önceki bölümlerden bu konudaki ilk yasağın M.Ö 144 yılında Çin'de konulmuş olduğunu biliyoruz; yine XXII. Papa John'un 1317 yılında verdiği talimatla simyevi yollardan altın eldesini yasakladığı bilinmektedir. (Diğer yandan onun simyacı John Dastyn sayesinde devasa bir servete kavuştuğu yönünde pek de asılsız sayılamayacak dedikodular da vardır.) İngiltere'de de bu sanat 1403 yılında Kral IV. Henry'nin emriyle yasaklanmış, ardından da yalnızca kraliyet lisansı ile yürütülmesine izin verilmiştir. İskoçya Kralı IV. James ise bu sanatı yasaklamaktan ziyade, John Damian adlı bir simyacıya, çalışmalarını kendi kontrol ve gözetiminde yapma-

sı kaydıyla şartlı izin vermiştir. Aldığı ödenegin büyük kısmını viski ve alkole yatan Damian kraliyet bütçesini zorlamaya başlayınca –Kral James, Damian'ın yapmış olduğu masrafların bir kefareti olarak onu bir manastır keşişi gibi yaşamaya zorlar, kiliseye bağlı pek çok din adamı gibi o da pastoral zevklerden bir süre uzak kalacak kendini yalnızca çalışmalarına, özellikle de simya çalışmalarına verebilecektir. Damian'ın deney ve girişimleri bir süre daha devam etmiş; hatta bir keresinde Kral James'in simya mahkemesinin ve laboratuvarının bulunduğu Stirling Şatosu'nun surlarından süzülüp Paris'e kadar uçabileceğini iddia etmiştir. Hatta yapmış olduğu alete binerek surlardan aşağı atlamıştır. Surlardan kendini bırakan Damian çok az ilerleyebilmiş ve yere çakılmıştır. Şans eseri yalnızca bir bacağı kırılan Damian'a göre sorun tüylerin kanatlarla yanlış yerleştirilmesinden dolayı çıkmış ve bu yüzden yere çakılmıştır. Yine de Damian'ın kral ve prenslerin hışımına çok da maruz kalmadığı, başarısızlıklarına rağmen hoşgörüldüğü, bu anlamda da diğerlerine göre çok daha şanslı olduğu söylenebilir. Süreç içinde Damian da bir parça ıslah olmuş, başta viski parası olmak üzere onu her anlamda finanse eden Kral James'in emrinde, onun 1513 yılında Flodden Savaşı'nda öldürülmesine kadar disiplinle çalışmıştır.

Simyanın hemen her ülkede yasaklanmasının başlıca nedeni bu tarz sahtekarlıkların faturasının çok ağır olmasıydı. Simya teknikleri kullanarak üretilmiş çok sayıda sahte sikke olduğu ve bunların uzunca bir dönem tüm Avrupa sathında dolaşımda kaldığı rivayet edilmektedir. Bu sayısız hikaye arasında belki de en dikkat çekici olanı II. Edward'ın bastırmış olduğu sahte metal paralardır. Hikaye aslında Kral Edward'ın dönemin modasına uyarak altın üretme heveskarlığına soyunması ile başlar ve dönemin ünlü bilginlerinden Raymond Lully (1235-1316)'yi bu konuda görevlendirir. Londra'nın ünlü saat kulesine laboratuvarını kuran Lully, üretilecek altının sacle-

ce ve sadece Türkler'e karşı yapılacak haçlı seferi için kullanılması şartı koşar. Bir süre sonra Kral sözünden cayar ve Lully de apar topar Fransa'ya kaçar. Bunun üzerine Edward elde kalan malzemeyi 'Asalet Gülleri' adı altında sahte altın sikkeler basıtararak değerlendirmeye yoluna gider. Öyle ki bu paralar İsaac Newton'un, Kraliyet Hazine Vekilliği'ne getirilerek İngiltere çapında bir darphane reformuna giriştiği yıl olan 1693 yılına kadar dolaşımda kalmıştır.

Ayarı düşürülmüş/sahte paraların bir ülkenin itibarını da düşürdüğü bilinmektedir. Bundan başka kilisenin simyayı bir tehdit olarak görmesi de bu sanatın yasaklanmasında rol oynamıştır. On üçüncü yüzyıla hakim olan eleştirel, özgürlükçü havanın dağılmasının ardından Kilise, Avignon ve Roma Papalıkları'nın arasındaki çekişme ve rekabet nedeniyle bölünme noktasına gelir. Bu bölünmenin haricinde Ortodoksluk da, Katolik Kilisesi'nin toptan redci, yıkıcı yaklaşımlarına karşı belli bir direnç geliştirmiş ve heterodoks (ana akım ç.n) öğretiye dair her şeyi kuşkuyla karşılar olmuştur. On üçüncü yüzyıl gibi çok erken tarihlerde bile Kilise dogmasına mesafeli bakan kişiler, Kilise tarafından sapkın ilan edilmekteydi. 1277 yılında XXI. John'un papalık makamına geçmesiyle birlikte başlayıp uzunca bir süre devam eden baskı dönemi boyunca, aralarında Roger Bacon, Thomas Aquinas gibi isimlerin de bulunduğu pek çok kişi mahkumiyetle cezalandırılmıştır, öyle ki Bacon, eceliyle ölen Aquinas kadar şanslı olamamış ve "sapkın faaliyetleri"nden ötürü on dört yıllık bir hapis cezasına mahkum edilmiştir. Dönemin koşullarında simya dahil tüm bilimsel/düşünsel faaliyetlerin kara büyü kapsamında değerlendirildiği bilinmektedir. Dolayısıyla Bacon'un yalnızca simya deneylerinden dolayı değil, genel anlamıyla sahip olduğu yaşam görüşünden dolayı toptan mahkum edildiği rahatlıkla söylenebilir.

Nicholas Flamel

Avrupa çapında, sayıları her geçen gün artan arlatan simyacılar ve bu konuda verilmiş sayısız mahkumiyet kararına karşın süreç içinde yavaş yavaş dürüst ve ciddi öğrenciler de yetişmeye başlar.

Bunlardan biri de nl Fransız simyacı Nicholas Flamel'di (1330–1417), öyle ki onun hikayesinde bugün gerçek anlamda “simya” olarak görülen şeyin tüm unsurlarını görmek mümkündü. O, benzerlerinin aksine bir keşiş ya da ruhban sınıfına mensup biri değildi. Bir katıptı ve Paris'te çeşitli dokümanların kopyasını çıkararak hayatını kazanıyordu. Kitaplardan, tapu belgelerine kadar eline hemen her türlü belge geçen Flamel el yazması simya kitapları üzerinde de çalışmıştı. Bir gece rüyasına bir melek girmiş ve ona göz alıcı tezhiplerle süslenmiş bir kitap göstermişti. Flamel kitaba dokunabilecek kadar yaklaşmış, ancak tam onu ellerine alıp tutacakken kitap yokolup gitmişti. Birkaç gün sonra gittiği bir kitapçıda eline bir kitap geçmiş, kitaba bakar bakmaz da onun geçe rüyasına giren kitap olduğunu anlamıştı. İncelemeye devam ettie Abraham Eleazar tarafından yazılmış olan kitabın metallerin altına dönüştürülmesi ile ilgili bir kitap olduğunu anlamıştı. Kitapta her yedi sayfada bir çok ilginç ve gizemli illüstrasyonlar vardı, bu resimler büyük ihtimalle simya sürecini betimleyen resimler olmalıydılar. Flamel tüm bu olanları yalnızca, kitabın en fazla ilk birkaç sayfasını anlayabilecek bir düzeyde olan karısı Perenelle'e anlattı.

Araştırma ve başarısız deneylerle geçen yirmi yılın ardından Flamel, bir ihtimal gideceği yerde işin inceliklerini kendisine anlatacak bir Yahudi bulabileceğini düşünerek Santiago de Compostella'ya bir hac ziyareti yaptı. (Eline geçen kitabın yazarı Abraham bu kitabı kendi gibi Museviler için yazmıştı.) 1378'de Santiago'ya giden Flamel, stıat Canches olarak bilinen bir kişi ile taņıřtı. Canches adlı bu tüccar, Flamel'in elin-

deki kitabın sonsuza değin kaybolduğu düşünölen çok eski bir kabalistik metin olduğunu iddia etti ve ondan hiçbir yardımını esirgemeksizin tüm figürlerin anlamını ayrıntılı bir biçimde açıkladı. Canches ile Flamel Paris'e dönmek üzere yola çıktılar, Canches'ın bu yolculuğa çıkışındaki asıl neden Flamel'in elindeki orijinal eseri inceleyebilmektir. Ancak ömrü buna yetmedi ve mola vermek için durakladıkları Orleans'da hayata gözlerini yumdu.

Paris'e yalnız dönmek durumunda kalan Flamel üç yıl kadar daha aralıksız çalıştı. 1382 yılının ocak ayına geldiğinde ise karısı Perenelle ile birlikte çalışmalarını tamamlamıştı. Flamel ve Perenelle; aynı amacı gerçekleştirmek için potansiyellerini birleştiren zıt güçlerin (içerideki ile dışarıdaki, dişi ile erkek, ying ile yang) arketipsel kadın ve erkek simyacının, mistik kızkardeş ile mistik erkek kardeşin adeta tipik birer örneğiydiler. (Ki bu da Kilise'nin simyaya şiddetle karşı çıkmasında etkili olmuş özelliklerden biridir.) Nihayet aynı yılın Nisan ayında ilk başarılı deneyi gerçekleştiren çift kısa zamanda çok ciddi bir servet ve zenginliğin sahibi olmuştur. Aradan geçen on beş yıl içinde sadece Paris'te on dört hastane kurdular. Yine yedi Kiliseye en cömert bağışlarda bulunmakta tereddüt etmeyen çift, Perenelle'in memleketi olan Boulogne'da da benzeri hayır işleri yaptılar. Yapıtları tüm bu cömert bağışlar o dönem, laboratuvar başarılarının bir meyvesi olarak düşünölmüştü. Çiftin 1417 Martı'nda aniden ölmesiyle beraber bir grupserseri zenginliklerinin gerçek kaynağını görmek için evlerinin kapısını kırarak içeriye girdi. Bodrum katta bulunan ölü odasındaki tabutları kırıp bakıtklarında yan yana duran boş iki ayrı mezarla karşılaştılar. Akıbetleri hakkında uzunca bir dönem çeşitli rivayetler yapıldı, 1700'lü yılların başında bir dönem Hintlistan'da göröldükleri söylentisi yayıldı, yine başka söylentiler de 1761 yılında Paris Operası civarında göröldükleri yönündeydi. Öte yandan "gerçek" simyacılar olduğu

söylenen çoğu kişinin ortalamanın yaklaşık iki katı kadar uzun yaşamış olması tam da burada belirtilmesi gereken ilginç bir ayrıntıdır: Cebir 90'lı yaşlarının ortalarında ölmüş, yine Albertus Magnus 87, Roger Bacon 80, Lully 81 yıl yaşamıştır. Flamel'in tahmini olarak 87 yıl kadar yaşadığı söylenebilir, ondan sonra gelen Newton 84 yıl yaşamışken, Fulcanelli 100 yıldan fazla bir süre hayatta kalmıştır.

Daha ileriki bölümlerde inceleyeceğimiz Çin ve Hint simyaları da esas olarak ölümsüzlük ve uzun ömürlülük gibi alanlara yönelmişlerdir. Yine Hindistan toplumunun; geleneğinde varolan çileci pratik ve alışkanlıklar sayesinde ortalama bir insandan kat be kat fazla yaşayan “ölümsüz bilgeler” yetiştirmiş olmakla övündüğü bilinmektedir. Gerçek simyacıların çok ileri yaşlara kadar yaşayabildiği, şarlatanların ise bariz biçimde çok daha kısa yaşadığı bilimektedir. Batı toplumlarının, bu ve benzeri öğretileri Doğu'dan almış oldukları söylenebilir.

Orta Çağ'ın Sonunda İngiliz Simyası

Orta Çağ'ın sonlarına geldiğimizde İngiltere'de çok daha iyi belgelenen, arşivlenen bir simya ile karşılaşırız; pek çok yetkin simyacı yetişmiştir ki bunlar arasında ‘sanatın duayeni’ olarak döneme damgasını vurmuş kişilikler de vardır. Çok daha iyi kayıtların tutulduğu bu dönem, simyanın kuşaktan kuşağa, eskilerden yenilere nasıl aktarıldığını fotoğraflamaya imkan tanınması anlamında da ilginç bir dönemdir. Bu dönemin en göze çarpan simyacısı, aynı zamanda Yorkshire/Bridlington Başpapazı da olan Sör George Ripley'dir. Bir dönem kıta Avrupası'nda kalan Ripley, Roma ve Louvain'de tanrıbilim öğrenimi görmüştür. Pek çok gezi ve seyahat yapmış olan Ripley Rodos'da da bulunmuş, burada ünlü Tapınak Şövalyeleri'yle tanışarak hermetik sanatları temel düzeyde öğrenme imkanı bulmuştur. Ağırlıklı olarak St. John'da yaşayan bu mezhebin mensupları Kilise tarafından sık sık sapkınlıkla ve cadılıkla

suçlanmışlardır. Laboratuar çalışmalarında üstün başarı gösteren Sör George'un, kafirlerle savaşta kullanılmak üzere her sene şövalyelere 100.000 sterlin bağış yaptığı da bilinmektedir. Şövalyelerle en azından görüntüde basit ve ilkeli bir anlaşma yapan Ripley sonrasında bir başrahip olarak göreve getirildiği İngiltere Bridlington'a geri döner. Süreç içinde Ripley; laboratuarından yükselen dumanların neden olduğu mütecaviz bakışlara aldırmadan, aralıksız çalışarak Kral IV. Edward'a ithaf etmiş olduğu baş yapıtı *Genel Simya* adlı eserini tamamlar (1471). (Kral Edward'ın da bu sanata çok düşkün olduğu hatıta dönüşüm sırlarını vermesi için meczup Thomas Daulton'u kaçırp günlerce esir tuttuğu bilinmektedir.) Laboratuarından yükselen dumanlar yüzünden meraklı bakışlar Ripley'in üzerinden hiç eksik olmamıştır ancak yine de onun antik çağlara özgü bir rahatlık içinde, kralların ve Papalığın tacizlerine maruz kalmadan çalışma imkanı bulduğu söylenebilir. Zamanla epey zenginleşen ve yüklü bir servete sahip olan Ripley, ölüm yılı olan 1490'dan sonra dahi uzunca bir dönem ismi hürmet ve itibarla anılmış bir kişidir. Sırrı Abbey Manastırı'nın Başkeşişi olan William Holloweye'yle paylaştığı anlatılmaktadır. Yine bazıları onun sırrı Lichfield Baş Rahibi'ne söylediğini, sırrın oradan da Thomas Norton'a devrildiğini düşünmektedir.

Thomas Norton simya üzerine yazmış olduğu uzun şiiriyle tanınmaktadır. *Simya Manzumesi* adıyla bilinen şiirin alt başlığı "İnan Bana" dır; dönemin simya modasına uygun olarak şiirinde şu mesajı vermeye çalışır: 'İnan Bana, Sana Bu Sırrı Benden Başkası Söyler!' Bristol'da doğmuş olan Norton'un, Flamel gibi belli bir mesleği, uzmanlığı yoktur. Babası Bristol'da polis şefliği, belediye başkanlığı gibi görevler yürütmüştür. Thomas'ın ise başarılı bir tüccar ya da simya ve ilgili konularda Kral IV. Edward'ın hizmetinde çalışan kraliyet danışmanı olduğu söylenebilir. Yine onun 1478 yılında Bristol Belediye Reisi'ni vatana ihanetle suçladığı ve onu Belediye

Meclisi'nin salonunda düelloya davet ettiği de anlatılmaktadır.

Norton, *Simya Manzumesi* adlı eserinde ona sanatın sırlarını öğretecek bir usta bulabilmek için yüz gün şehir şehir dolaşmak zorunda kaldığını anlatır. Bazıları bu ustanın Ripley olduğunu söylerken, bazıları onun gizemli Lichfield Başrahibi olduğunu düşünmektedirler. Norton, 'Büyük İş' olarak anılan aşamayı, diğer simyacılar⁸ kıyasla çok daha erken bir yaşta, 28 yaşında deşifre etmiştir. Ancak bir süre sonra işler ters gitmeye başlar, bir laboratuar asistanı odasına girerek Elik sir'i çalar. Her şeye yeni baştan başlar, ancak bu defa da Elik sir, farmason William Canynges'in karısı tarafından çalınır, bu kişi "Felsefe Taşı"ndan elde ettiği tüm kazancı Bristol'un en ünlü kiliselerinden biri olan St. Mary Redcliffe'in yapımında kullanmıştır.

Dönemin diğer ünlü simyacılarından biri de Thomas Charnock'tur. Felsefe Taşı'nın peşinde geçirdiği dönemi ayrıntılı bir biçimde anlattığı manzum otobiyografisi sayesinde onun hakkındaki bilgiler çok daha fazladır. Kiliseye bağlı değildir, yine ruhban sınıfına da mensup değildir, daha çok "diplomasız bir bilgin" olduğu söylenebilir. Kent şehrinin Feversham semtinde ya da Thanet Adası'nda 1524 yılında dünyaya gelmiştir. Kendisine 1554 yılında, ölüm döşeginde sırrı vermiş olan James Sauler isimli bir simyacının yanında laboratuar asistanı olarak çalışmıştır. 1554'ü 1555'e bağlayan yılbaşı gecesi laboratuarında çıkan bir yangınla dünyası adeta başına yıkılır. Lakin, zamanında Ripley'in öğrencilerinden biri olan William Holloweye'in ona hocalık yapmaya başlamasıyla birlikte yavaş yavaş eski gücüne kavuşmaya başlar. William Holloweye, sonradan dağılan Bath Manastırı'nın son Başkeşişi'dir. Holloweye Felsefe Taşı'nı üretmeyi başarır, hatta Kral'ın adamları yağma için manastıra geldiğinde onu surların içindeki bir çatlağa saklar. Gelenler "dönüşüm tozu"nu bulurlar, ancak değersiz bir şey olduğuna kanaat getirerek pencereden fırlatıp atarlar. Toz tezек yığının üzerine düşer. Gübrenin tarla-

larda kullanılması ve normale göre çok daha fazla mahsul alınması neticesinde tozun aynı zamanda çok kuvvetli bir gübre olduğuna inanılmaya başlanır. Felsefe Taşı'nı yitiren Holloweye sinir krizinin eşiğine gelir, ancak yeni öğrencisi Charnock'u yetiştirmeye başlamasıyla birlikte o da ruhsal sağlığına yeniden kavuşmuştur. Calais ordusuna hizmet etmeye zorlanmasıyla birlikte Charnock gücünü ve zenginliğini kaybetmeye başlar. Charnock Calais'de kaldığı dönemde kimse-nin sırrını öğrenmemesi için laboratuvarını bir el baltasıyla parçalar. Calais'de hizmet verdikten sonra tekrar Britanya'ya dönen Charnock, burada Agnes Norton adında bir kadınla evlenir. Bir süre sonra da Bridgwater yakınlarındaki Combwich'de bir üçüncü laboratuvar daha kurar. Karısı olan Agnes'in, Thomas Norton'un soyundan geldiği tahmin edilmektedir. (Belki de büyükbabasıdır?) 1574 yılına gelindiğinde ise artık bu sanatta çok daha yetkin bir konuma gelmiştir. Bacasından aralıksız yükselen dumanlarla komşularını rahatsız eden Charnock'un 1581 yılında ölmesiyle beraber evi de yavaş yavaş harabeleşerek halkın korkup sakındığı bir "perili ev"e dönüşmüştür. Bugün onun yaşadığı evden geriye hiçbir şey kalmasa da evin bulunduğu geçit hala kullanılmaktadır.

Rönesans Döneminde Simya

1453 yılında Türkler İstanbul'a girerler. Bu daha önce Batı'da bulunmayan, bilinmeyen değerli el yazmalarına sahip olan çok sayıda bilgin ve rahibin Kıta Avrupası'na göç etmesine neden olur. Bunların içinde ünlü simya eseri *Corpus Hermeticum* da vardır; kısa bir süre sonra bu eser Cosimo de Medici'nin talimatıyla Marsilino Ficino tarafından italyancaya çevrilir. Cosimo, Papalığın mal varlığını yöneten bir bankacı olmasının yanı sıra Avrupa çapında yaygınlaşan yeni dönem bilimlerine de çok düşkün biridir; o kadar ki çevirmen Ficino'ya diğer işlerini bırakıp yalnızca *Hermetic Corpus*'a odaklan-

ması için yüklü miktarlarda para teklif eder. Aslında Cosimo'nun Hermetisizme olan ilgisi, Ortodoks ve Katolik kiliselerinin kendi aralarındaki anlaşmazlıkları aşmak için bir araya geldikleri Floransa Konseyi (1438-1439) sonrasında başlamıştır. Bu toplantıya katılan Bizanslı bilginler içinde George Gemistus, Aka Plethon gibi isimler de vardır. İslamı da Hristiyanlığı da doğruları çarpıtan öğretiler olarak gören bu düşünürler Platon'un ahlak doktrinini ve Paganizme dönüşü savunmaktadır. (Platon'un da en az yüzyıl kadar yaşamış uzun ömürlü biri olduğunu belirtmek gerekir.) Cosimo Plethon'un konuşmacı olduğu bir söyleşiye katılır ve tüm düşünceleri tamamen değişir. 15. yüzyılın ilk yarısından itibaren Ripley ve Norton gibi simyacılar laboratuvarlarında inzivaya çekilip bu sanayi yavaş ve ama emin adımlarla geliştirirlerken, diğer yandan Kıta Avrupası da sonradan tüm tarihe malolacak bir olguyu, rönesansı yaşamaktadır. Helenistik Düşün bu olguyu tetikleyen asıl etkindir, yine Ficino'nun çevirileri de Hermes Trismegistus'un Avrupa'da ilk defa tanınıp bilinmesine ön ayak olmuştur. Bu arada, yazılarında yeni-Platoncu ve kabalistik fikirleri sentezleyen, doğacı büyüler yapan Pico Della Mirandola ve Ficino gibi düşünürler, her alanda değişim isteyen reformcular da fazlasıyla çoğalmıştır. Kısa zamanda hermetik felsefe ve simya Rönesans'ın geniş düşünsel matriksinin birer ögesi durumuna gelmiştir. 1488 yılında tamamlanan Siena Katedrali'nde Hermes Trimegistus'un elinde sayfaları açık bir kitabı tutarak iki filozofa hocalık yaparken resmedilmesi bunu açıkça göstermektedir. Yine de Simya, Rönesans düşüncesinin öne çıkarttığı başlıca iki akım olan Hümanizm ve Okült Yeniplatonculuk yanında epey gölgede kalmış gibidir.

Elbette bu süreçte simyanın tamamen ihmal edildiği de söylenemez, o hala Avrupa'ya yaptığı seyahatlerde sayısız simyacıyla iletişime geçmiş olan, ünlü sihir ustası Cornelius Agrippa gibi pek çok kişinin merakını celbeden önemli bir alan ko-

numundadır. Agrippa'nın; içinde –sahte simya dışında- gerçek simyanın da gelişme/varolma imkanı bulduğu Avrupa Okült Yeraltı toplumunun sağlamlaşıp kalıcılışmasında çok etkili olmuş bir kişi olduğu düşünülmektedir; hatta bu amacı gerçekleştirmek için Avrupa'daki gizli topluluklar arasında bir ağ örgütlenmesi kurmuş olduğu dahi anlatılmaktadır. Bundan başka resim sanatında da hermetik imgeler eskisine göre çok daha belirgin olarak yer almaya başlamış, özellikle Botticelli, Bosch ve Brueghel gibi sanatçılar bu sembolleri eserlerinde yoğun olarak kullanmışlardır. Simya sürecini iyi kavramış bir yazar olan Shakespeare de yine, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*, *Kral Lear*, *Pericles*, *Bir Kış Öyküsü* ve *Fırtına* adlı oyunlarında simyayı simgesel olarak kullanmıştır. Shakespeare'in çağdaşı olan Ben Johnson da, *Simyacı* adlı oyununda bu sanata aslında çok da fazla saldırmamıştır. Sanatı iyi kavramış olan Johnson'un aslında simyaya düşman olmadığı, onun daha az bilinen danslı oyunu *Civanın Adaleti* adlı eserinde de açıkça görülebilir.

Paracelsus: Bir Tıp Duayeni

Dönemin Avrupası Hümanizm ve Reform hareketlerinin ışığında büyük değişimler yaşarken, simya da kısaca Paracelsus ismiyle bilinen, Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim'in öncülüğünde kendi öz reformlarını gerçekleştirme yolunda ilerler. 1493 yılında Zurich'in güneyinde dünyaya gelen Paracelsus erken yaşlardan itibaren babası tarafından tıp okumaya teşvik edilir. Öğrenimini 1509-1513 yılları arasında Basle Üniversitesi'nde tamamlayan Paracelsus, bu tarihten itibaren yarı-gezgin bir yaşam sürmeye başlar. Almanya, İtalya, İskandinavya, Belçika, Fransa ve İngiltere'yi gezmiş olan Paracelsus'un Rusya'yı hatta onun da doğusunu görmüş olduğu rivayetler arasındadır. Yaşamının bir bölümünde askeriyede cerrah olarak çalıştığı bilinmektedir, ardından da doğduğu yer olan Basle'a geri dönerek Erasmus'un em-

rinde kasaba doktoru olarak çalışmaya başlamıştır.

Paracelsus'un; bir hastalığı tedavi etmenin ancak ve ancak tüm vücudu tedavi etmekle mümkün olduğunu öne süren holistik (bütünsel) tıbbın babası olduğu düşünülmektedir. Mik-rokozmos/Makrokozmos doktrini ona göre kimsenin inkar edemeyeceği bir hakikatti. Bundan başka hastanın iyileşmesini belirleyen asıl etkenin zihinsel güç olduğuna tüm kalbiyle inanan bir kişiydi. İlk elde yaşadığı şehir olan Basle'da tıp üzerine olan devrimci fikirlerini yavaş yavaş yaygınlaştırmaya başlamıştı. (Ki bunlar büyük ölçüde simya düşüncesinden çıkarsanmış ilkelerdi.) Fakat halkın gözleri önünde Hipokrat ve Galen gibi saygın tıp otoritelerinin kitaplarını yakması ve buna benzer eylemleri zamanla şehrin önde gelenlerinin nefret ve düşmanlığını kazanmasına neden oldu. Kısa bir sonra da en ufak bir pişmanlık hissetmeksizin arkasına bakmadan Basle'ı terk etti, hayatının geri kalan yıllarını (bitki bazlı ilaçların karşıtı olan) mineral içerikli ilaçları öven devrimci makaleler yazarak ve gezerek geçirdi. Bir yandan da astral döngülerin insan sağlığını etkilediği yönündeki inançlarını sürekli çevresindeki insanlara aşılamaya çalışıyordu. Paracelsus'e göre içimizde yaşayan cennet/cennetler vardı, hasta insan ancak ve ancak bu içsel cennetlerini evrensel cennetle ilişkilendirerek sağlığına kavuşabilirdi. 1541 yılında Salzburg'da hayata gözlerini yuman Paracelsus büyük ihtimalle düşmanları tarafından zehirlenmiş olmalıydı.

Paracelsus yalnızca Batı Avrupa'nın ilk homeopati uzmanı olması açısından değil; aynı zamanda vücudun fiziksel işlevlerinin temelinde basit kimyasal tepkimelerin yattığını ve kimyasal preparatların bilinçli bir tarzda kullanılmasıyla iyileşmenin mümkün olduğu kavrayan ilk kişi olması açısından da önemli bir tıp insanıdır. Bu anlamda allotrofik* tıbbın kuru-

* Beslenme eksenli tıp ç.n

cusu olarak da kabul edilebilir. Yine kanın dolaşım mekanizmasını, modern bilimden yaklaşık bir yüzyıl kadar önce kavramış bir kişidir. Bu Roger Bacon'un ve daha pek çok simyacı-
nın başına gelen bir durumdur. Yapılan keşfin, dünya çapında bilinmesi, resmi bilimin kayıtlarına girmesi için on yıllar, hat-
ta bazen yüzyıllar geçmesi gerekebilmektedir. Bundan başka Paracelsus'un simyayı, laboratuvarların dumanlı ortamından çıkarıp tüm toplumun yararına kullanarak işlevselleştirdiği id-
dia edilebilir.

Simya ve Müzik

Simya felsefesi ve Hermetik düşün, Rönesans dönemi müzi-
ğini de belirgin bir biçimde etkilemiştir. Ficino Florentine Akademisi'nin oluşumuna kaynaklık eden Florentine Came-
rata topluluğu içindeki sanatçı ve düşünürlerin hemen hepsi, eskinin /antikitenin bilgeliğini kendi eserlerine yerleştirmeye, yedirmeye çalışmıştır. Camerata'ya esin kaynağı olan öncüler ise, Jacobo Peri ve Giulio Caccini gibi ünlü bestecilerdir; 1598 yılında *Daphne*'yi, iki yıl sonrasında da *Euridice* adlı eseri bes-
teleyen Peri, özellikle üstünde durulması gereken bir kişilik-
tir. (*Euridice* bugüne ulaşabilmiş eserleri içinde gözle görülür biçimde farklı bir eserdir.) Her iki eser de adeta ruhun selame-
ti, kurtuluşu için çizilmiş birer yol haritasıdır, bu dönemin ilk operaları da yine bizzat sanatın kendisini eserinin inceleme konusu yapan, bu anlamda da referansı kendinde olan eserler-
dir. Aradan geçen zamanda Eurydice'in öyküsü, ilk kuşak opera kompozitörlerinden biri ve aynı zamanda da bir simya-
cı olan Claudio Monteverdi tarafından müziğe aktarılmıştır. Monteverdi'nin ilk patronu olan Vincenzo aynı zamanda da onu bu sanata teşvik etmiş olan kişidir, süreç içinde Monte-
verdi sonsuz/evrensel doğruları müziğinde bütünleştirmeye kendini adanmış bilge bir müzisyene dönüşecektir. Çok yönlü bir kişilik olan Monteverdi salt bir müzisyen de değildir. Bun-

dan başka simyacıdan daha çok bir büyücü sayılabilecek Ficino'nun ise, yalnızca özel zamanlarda, çoğunlukla açık havada söylenebilecek, Orfeus'a adadığı şarkılar yazmış olduğu bilinmektedir. Michael Maier'in en ünlü eseri olan *Atalanta Fugiens*'de her şiir simya sürecinin bir alt aşamasına karşılık gelen bir illüstrasyonla beraber sunulmuştur. Yine her şiir şarkılaştırılarak söylenmektedir. Pek çok ifade formunun etkileşim/uyum içinde bir arada⁴ kullanılması itibariyle bu eserin ilk mültimedya (çoklu ortam ç.n) eser olduğu söylenebilir.

Simya ve Gülhaçlılar

Simya felsefesi, hermetik öğreti ve büyü eksenli düşünceler onaltıncı yüzyıl boyunca Avrupa'da geniş çapta yayılma olanağı bulmuştur. Bu eğilim simyacı, diplomat, harita uzmanı ve I. Elizabeth'in özel astroloğu olan İngiliz John Dee'nin (1527-1608) çalışmalarında çok açık biçimde görünür. Dee, 1580'li yılların büyük bölümünü, dönemin karanlık bir figürü olan Edward Kelley (1555-1595) ile birlikte geçirmiştir. Bu iki adam her ne kadar simya için de belli bir mesai harcamış olsalar da, zamanlarının büyük kısmını esas olarak casusluğa ve Agrippa tarafından kurulan 'gizli topluluklar arası şebekeyi' çözümlemeye ayırmışlardır. Dee'nin Glastonbury Manastırında Felsefe Taşını elde etmiş olduğu söylenmiş, yine Kelley'in de 1586 yılında Bohemya'ya bağlı Trebona'da çok başarılı bir dönüşüm gerçekleştirdiği rivayet edilmiştir.

Dee ile beraber hermetik düşün ve simya felsefesi eskisine göre çok daha siyasal bir hal alır. Düşünsel anlamda İngiliz İmparatorluğu'nun temellerini atan kişi olduğu söylenebilir. Her ne kadar İngiliz İmparatorluğu'nun fiili akıbeti bundan çok farklı olsa da- Dee'nin çizdiği vizyonun; William Blake'in yazmış olduğu Albion (İngiltere'nin Yunanca'daki eski adı) ütopyasının erkenci, utangaç bir ifadesi ve antik dönem ideallerini esas alan bir tür ütopya olduğu söylenebilir. Dee'nin

kendi gibi düşünen pek çok kişiyle temas kurduğu bilinmektedir. Tüm bu çabalarının arkasında yatan amaç, Prag ve çevresinde halde hazırda varolan potansiyeli tüm Avrupa'ya taşıyarak kıta çapında etkili olacak bir hermetik rönesansın önünü açmaktır. Bir süre sonra, Gülhaçlılar ismiyle bilinen gizli bir topluluğun Avrupa'nın orta yerinde gelişip yayılması kıta çapında bir infiale yol açar. Öyle ki topluluğun, Alman diplomat/simyacı Michael Maier (1568-?1622) ve evrensel devrimi savunan, yeryüzü cennetini kurmak için savaşım veren Lüteryan tanrıbilimci Johann Valentin Andreae (1586-1654) gibi dönemin önemli kişiliklerine ev sahipliği yaptığı tahmin edilmektedir.

Ne yazık ki tüm bu idealler, hayaller hüsrarla sonuçlanmıştır: V. Frederick'in Çek Palatınlığı'nın başına gelmesiyle birlikte bu bölge yavaş yavaş, Gülhaçlılar'ın, simyanın ve hermetik düşünün yatağı haline gelmiştir. Gülhaçlılar'ın tüm Avrupa'da yaratmış olduğu paranoya nedeniyle (bu topluluk Katolik Kilisesi'ne, Protestan Kilisesi'ne, hatta her türden monarşiyeye muhalif olan bir topluluktu) Frederick'in Bohemya'nın hükümdarlığını almasının hemen sonrasında ünlü 'Otuz Yıl Savaşları' yaşanmıştır.

Bilimlerin Gelişimi Ve Simya

Rönesansın açtığı yeni ufuklar yavaş yavaş hem modern bilimleri, hem de modern dünya görüşünü şekillendirmeye başlar. René Descartes ile Francis Bacon bu sürecin önünü açan birkaç kişiden biridir. Roger Bacon gibi, Francis Bacon da deneysel yönetime önem vermiş, ancak Roger Bacon'dan farklı olarak o sentezden çok çözümlemeye ağırlık vermiş ve zamanının büyük bölümünü Batı'yı belirleyen yapısal gerçekliğin analizine ayırmıştır. Descartes ise, evrensel şüphe kavramını getirerek simyacılar göre en büyük günahı işlemiştir. Simyacıların hem işlerine, hem de dünyaya, tutkulu tereddütsüz bir

inançla bağlı oldukları iyi bilinmektedir. Aslında Descartes asıl vurucu hamleyi; dünyaya/yaşama karşı savunduğu şüpheciliği ileri götürerek kendiliğe karşı şüpheciliğe vardırıldığında yapmıştır. Ona göre; şüphe kendini yani şüpheyi dahi şüphe konusu yapabilecek kadar güçlü bir araç ise eğer, düşünen birey yani insan ya da dünya üzerindeki herhangi bir varlık ancak ve ancak şüphe aracılığıyla varolabilir. Yine onun ünlü özdeyişi olan 'Cogito Er Sum'/'Düşünüyorum Öyleyse Varım' sözü de aslında bu bakış açısının özlü bir anlatımıdır. (Yine bu söz 'şüphe ediyorum öyleyse varım' biçiminde de okunabilir.) Her ne kadar tüm bunlar; Ortaçağ kilisesinin dünyanın gizemlerini açıklamaya çalışan herkesi baskılamaya çalışan despot tavrına karşı direnişçi ve olumlu yönler içerse de; Ortaçağın egemen paradigmasını yapıbozuma uğratan bu çıkış aslında insanın hayattaki en önemli yaşama gayesi olan ahenk ve tutarlılığı da yeryüzünden silmiştir. Eskiden kendini iyi kötü bir bütünün parçası olarak duyumsayan insan artık eskisine göre çok daha çıplak ve aitsizdir.

Bu yeni görüşler geçerlik kazandıkça, simya da belli ölçülerde değişime uğrar. Özellikle on yedinci yüzyılın başından itibaren bu sanat giderek kabuğuna çekilip mistikleşerek çok daha anlaşılmasız bir hal alır. Jakob Boehme (1575-1624) ve Thomas Vaughan (1621-1665) gibi yazarların herhangi bir laboratuvar deneyiminin olduğunu söyleyemeyiz, ancak bu yazarlar eserlerinde simya imgelerini yoğun biçimde kullanmışlardır. (Thomas Vaughan aslında başlangıç düzeyinde ufak denemelere girişmiş ancak kısa bir süre sonra yılgınlığa kapılarak laboratuvar çalışmasını "metalik işkence" olarak tanımlamıştır.) Bu yazarlar, özellikle de Boehme; Wolfram von Eschenbach'ın başlatmış olduğu, 'Felsefe Taşı'nı Mesih'e eş tutan gcleneği sürdürerek Avrupa Simyası ile ezoterik Hristiyanlığın arasındaki bağın pekişmesini sağlamışlardır.

On yedinci yüzyılın bir başka önemli gelişmesi de simya ki-

taplarının sayısındaki artıştır. Bu dönemde, başta Bry of Frankfurt olmak üzere bazı yayıncılar neredeyse sadece bu konudaki kitapları basmaya yönelmişlerdir. Michael Maier'ın ünlü *Atalanta Fugiens* adlı eserinin dışında bu dönemde, *Süt-kuzusunun Kitabı* (1599) gibi, Heinrich Khunrath'ın *Evrensel Bilgeliliğin Sahnesi* (1609) gibi ve Altus'un *Sessiz Kitap* (1677)'ı gibi pek çok önemli eser yayınlanmıştır. (*Sessiz Kitap* çok az metnin kullanıldığı hemen hemen tamamı illüstrasyonlardan oluşan bir eserdir.) Yine bundan başka ansiklopedik/özet yayınlar da çoğalmış, Elias Ashmole'un yazmış olduğu *Kimyasal Tiyatro* (1602) ve *Kimyasal Tiyatro Britanika* (1652) adlı eserler belli aralıklarla yayıma sunulmuştur. Simya bu süreçte eskisinden çok daha fazla yeraltına inmiş olsa da; öznel deneyimin önemi, çözümlemenin öznel inançlardan bağımsız yapılması zorunluluğu gibi ilkeler bu dönemde de önemini korumuş, sanatı yeni öğrenenlere yol göstermeye devam etmiştir. Yine İngiltere'de; Ashmole, Robert Boyle ve Christopher Wren gibi dönemin önemli düşünürleri üzerine büyük toplantılar organize edilerek bu sanatı akademik tarzda ve geniş ölçekte tartışma olanağı yaratılmıştır. 'Görünmez Üniversite' adını verdikleri bu cemiyet sonradan Kraliyet Topluluğu adını almıştır. Kraliyetin duruma el atarak bu sanata belli bir düzen getirmeye çalışmasının ardında yatan amaç aslında; temellerini Bacon ve Descartes'ın atmış olduğu amprisist yöntem aracılığıyla, bu sanatı spekülasyon ve hurafeden arındırabilmektir. Ancak bu geleneksel anlamıyla simyanın artık icra edilmediği biçiminde anlaşılmamalıdır: Örneğin II. Charles kraliyet yatak odasının hemen altına bir laboratuvar kurmuştu, yine *Kuşkucu Kimyager* adlı kitabında simya tabirini reddeden Boyle ise hala bu sanatı gizlilik içinde yürütmekteydi.

1672 yılında tüm zamanların en önemli bilim insanlarından biri olarak kabul edilen, aynı zamanda da bir simyacı olan Sör Isaac Newton Kraliyet Topluluğu'na kabul edilir. Newton, yer

çekimi teorisini kurmasını sağlayan matematikten çok laboratuvar çalışmalarına önem vermiştir. Teorilerini en bütünlüklü ve düzenli biçimde yansıttığı *İlkeler* (1687) adlı olağanüstü çalışmasına esin veren şey ise aslında simya çalışmalarıdır. Simyaya ilişkin bulguları sakınımsız ve en açık biçimiyle sunduğu için Boyle'yi kıyasıya eleştiren Newton, simya sırlarının mutlaka saklı kalması gerektiğine inanmasa da, bu bilgilerin kötü niyetli ellerde son derece tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini düşünüyordu. Parçalı bir gerçeklik algısı olmasa da Newton gerçekliğin, Tanrı'nın insanı çözmekle görevli kıldığı dev bir bilmece olduğuna inanıyordu. (Bu anlamda benimsemediği değerler arasında alçakgönüllüğünün olduğunu pek söyleyemeyiz.)

Ölümüyle birlikte Newton'un dostları onun simyaya olan ilgisini saklama yoluna gitmişlerdir. Bu sır ancak onun el yazmalarını içeren geniş bir koleksiyonun 1936 yılında Sotheby'de satılmasıyla ortaya çıkmıştır. Tek başına modern bilimin temellerini atan kişi olarak kabul edilen Newton, çoğu bilim insanı için yarı-tanrı konumunda olan bir kişidir. Tüm bunlara karşın onun tüm bilim çevrelerinden aforoz edilmesine neden olacak başka bir şeye derinden inanıyor olması ise çok ironik bir durumdur: Einstein gibi, Newton da bakıldığı her yerde tanrının izlerini görüyor ve durmadan bu izleri anlamlandırmaya çalışıyordu.

Sanatçı Elias

Avrupa bilim/düşün çevresinin kendisine entelektüel anlamda daha sağlam dayanak noktaları araması neticesinde gelişmiş olan bilimsel metodun daha sofistike ve yapılandırılmış yaklaşımları zorunlu kılmasıyla birlikte en parlak ve en ayrıntılı dönüşüm yöntemleri de bu dönemde ortaya çıkmaya başlar. Bunlardan biri, dönemin en önemli üy insanları içinde yer alan ve yine Orange Prensi'nin de özel doktoru olan John Fre-

derick Helvetius tarafından 1667 yılında yazıya dökülmüştür.

Helvetius anılarında 27 Aralık 1666 tarihinde The Hagu-e'daki evinde kendisini bir yabancıнын ziyaret ettiğinden söz eder. 42 yaşlarında uzun saçlı olan bu adam, her birinin üstünde çeşitli özdeyişler yazan madalyonlar takmışır. Madalyonların üstünde "Nurun yoksa altının sözünü bile etme", "Tanrı, doğa ve simya hiçbir şeyi boşuna yaratmamıştır" gibi sözler yazılıdır.

Adının Elias olduğunu söyleyen adam kısaca kendini tanıtır, bir pirinç döküm ustası olduğundan ve Helvetius'un İngiliz simyacı Sör Kenelm Digby'yi kıyasıya eleştirdiği kitabıyla çok ilgilendiğinden bahseder. Ardından da Helvetius'a Felsefe Taşı'nın varlığına inanıp inanmadığını sorar. Adamın fildişinden üretmiş olduğu üç sarı taşı cebinden çıkarıp göstermesiyle birlikte Helvetius da çevresinde de iyi bilinen şüpheli tavrını hemen gösterir. Adam ise ısrarla elindekilerin gerçek birer Felsefe Taşı olduğundan söz ediyordur. Pek inanmasa da merakını frenleyemeyen Helvetius adama hemen orada bir dönüşüm yapıp yapamayacağını sorar. Bocalamadan hemen cevap veren Elias bunun için doğru bir an olmadığını söyleyerek uzaklaşır. Üç hafta sonra gelen yabancı Helvetius'a elindeki taşlardan birini verir. Taşı inceleyen Helvetius bunun çok küçük ve de özelliksiz alelade bir taş olduğunu söyler. Bunun üzerine yabancı elindeki taşı ikiye bölerek bir parçasını ateşe atar, bu Helvetius'un dahi beklemediği bir harekettir, korkar. Elinde kalan yarım parçayı doktorun eline tutuşturur ve 'bu cevizen küçük parça dahi yeterli olacaktır' der. Ertesi gün yine orada olacağını söyleyerek, şaşkınlıktan dili tutulmuş olan Helvetius'un yanından ayrılır. Adam ertesi gün dönmediği gibi bir daha Helvetius'un karşısına çıkmaz.

Adamın iddiaları epey kuşkuyla gözüktü de Helvetius karısının ısrarlarına dayanamayarak Elias'ın verdiği taşı bir miktar kurşunla karıştırarak ısıtmaya koyulur. Helvetius ve karısı

gördükleri karşısında büyük bir şaşkınlığa kapılırlar; kurşuntaş karışımı altına dönüşmüştür. Elleri içindekini bir altın ustasına götürürler, adam da onlara bunun şimdiye kadar gördüğü en kaliteli altın olduğunu söyler. Bu dönüşüm ülke çapında büyük bir olaya dönüşür, kuşkuculuğun en bilinen ismi Spinoza dahi Helvetius ve karısının altın üretmeyi başardığını teslim eder. Asıl ilginç olansa Helvetius'un çevresinde yalancı ya da uçuk biri olarak değil tam aksine rahatsız edici derecede gerçekçi biri olarak tanınıyor olmasıdır.

Öyküsünü okumuş olan herhangi biri, bu bahsedilen yabancıyı kolaylıkla zihninde canlandırabilir. Helvetius'un yazdıklarına göre bu adam içeri girdiğinde botlarındaki karları dahi silme gereği duymamış, yüzünde çukurluklar, büyük çibanlar olan bir adamdır. Paracelsus'un, Artist Elias isimli bir simya mesihinin gelerek insanlara tanrının sırlarını fısıldayacağı ve insanlığı kendisinden koruyacağına dair kehanetinin bu örnekte doğrulanmış olması da olayın bir başka esrarengiz boyutudur. O dönemde yaşanmış, buna benzeyen daha pek çok olay daha vardır. On yedinci yüzyıl boyunca böyle bir çok yabancı, septiklere (özellikle aydınlanmanın öncü bilgin ve düşünürlerine) görünerek onlara dönüşümün nasıl yapılabileceğini göstermişlerdir.

Belki de Elias denen bu yabancı, akıntının yön değiştirdiğini içten içe sezmiş bir kişiydi: sanki Avrupa'nın o dönem yaşadığı düşünsel ve bilimsel değişimlerin ne denli tehlikeli olabileceği konusunda Helvetius'u uyarmak istemişti. Sakıncasız, gözü kara ilerleyen bir bilim ve teknolojinin ne kadar tehlikeli altüst oluşları tetikleyebileceğini sezer gibiydi. Maddecilik, akılcılık ve Kartezyen ikicilik gibi sol-zihniyet değerlerine saplantılı bir bağlılığın insanlığın tanrısal melekelerini yok edebileceğini hissetmiş ve onları geri getirebilecek bir araç olarak da simyayı devreye sokmuştu.

James Price'm Alın Yazısı

Helvetius'un kendine olan saygısı dönüşümün mümkün olduğunu nihayet itiraf etmesiyle epey zedelenmişti. Ancak aynı şey İngiliz Kraliyet Topluluğu üyesi olan James Price için söylenemezdi. Newton'un 1703 yılında yönetimine getirildiği Kraliyet topluluğu hala peynirden mantar üretmeye çalışan bir kurumdur, öyle ki bu durum Swift'in yazmış olduğu *Güliver'in Gezileri* adlı eserde çok ağır biçimde hicvedilmişti. Newton gelir gelmez Topluluğun bu çürümüş taraflarını tasfiye etmeye girişti. 1778'de üye olarak kabul edilen James Price ise çok geçmeden simyanın sözünü etmenin bile kişiyi bireysel/profesyonel bir yokoluşa sürükleyeceğini kısa sürede keşfetmişti.

1752 yılında Londra'da doğan Price, Oxford'da iyi bir eğitim aldı. Hocaları, onda geleceğin kimyacısını görüyorlardı. 29 yaşında Kraliyet Topluluğu'na kabul edilmesiyle birlikte Guildford'da bulunan evinde bir dizi deneye girişti. Baz metalleri altına çevirme konusunda kendine son derece güvenen bir kişiydi, öyle ki yüksek akademisyenlerden oluşan geniş bir kurulun önünde kısa bir gösterim de yapmıştı. Üretmiş olduğu numunelerden Kral III. George'a da göndermişti. Kısa sürede bilim çevrelerinin hayranlığını kazandı. Sonunda Kraliyet Topluluğu'nun o dönem başkanlığını yapan Sör Joseph Bank, ondan topluluğun tüm üyelerinin seyirci olarak katılacağı küçük bir uygulamalı gösterim yapmasını istedi. Bu elbette Price'ın reddemeyeceği bir teklifti. Görevin ve kurumun ağırlığı Price'ın çok fazla heyecanlanmasına neden oldu, daha önce akademi kurulu karşısında yapmış olduğu ilk deneyi burada aynı başarıyla tekrarlayamayacağını düşünen Price tam deneye başlayacağı sırada yanında getirdiği zehiri bir dikişte içerek topluluk delegasyonunun şakın bakışları önünde can verdi. Aklını kaçırdığı düşünülen Price'ın ölümü aslında geleneksel Bau simyasının ölümünü de temsil etmekteydi.

Doğuda Simya

Batı simyası gibi, doğu simyasının kökenleri ile ilgili bilgiler de oldukça bulanık ve sınırlıdır. Doğu'da bu sanatın Hindistan, Tibet, Çin, Japonya, Burma, Kore, Endonezya ve Vietnam'da icra edildiği bilinmektedir. Belli bir laboratuvar geleneği olsa da, Doğu simyası metalleri dönüştürmekten çok; uzun ömürlülükle ,ölümsüzlük iksirleriyle ve yoga, beslenme, nefes kontrolü etrafında gelişen köklü disiplinlerle ilişkilidir. Doğuda öne çıkan iki simya ekolü vardır; bunlar Çin ve Hindistan simya gelenekleridir.

Çin Simyası

Çin simyasının doğudaki en köklü simya geleneği olduğu, hatta simyanın Batı'daki gelişimine dahi öncülük ettiği söylenebilir. (Çince de Elixir anlamına gelen chin-je sözcüğünün Arapçadaki kimia sözcüğüne kaynaklık etmiş olabileceği düşünülmektedir.) Efsanevi bir kişilik olan İmparator Huang Ti (M.Ö 2704-2595) Çin'in ilk simyacısı olarak bilinmektedir; o

bu sanatı üç ölümsüz kadından öğrenmiştir. Bu kadınlar onun aynı zamanda aşk sanatında da çok iyi olduğunu düşünmektedir. Çin simyası bünyesinde, yerli folklorik inanışlardan motifler barındırır. Örneğin bazı bitkilerin kişiye ölümsüzlük ve tinsel aydınlanma getireceği düşünülmüştür.

Batıdaki meslektaşları gibi Çinli simyacılar da doğal süreçleri hızlandırdıklarına inanıyorlardı, onlara göre simyevi değişimler aslında bir takım doğal süreçlerin hızlandırılmasından ibaretti ve yine doğanın kendisi de en büyük simyacıydı. Metaller üzerinde işlem yapmak ise onları bilinen, doğrusal zamandan özgürleştirmekle eş anlamlıydı. Simya çalışması da bir anlamda zamandan ve onun getirdiği -hastalıklar, yaşlılık ve ölüm gibi- tahribatlardan özgürleşmek demektir.

Mikrokozmoz ile makrokozmoz arasında kurulan ilinti Çin simyasında da karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu yaklaşım Çin'de çok daha sofistike ve özgül bir biçim almaktadır. Örneğin Çinliler'in organları temel elementlerle /bitkilerle ilişkilendirdikleri bilinmektedir: kalp zencefil ve ateşle ilişkilendirilirken, böbrekler su ve kurşunla özdeşleştirilmiştir. Bu biraz da Paracelsus'ün cennetin/cennetlerin içimizde olduğunu söylerken işaret ettiği şeyi hatırlatmaktadır; mikrokozmoz, makrokozmoz.

Çinli simyacı Ko Hung (M.Ö 254-334) simyanın kitaplardan veya okullardan değil yalnızca ve yalnızca tecrübeli bir ustadan öğrenebileceğini savunuyordu. Yine Albertus Magnus'un bir simyacının yalıtılmış bir ortamda, tek başına çalışması gerektiğini savunması gibi o da bu çalışma için yalnızlığın gerekli olduğunu düşünmekteydi. Hindistan simyacıları da benzer biçimde, bu işin ancak bir ormanın ortasında yalnız başına yapılabileceğine inanıyorlardı.

Çin İmparatoru M.Ö 144 yılında çıkardığı bir emirnameyle altın üretimini yasaklamıştır. Bu olayla birlikte simya da ilk defa tarih belgelerine girmiş olur. Buna göre altın üreten ya da

buna teşebbüs eden herkes ölümle cezalandırılacaktır. Ne ki hükmün verilmesinden ancak on bir yıl sonra ve yalnızca bir simyacı İmparator Wu'nun mahkemesine çıkarılır. Mahkemeye çıkarılan simyacı bu ilim sayesinde ölümsüzlüğün anahtarına sahip olunabileceğini iddia eder ve İmparator Wu'nun merakını celbetmeyi başarır. Simyacı da ona Ocak Tanrıçası'na sürekli ibadet etmesini salık verir. Tüm bu ibadetlerin sonunda da tanrıça kendisine görünürse eğer cinabarı (civa sülfür ç.n) altına çevirebileceğinden bahseder. Son olarak da elde edilen altının yenilebileceğini, bunun da kişiye ölümsüzlük getireceğini ekler. Bu hikaye dönemin Çin'i göz önüne alındığında çok karakteristik bir öyküdür: Çinliler için ticaretten kazanılan servet hiç bir biçimde hoş görülmezken uzun yaşama, ölümsüzlüğe dair her türlü bilgi ve beceri takdir edilmekte ve hayranlık uyandırmaktaydı.

İmparator Suan M.Ö 60 yılında, Lui Hsiang adlı bir simyacıya altın üretme müsaadesi vermiştir. İmparatorluk hazinesinin her türlü finansal desteğini arkasına alan Liu, ölümsüzlük araştırmaları uğruna imparatorluğun neredeyse tüm kaynaklarını tüketmiştir. Arka arkaya başarısız deneyler gerçekleştirmiş olması, M.Ö 144 yılında çıkarılan kanuna dayanılarak idam edilmesine neden olur. Aldığı ölüm cezası, kardeşi Liu Hsiang'ın hazineye yüklü miktarda altın bağışlamasıyla affedilmiştir. (Ki bunlar simya laboratuvarında üretilen altınlar değil gerçek altınlardır.)

Bu alandaki ilk eser ise Wei Po Yang'ın yazmış olduğu *Üç Prensipten Üzerine Bir İnceleme* adlı metindir. Bu metin *Değişimler Kitabı* isimli eser üzerine yazılmış yorumlardan oluşmaktadır. Issız bir vadide tek başına yaşayan Wei'nin mahkemeye gelmeyi dahi reddettiği bilinmektedir. Kendisi hakkında bugünlere kadar ulaşmış ünlü bir hikaye de bilinmektedir: Üç öğrencisiyle dağlarda gezen, ders veren Wei yapmış olduğu Elikzir'i (hayat suyu, ölümsüzlük iksiri ç.n) bir köpek üzerin-

de dener, amacı iksirin güvenilirliğini test etmektir. İksiri içen köpek hemen orada ölür ve bunu gören öğrenciler dehşete düşerler. Wei dağlarda dolaşır, gerçek Elikser'i bulamadan dönmenin ölümden de kötü olduğunu söyler ve hemen orada kendi de Elikser'i içer ve ölür. Öğrencilerden biri tüm bu yaşananlardan etkilenir. Hocası kendini hiç düşünmeden ölümün kollarına bırakıyorsa şayet bunun bilinçsiz bir hareket olamayacağına kanaat getirir ve o da iksirden içerek ölür. Kalan iki öğrenci dağdan inerek şehre, evlerine dönerler ve ölümsüzlük düşüncesinden vazgeçerek kendilerine yeni bir hayat seçerler. Gitmelerinin ardından Wei dirilir; köpeğini ve en sadık öğrencisini yeniden hayata döndürür. Ormanda tanıştığı bir oduncu aracılığıyla şehirdeki iki öğrencisine mektup gönderir. Mektubu alan diğer iki öğrenci, Wei'nin aslında gerçek bir bilge olduğunu anlayarak ona ve iksirine inanmadıkları için pişman olurlar.

Simya ve Taoizm

İlk Çin simyacılarının çoğunun taoist oldukları bilinmektedir. Taoist öğretisi aslında Çin simyasının her hücreğine nüfuz etmiş bir doktrindir. Tarih bilimi, Taoizmin M.Ö 5. yüzyılda yaşamış ünlü Bilge Lao Tzu'nun etrafında başlayıp gelişen bir doktrin olduğunu söylese de temel ilkelerinin çok daha eski, çok daha köklü olduğu bilinmektedir. "Yön" ya da "Doğru Yol" manasına gelen Taoizm varolan her şeyin Tao tarafından yaratılmış olduğunu savunur. Tao'nun görünür herhangi bir varlığı yoktur ancak her şeyde ve her yerdedir. 'Prima materia' (ilk madde ç.n)'dan bahseden Paracelsus'un de buna çok paralel bir anlayışa sahip olması düşündürücüdür: Bir tıpcı olmasının yanı sıra döneminin en parlak filozoflarından biri olan Paracelsus; evrendeki her şeyin *Mysterium Magnum* (büyük gizem ç.n) adını verdiği, Her şeyin/Herkesin Annesi olarak tanımladığı tek bir varlıktan türemiş olduğunu iddia edi-

yordu. Paracelcus'ün prima materia (ilk madde ç.n) tanımını ile 'Tao' için getirilen tanım şaşırtıcı biçimde benzeşmektedir. Simyanın gerçek anlamı üzerine söyledikleri itibariyle de yine şaşırtıcı biçimde benzerdirler. 'Tao Te Ching' ismini taşıyan 'Yol ve Yol Erdemlerinin Kitabı' biçiminde çevirebileceğimiz temel taoist metinde şu ifadeler geçmektedir:

†

Hem sağa, hem sola... o büyük Taodur ki her yöne ilerler, her şeyin içinde akar.....

On bin çeşit varlık onun aracılığıyla, onun sayesinde varolurlar,

O varlığı ayan beyan ortada olandır.

Hiçbir iddiada bulunmaz, niyetini sessizlik içinde yürütür.

On bin çeşit varlığa can verir, besler

Ve yine de hiçbirine hükmetmez.

Hiçbir şeyin peşinde değildir ve aslında çok da küçüktür.

O on bin çeşit varlık sonunda ona dönerler.

Ve yine o hiçbirine hükmetmez.

Çok büyüktür.

Büyükliğini gösterme gereği duymaz.

Ki büyüklüğü de esasen buradan gelir.

Yukarıdaki cümleleri 1619 yılında yazılmış olan *Sophic Hydrolith* adlı eserin şu cümleleriyle karşılaştırdığımızda şaşırtıcı paralelliği çok açık biçimde görürüz:

Felsefe Taşı'nın yapı taşı olan bu madde, saf bir özden müteşekkildir. Üç ayrı maddenin bileşiminden meydana gelse de aslında ayrı, özgül bir varlıktır. Evrensel magnezi olarak da bilinen bu madde evrenin tohumudur, bugün gördüğümüz, bildiğimiz canlı/cansız

tüm doğal varlıklar kaynağını ondan almıştır. Kendine özgü nitelikler taşıyan madde, mükemmel bir forma ve öze sahiptir. Ne ateş gibi kuru ve sıcak, ne de su gibi soğuk ve yaştır. Yine hava gibi kuru ve soğuk da değildir ancak tüm bu elementlerin mükemmel bir bileşimidir. Şekli, şemali ve görünüşü itibariyle bir taş andırır ancak o bir taş da değildir. Potansiyel olarak her yerde ve her şeyin içinde olsa da, en mükemmel biçimiyle ve gerçek anlamıyla yalnızca tek bir şeyde vücut bulur. Cahil biri için ya da acemiler için o değersiz, niteliksiz alelade bir şeydir. Nice alimler onun peşindedir, ancak pek azı onu bulabilmiştir, ona uzak olanlar ondan şüphe ederken, ancak ona yakın olanlar onu doğru biçimiyle kavrayabilirler. Onu herkes görse de, pek az insan anlayabilir.

Batı simyası varlığın kökenini, özelliklerini dört element ve üç ilke üzerinden açıklarken, Çin simyası bunun için ying ve yang'ın bütünleyici ilkelerini kullanır: ying edilgenliği dişillik temsil ederken, yang ise aktiviteyi ve eril ilkeyi simgelemektedir. Aynı yaklaşımın farklı görünüşler, farklı isimler altında Batı simyası içinde de dile getirildiği bilinmektedir: kü-kürt ve civa, sabit ve akışkan, güneş ve ay, kral ve kraliçe gibi pek çok benzer ikilik batı simya felsefesinde de mevcuttur. Bundan başka Çin simyasında metaller yaşamgücü soluğunu temsil eden Chi'nin çocukları olarak görülürler. Chi metalleri rahmine alan, besleyen ve olgunluğa erdiren güçtür. Grek mitolojisindeki Pneuma da (varlıklara nefesiyle ruh üfleyen, can veren güç ç.n) yine Hint mitolojisindeki Prakrti'ye karşılık gelmektedir.

Laboratuvar Simyası ve Tinsel Simya

Aynen Batıda olduğu gibi, Çin'de de simya iki alt form halinde karşımıza çıkar. Bunlardan biri içsel/tinsel yönü ağır ba-

san Nei Tan, diğeri ise simyanın laboratuardaki pratik boyutuna işaret eden Wei Tan'dır. Başlangıçtaki orijinal form Nei Tan'dır, laboratuvar simyası olan Wei Tan ise dokuzuncu ve onuncu yüzyıllara kadar fazla bilinmemektedir.

Zamanla Zen budizmi Japonya'ya kadar yayılır. (Başlangıçta Çin'deki ismi Çan Budizmi ya da Şangay Budizmidir.) Wei Tan bu dönemde popülerliğini kaybeder, Nei Tan ise tekrar Çin'in egemen simya geleneği haline gelir. Wei Tan aslında etkili iksirler ve tıbbi haplar üretmekle ilgili bir etkinliktir. Süreç içinde simya altını gerçek altından daha değerli kabul edilmeye başlanır. Ko Hung'a göre bunun nedeni simya altınında "çok çeşitli madde ve madenlerin özü"nün bir arada bulunmasıdır. Elikirler de yine sadece ölümsüzlük için kullanılmazlar. Bu karışımların çoğu aslında hastalıkların tedavisi ya da genel anlamda sağlığın korunması için kullanılmakta ve yine bir iksirin yan etkileri oranında fayda sağladığı düşünülmektedir: Elikir'i içtikten sonra sanki derinizin üstünde böcekler geziyormuş gibi yoğun kaşını hissediyorsanız, ellerinizde/ayaklarınızda ödemler oluşuyorsa, yemeğin kokusuna bile dayanamıyor ve herhangi bir şey yediğinizde çıkarıyorsanız, kol ve bacaklarınızdan gücün çekildiğini hissediyorsanız, ishale ya da kusmaya meyilli iseniz bunlar aslında iksirin hastalığınız üzerinde etkili olmaya başladığının göstergesidir.

Her ne kadar Elikir ya da ölümsüzlük iksiri asıl amaç olsa da, Çinli simyacılar araştırmaları aracılığıyla, tıpkı Batılı meslektaşları gibi Çin kültüründe ve toplumunda köklü değişimler yaratacak keşiflerin de önünü açmışlardır. Her ne kadar Çin simyası bilim ve kimyanın gelişimine zemin hazırladıysa da, hiçbir dönem batıdaki gibi bilimin öncü gücü olarak görülmemiştir. Örneğin Wei Tan olarak anılan laboratuvar simyası; botanikte, bitkisel tedavide, zoolojide, parfümeride, metalurjide ve astronomide sayısız keşfin önünü açmış ve yine metal işleme, boyacılık ve sermaik gibi alanlarda teknik ilerleme-

lere aracı olmuştur. Bundan başka Çin tıbbının her alanda ilerlemesine ön ayak olmuştur: maden sularının, minerallerin ve bitkilerin faydaları bu sayede keşfedilmiş, böbrek rahatsızlıklarından kaynaklanan ağrıları dindirecek haplar geliştirilmiş (ki bu ilaçlar sonradan allotrofik tıbbın gelişimine zemin hazırlayacaktır), dolaşımı düzenleyecek tozlar bu sayede hazırlanmış, akapunktur ortaya çıkmış ve yine soya fasulyesinin proteince zengin olduğu anlaşılmıştır. Barut da bu sayede bulunmuş olmalıdır ancak Çinliler onu yalnızca hava-i fişek gösterilerinde eğlence amaçlı kullanmışlardır. Savaş silahlarında kullanılması bu maddenin batılılarca keşfedilmesi sonrasında söz konusu olmuştur.

Nei Tan ise aynı batıda olduğu gibi laboratuvar sürecinden çıkarsanan metaforları yaşamı betimlemek için kullanmıştır. Metaller çoğunlukla organlarla özdeşleştirilmişlerdir. Örneğin kan ve sperm civanın içsel karşılığı olarak görülürken, değişime giren esas madde olan kurşun ise bedensel güçle ve nefesle özdeşleştirilmiştir. Aynı Wei Tan simyası gibi, Nei Tan simyasının da amacı uzun yaşama ve ölümsüzlüğe ulaşmak olmuştur, ancak bunun için laboratuvar çalışması yerine yoga ve meditasyonu kullanmıştır.

Çinli simyacılar; simyanın içsel boyutunun, yani simyacının yaşadığı özdönüşümün çalışmanın temel amacı olduğunun her zaman bilincinde olmuşlardır, bu anlamda batılı meslektaşlarıyla aralarında önemli bir fark vardır. Elik sir, hazırlanan bir hap, bir karışım ya da bir metafor... Bunların her biri ölümden yaşama geçişi temsil etmektedir.

Simyanın tinsel boyutu olan Nei Tan'ın üç temel aşamasından söz edilebilir. Bunlar Chi, Ching ve Sheen'dir. Ching yaşımsal öz anlamına gelirken, sheen nefes kontrolüyle, meditasyon ve görselleştirme ile ilgilidir. Nei Tan simyacıları özetle; yoga, meditasyon, nefes egzersizleri ve katı beslenme rejimleri aracılığıyla vücudun enerji akışını koruyup, kontrol

ederek daha uzun bir yaşama ulaşmaya çalışmışlardır. Daha uzun bir yaşamla hedeflenen şey ise yüksek amaçları gerçekleştirmek için mükemmelleşmeye gereksinim duyan simyacıya zaman kazandırmaktır.

Wei Tan simyası büyüü, sürecin doğal bir parçası olarak görmektedir. Büyünün çoğunlukla 'kötü' olarak görüldüğü Batının aksine, Çinliler büyüü faydalı, hatta işin vazgeçilmez temel bir ögesi olarak görmüşlerdir. (Özellikle bu durum madrabazlar arasında çok yaygındır.) Simyacı, ataların ruhlarını/ruhları yardıma çağırır ve sihirli aynası sayesinde onların iyi olup olmadığını anlardı. Ruh aynaya olduğu gibi yansıyor, sorun yoktu, her şey yolunda gidecek demektir. Ama ki aynadaki yansıma aslından uzaklaşıyorsa simyacı koruyucu tılsımlar ve muskalar hazırlayarak önlem almak durumundaydı. Nei Tan simyacıları ise çoğunlukla yoga ve meditasyon gibi disiplinlere yöneldiklerinden büyüü çalışmalarında pek kullanmamışlardır. Ancak her iki gelenek de astrolojiyi yoğun olarak kullanmıştır. Yıldızlar evrensel düzenin simgesel bir anlatımıdır; faaliyette başarı da yine evreni iyi gözlemlemeye ve evrensel döngüler uyarınca davranmaya bağlıdır. Batıda da gezegenlerle, astral döngülerle uyum başarının önemli bir koşulu olarak görülmüş, kullanılan maden ve metaller de yine gezegenlerle özdeşleştirilmiştir: Güneş altınla, Ay gümüşle, kurşun Satürn'le, Mars demirle, civa Merkür'le, bakır Venüsle, Jüpiter kalayla özdeşleştirilmiştir.

Gezegenler ve yıldızlar insan yaşamını belirleyen güçlerdi ve buna müdahale edebilecek tek kişi simyacıydı. Astrolojiyi iyi bilen ve disiplinli çalışan bir simyacının uğursuz astral bağlaşımların ve kötücül yıldızların etkilerini en aza indirebileceğine inanılıyordu. Bu anlamda bir simyacının mutlaka yazgının güçleriyle baş edebilecek bir konumda olması gerekiyordu, bu aynı zamanda bir hsien ya da bir ölümsüz olmaya giden yolda mutlaka kazanılması gereken bir beceriydi.

Hint Simyası

Çin simyası'nasıl Taoizm'den ayrı düşünülemezse, Hint simyası da Hinduizm'den ayrı düşünülmez, aynen Çinli meslektaşları gibi Hintli simyacılar da ölümsüzlüğü getirdiği düşünülen Elik sir'in peşinde olmuşlardır. Süreci belirleyen karşıt ikilikler de yine Hinduizmden alınmıştır: diş ilke olan Shakti aktiviteyi, dünyanın sonsuz değişim döngüsünü ve Yıkıcı Ana'yı temsil ederken, eril ilke olan Shiva ise sabit, edilgen ve eril güçleri temsil etmekteydi. Tüm bu simgesel ikilikler Çin ile eş zamanlı olarak ortaya çıkmışlardır. Bu anlamda iki gele neğin de karşılıklı olarak birbirinden beslendiği açıktır.

Bundan başka Hint simyasının yoga ve tantra* disiplinleriyle iç içe geçtiği de bilinmektedir: bu üç disiplin de bedeni ve zihni arındırmayı, zamandan, onun getirdiği tahribatlardan özgürleşmiş bir "üstün bedene" ulaşmayı amaçlamışlardır. Üçünün de amacı gücü, esnekliği ve gençliği sonsuz kılmaktır. Çakralar(vücudun enerji odakları ç.n)üzerinde çalışmak, nefes kontrolü, mutlak özgürlüğe ve aydınlanmaya varmak için vücuttaki gizil enerjiyi açığa çıkarmak; hem tantra gele neğinde, hem de Hint simyasında geçerli olan ilkelerdir. Bu bize Batı simyasının, gerçekte hemen herkesin Felsefe Taşı'na sahip olduğu, ancak çok az kişinin onu fark edip kullanabildiği yönündeki iddialarını çağrıştırmaktadır. Vücuttaki enerji akışının bilinci doğrudan etkilediği düşünüldüğünden Hint Simyası tam bir bilinç kontrolüne ulaşabilmek için nefes kontrolünü temel ve zorunlu görmüştür.

Çin simya geleneğinde olduğu gibi, burada da sürekli vur gulanan nihai amaç, simyacıyı zamanın tahribatlarından özgürleştirmektir. Üzerinde çalışılan materyaller sürekli bir oluş ve dönüşüm halinde olduğundan, simyacı da aslında bu süreçte belli bir dönüşüm yaşamaktadır. Örneğin civa egoyu

* Hinduizm'in aktif dişil Tanrıçası Şakti'ye tapınan bir kolu ç.n

temsil ettiğinden ya sabitlenmeli ya da öldürülmelidir. Metal-lerin mükemmelleştiği ve buna bağlı olarak simyacının da çok daha saf bir varlığa ulaştığı son aşamada artık geçmiş ve gelecek yoktur, meşakkatli uğraşlar yoktur; orada yalnızca süregelen bir arınmışlık hissi ve mutlak anlamda zihinsel bir varoluş vardır.

Erken dönem Hint simyası metinleri arasında belki de en önemlisi, ünlü Budist bilge Nagarjuna'ya ait olandır. Çok uzun bir yaşam sürmüş olan bilge Nagarjuna, o dönem bölgenin hemen her yerinde boy göstermiş olan Budist topluluklara çok iyi bildiği büyü ve sihir sanatı aracılığıyla rehberlik etmiş, gelişmelerine ön ayak olmuştur. Gençliğinde son derece zeki, çalışkan ve iyi kalpli biri olan Nagarjuna, yine bu yaşlarda simyaya gönlünü kaptırır. Erken dönem kimya metinlerinin tipik bir örneği olan *Rasaratnasamuccaya* adlı eserinde bir simyacının sahip olması gereken niteliklere dair söyledikleri, Ko Hung ve Albertus Magnus ile şaşırtıcı benzerlikler göstermektedir:

“Ancak ve ancak doğruluktan ayrılmayan, ayartıcı zevklere kapılmayan, tanrıyı seven ve belli bir beslenme rejimini harfiyen uygulayabilen kişiler kimya çalışması için uygundurlar.”

Laboratuvarın ormanın içinde zamanın tüm kirletici etkilerinden uzak bir alana kurulması gerektiğine dair yaptığı tavsiyeler de yine Albertus'un “simyacı izole bir evde yaşamalı ve izole bir tarzda çalışmalıdır” sözlerini çağrıştırmaktadır. Bir simyacı yine ustasına saygı duymalı ve sanatı ölümlülerle paylaşılan tanrıça Shiva'ya kalpten bağlı olmalıdır.

Simyacının üzerinde çalıştığı materyal prakti(ilk madde) olduğundan Shiva bu simya geleneğinde önemli bir tanrıça figürüdür. Tüm varlıkların kökeni olan ilk madde prakti aynı zamanda tanrıçanın görsel tezahürüdür. Bu anlamda Büyük İş'in

üstesinden gelebilmek için doğayla, dişil güçlerle tam anlamıyla bütünleşmek şarttır. Bu Batı simyasındaki kral ile kraliçenin kimyasal evliliğini çağrıştırmaktadır. (Ki bu evlilik kimi kitaplarda çok ateşli bir cinsel birleşme biçiminde resmedilmiştir.) Tantra geleneği ise bunu fiziksel birleşme sonrası yaşanan tinsel bütünleşme olarak yorumlar. Yaşanan bütünleşme sayesinde civa (ya da ego) ortadan kalkar ve simyacı da çok daha yüksek bir özgürlük düzeyine ulaşmış olur. Bundan başka tantra simyası cinsellik esnasında vücuttan çıkan sıvıları da kutsal saymakta, hatta bu geleneğe bağlı simyacıların düzenlenen ayinlerde sembolik olarak bu sıvıları içtiği bilinmektedir.

Hintli simyacılar aynı zamanda pek çok bilimsel keşif de yapmışlardır. Örneğin üzerinde çalışılan metalin cinsini belirleyebilmek için, çıkan alevin rengine bakılması gerektiği onikinci yüzyıl gibi çok erken bir dönemde dahi Hintli simyacılarca bilinen bir kuraldır; yine Hintli simyacılar metalurjik süreçleri, Paracelsus, Agrippa ve Agricola gibi batılı bilginlerden üç yüz yıl önce çok başarılı bir biçimde betimlemeyi başarmışlardır. Bundan başka metallerin dahili kullanımı da, bunu Batı dünyasında ilk gerçekleştiren kişi olarak bilinen Paracelsus'ten altı asır önce mümkün olabilmektedir. (İçine çeşitli maden ve minerallerin eklendiği modern vitamin kapsüllerine de yine bu buluş kaynaklık etmiştir.)

Hint simya geleneği bugün de varlığını sürdürmektedir, 1940 ve 1968 yılında gerçekleştirilen başarılı dönüşümler raporlanıp belgelenmiştir.

Tamil Siddarlar

Hindistan'daki en önemli simya akımlarından biri de, Güney Hindistan Tamil Siddarları'nın oluşturduğu gelenektir. Hint Okyanusu'nun güneyinde bulunan bir batık kıtadan geldiklerini iddia eden Siddarlar tıp, edebiyat ve yogadaki ustalıklarıyla bilinen bir halktır. (Okyanus Alü Sondaj Programı'nın son

dönemde kamuoyuyla paylaştığı araştırmalar Kerguelen Adaları'nın aslında başlangıçta bugünkünden çok daha büyük olduğunu ortaya koymuştur, bu anlamda bu batık adanın Siddarlar'ın kayıp ülkesi olma ihtimali yüksektir.) Ortaya koydukları eserlerde toplumun egemen normlarını kıyasıya eleşiren bu halk, büyük ihtimalle batıdaki simyacılar gibi toplumun marjlarında yaşıyor olmalıdır. Yoga ustası olan Siddarlar, Büyük İş denilen aşamanın amacının değerli metaller yaratmak değil, kişisel gelişim olduğunu savunmaktadırlar. Bu bakış açısı, gerçekliğin ancak doğa denen yazısız kitap üzerinden kavranabileceğini savunan agnostik ekolü çağrıştırmaktadır.

Hermes Trismegistus'a çok benzer bir felsefe geliştirmiş olan Agastyar bilinen ilk Siddar simyacılarından. Bilim ve sanat öğretmeye kendini adanmış olan Agastyar aynı zamanda Tamil dilinde yazan ilk kişidir, bu yazı dilinin ona tanrı Chandraswami tarafından öğretildiği rivayet edilmektedir. Onun bugün hala, imanlı müritlerinin yaralarını, hastalıklarını tedavi ettiği Pothigai Hills'de yaşadığı düşünülmektedir.

On yedinci yüzyılın en önemli simyacısı olan Bhogar üstün başarılarıyla hala hatırlanmaktadır. Onun reenkarnasyonla Lao Tzu suretinde yeniden doğarak Siddhar felsefesini tüm Çin'de yaydığına inanılmaktadır. İki bin yıl önce yaşamış olan Lao Tzu'nun da aynı Bhogar gibi reenkarnasyon ustası olduğu bilinmektedir. (Hatta bir dönem ilkel bir uçak suretinde tüm Çin'i dolaştığı bile rivayet edilmiştir.) Aynı zamanda son derece üretken bir şair olan Bhogar'ın '7000' isminde, yaşadığı aydınlanmayı en spontan haliyle anlattığı, yedibin mısralık çok uzun bir şiiri de vardır.

Şiir: Dilin Simyası

Batıdaki mistik simya şairleri gibi Bhogar da, hem dolaysız ve açık ifadeleri, hem de en dolaylı ve kapalı ifadeleri bir arada kullanmıştır. Kelimelerini anlamlarına ya da kullanımları-

102 Simya ve Simyacılar

na göre değil, yaratıkları duygu ve çağrışım zenginliğine göre seçmiştir. Sıradan bir insan için yalnızca bir iletişim vasıtası olan sözcükler mistik simya şairi için, kişiyi anlam hissiyle dolu çok daha geniş bir dünyaya taşıyabilecek sihirli birer araçtırlar. Kelimeler, okuyucuyu yaşamsal anlamda besleyecek olan şeyin ifadesi ya da büyülu birer tılsımdırlar. Tıpkı müzik gibi, zihinle kalbe bütünleştirebilen şiir, bir bakıma simyevi sürecin mikro ölçekte gerçekleşmesidir. Bir şeyin görünen varlığı ile ismi arasında çok sıkı bir ilişki olduğunu ileri süren Agastyar'ın dilin sırrını çözdüğü düşünölmüştür. (Oysa ki bu ilişki uzunca bir dönem Batı felsefesi tarafından yadsınmıştır.) Bu anlamda simyanın kullandığı dil ve anlatım, sürecin en az laboratuvar aşaması kadar önemli ve yaşamsal bir unsur olarak görölmüştür. Bir simya şiirinin kullandığı dil, işin pratikleşeceği koşulları ve dünyayı edebi anlamda yeniden yaratmaktadır. Bu anlamda simyacı, kişinin kelimebilgisi ve hayalgücü oranında her şeyi dönüştürme imkanına sahip olduğı bir şiirsel olanaklar evreninde yaşamaktadır. Simyacı dilin 'Felsefe Taşı'na ve özgürlüğe götüren altın anahtar olduğunun farkında olan kişidir.

Modern Simya

Onsekizinci ve Ondokuzuncu Yüzyılda Simya

James Price'ın ölümünden sonra Avrupa'da simya bir süre sahipsiz bir bebek gibi ortada kalmıştır. Geleneği sürdürenler çoğunlukla geri bir bilinç ve eğitim seviyesine sahip kişilerdir; süreç içinde bilinen anlamıyla simya; kimya, kurumsallaşan modern bilim ve etkisini giderek artıran Kartezyen dünya görüşü tarafından tasfiye edilmiştir. Çoğu simyacı avareleşerek şehir şehir dolaşan kişiler haline dönüşmüş, tarih kitaplarında laboratuvarında çalışan simyacı figürü bir süre daha varolduysa da, gerçek yaşamdaki simyacıların çoğu gözaltına alınmış, hapsedilmiş ya da öldürülmüşlerdir. Bu dönemde Lascaris adıyla bilinen bir simyacı Hesse Prensi için özel olarak küçük bir dönüşüm gösterisi sergilemiş, yine öğrencilerinden Johann Frederick Böttger 'Felsefe Taşı' imal etmeye çalışırken şans eseri porseleni keşfetmiştir.

Bu dönemin uzun yıllar anlaşılan bir başka hikayesi de Erbach Kontesi ile ilgili olandır. Kontes bir gün kapısına gelen

yersiz yurtsuz bir adamı şatosunda yatıya kabul eder. Sabah kalktığında ise kasasındaki tüm gümüşlerin altına dönüşmüş olduğunu görür. Şaşkınlık içindedir, bu adamın gerçek kimliğini hiçbir biçimde öğrenememiş, adamı da bir daha hiç görmemiştir.

Ondokuzuncu yüzyıla gelindiğinde ise ortada yalnızca belli başlı gerçek/yetkin simya uzmanları kalmıştır. Bilimsel maddeciliğin giderek aratan etkisi de yine simyanın düşüşünü hızlandıran bir etken olmuştur. Normalde simyaya yönelebilecek araştırmacı ve entelektüel kişilerin özgür masonluk gibi yeni gelişen cemaat ve geleneklere yönelmesi de simyanın gözden düşmesinde etkili olmuştur. (Dönemin önde gelen simyacıları olan Dom Pernety ve Cagliostro gibi kişilerin aynı zamanda özgür mason olması dikkat çekicidir) After Karl von Eckartshausen'in 1802 yılında yazmış olduğu *Kimyasal Dönüşüm* adlı kitabın yayınlanmasından sonra bu gidişat biraz değişmeye başlar. Yine yüzyılın ortalarına doğru Hermetik ve okült gelenekler tekrar canlanır. Yine Teosofi Topluluğu ve Altın Şafak Hermetik Cemiyeti gibi toplulukların Bay Besant ve Madame Blavatsky gibi öne çıkan figürlerinin yalnızca simya ile değil, tüm hermetik sanatlarla ilgilendikleri bilinmektedir.

1850'de Anne Atwood, *Hermetik Gizemcilik Üzerine Bir İnceleme* adlı eserini tamamlamayı başarır, ancak çok ileri gittiğini düşünerek kitabı yayınlamaktan son anda vazgeçer. Hampshire'da doğan Atwood; bu sanatı, eserin yayından geri çekilmesinde asıl etken olan babasının yanında öğrenmiştir. (Bu kararda kızının başarısı karşısında kıskançlığa kapılması da rol oynamış olabilir.) Bayan Atwood simyayı, laboratuvarla ilişkisi olmayan, bütünüyle tinsel bir disiplin olarak görmüştür. Bu nedenle laboratuvar-dışı simya geleneğinin en önemli yazarları olan Jakob Boehme, Thomas Vaughan gibi kişilerin çalışmalarını izlemiştir.

Ona göre simyada ilk hammadde denilen şey gerçekte insa-

nın hayal gücüdür, bu bizlere hemen herkesin 'Felsefe Taşı'na sahip olduğu, ancak pek az insanın bunun farkına varıp kullanabildiği yönündeki savları hatırlatmaktadır. Bu fikir belki de en özlü biçimiyle, on yedinci yüzyılın en önemli yapıtlarından olan *Dünyanın Görkemi* adlı eserde şu cümlelerle ifade edilmiştir: 'Felsefe Taşı herkesçe bilinir, herkes ona her gün her an dokunduğu halde henüz çok az insan onu tam anlamıyla kavrayabilmiştir.'

Simyanın tinsel boyutunu vurgulayan Atwood; 1910'larda Silberer'in ilk örneklerini vermiş olduğu, sonradan Carl Jung ile devam eden ruhbilimsel simya incelemelerinin önünü açmıştır. Silberer 1914 yılında tamamlamış olduğu incelemesinde simyanın bir Ortaçağ şarlatanlığından farklı bir şey olduğunu kanıtlamıştır; ne ki danışmanlığını yapan Freud çalışmaya bakar bakmaz hiddetle bir kenara atmış ardından da Silberer'a hakaretler yağdırmıştır. Viyana'nın Freud çevresinde yeni yeni gelişen psikanaliz çevresinden dışlanmış olan Silberer depresyona girmiş kısa bir süre sonra da kendini asarak intihar etmiştir.

Jung ve Simyanın Ruhbilimsel Yorumu

Jung'un simyaya olan ilgisi Silberer'in bu konuyu araştırdığı yıllarla aynı döneme denk gelir. Hikayesi de ilginçtir; bir gün Jung rüyasında evinde daha önce fark etmediği bir oda olduğunu görür. Uzun bir mücadeleden sonra nihayet bu odaya ulaşmayı başarır, bu oda aslında muhteşem bir kütüphanedir. Raflar arasında gezinir ve onbeşinci/onaltıncı yüzyıl tarzında ciltlerle kaplanmış içinde simya diyagramlarının ve metinlerinin olduğu kitaplar bulur.

Bu rüyadan sonra Jung uykudan arta kalan tüm vaktini simya kitapları okuyarak geçirir. Tüm bu araştırmalarının sonunda Jung, simyanın aslında değerli metaller üretmekle pek de ilgisi olmayan tinsel bir etkinlik olduğu kanaatine varır; üstelik bu harcanan çabaya, yapılan masraflara da değmeyecektir.

Bu konudaki fikirlerini yazmış olduğu bir eserde şu cümlelerle ifade etmiştir:

Simya operasyonları gerçektir, ancak bu gerçeklik fiziksel boyutta değil psikolojik boyuttadır. Simya aslında kozmik ve tinsel olanın laboratuvar diliyle canlandırılan bir temsilidir. Opus Magnum (büyük iş) gerçekte iki amaca hizmet eder: insan ruhunun özgürleşmesi ve evrenin selameti.

Bu nedenledir ki Opus Magnum aslında ruhsal boyutta işlemektedir. İşin başlangıçtaki karanlık aşaması olan Nigredo, ruhun ilkel, kaotik evresine yani bilinçdışına karşılık gelir. Simya süreçlerini bireyselleşme kavramı altında genellemiş olan Jung'a göre, tüm bu evreler toplamda kişiliğin giderek daha dengeli bir olgunluk kazandığı psikolojik gelişim sürecini temsil etmektedirler.

Bilindiği gibi ilk aşamada kaplara alınan hammadde ocaklarda ısıtılmaktadır. Jung'un bakış açısına göre bu kişiliğin yıkım tehdidi altında kaldığı kriz dönemlerine tekabül eder. İzdırabın bitmesi için kişiliğin mutlaka bu yıkımı yaşaması gerekir; ne ki bu yıkım zorlama değil, gönüllü bir yıkım olmalıdır. Egonun yokeldilmesi gerçek anlamda bir iyileşme sağlanabilmesi için zorunludur, yine simyada da işin başarısı, simyacı'nın geri planda kalmasına, silikleşmesine (egodan özgürleşmesi) bağlıdır.

İşin sonraki aşamalarında kendilik arınır ve saflaşır, bu simyadaki aklaşma yani *albedo* evresine karşılık gelmektedir. Ardından gelen *citritinas* evresi ise kişinin benliğine yeni bir biçim kazandırmak için öğrenmeye, kendini geliştirmeye yöneldiği yeni bir aşamadır. Son aşama olan *rubedoda* ise birey, kendi kişiliğini/deneyimini tam anlamıyla kabullenir ve bütünleştirir. Jung aslında herkesin kendi yaşam serüveninde, tüm bu süreci defalarca yaşadığını belirtmiştir.

Modern Laboratuvar Simyası

Jung'un simya anlayışı modern dönemi ciddi anlamda etkilemiş olsa da -gerçekten de o bu alanın ciddiye alınması gereken bir alan olduğunu kanıtlamış, simyaya yeniden itibar kazandırmıştır- o bu sanatın, hala yaşayan ve devam eden laboratuvar boyutunu yok saydığı için eleştirilmiştir.

Yirminci yüzyıl simyacıları içinde 'Felsefe Taşı'nı bulduğu söylenen tek kişi olan Fulcanelli belki de modern dönemin en gizemli ve en çok tartışılan simyacısıdır. Ona bu şöhreti kazandıran *Katedrallerin Gizemi* (1926) ve *Filozoflar Ülkesi* (1930) adlı eserleridir. İlk kitapta Fulcanelli tüm gotik katedrallerin simya sırlarını ihtiva ettiğini iddia etmiş, özellikle de Paris Notre Dame katedralindeki alçak kabartmaların her birinin Büyük İşin aşamalarını temsil ettiğini belirtmiştir. İkinci kitapta ise, Westminster Manastırı ve Holyrood Sarayı gibi yapıları da çözümleyerek çözümlemelerinin kapsamını genişletmiştir.

Fulcanelli'nin gerçek kimliği hala çözülmeyi bekleyen bir muammadır. Kendisi ile ilgili anlatılan sayısız hikaye vardır, bunlardan belki de en ilginç öğrencisi Eugene Canseliet ile ilgili olandır. Bir gün Fulcanelli öğrencisine *Katedrallerin Gizemi* adlı incelemesinin el yazması bir kopyasını vererek, ona bunu bastırıp bastıramayacağını sorar ve ardından da aniden ortadan kaybolur. Yine aynı kitabın önsözünde Canseliet 'Fulcanelli artık yaşamıyor' diyerek onun öldüğünü ya da yeni bir kimlikte yaşamına devam ettiğini ima etmiştir. (Anlatılan doğru ise eğer bu durum, kişinin bir sanatta zirveye ulaştığı anda o alanı bırakarak, yeni bir kimlikle yeni bir alana yönelmesi gerektiğini savunan eski Japon öğretisini çağırıştırılmaktadır.)

Yine Fulcanelli Paris'te okültist bir grup olan Heliopolis Kardeşliği cemaati içinde kullanılan bir rumuz da olabilir. Ki bu cemaat Canseliet'nin de üyesi olduğu bir topluluktur. Bundan başka grup içinde ressam Jean-Julien Champagne (1877-

1932), Mısırbilimci René Schwaller de Lubicz (1887-1961), kitapçı Pierre Dujols (1872-1926) gibi kişiler de vardır. Uzunca bir dönem Fulcanelli'nin incelemelerini bu üç adamın yazdığı söylenmiş ama bu rivayetlerin doğruluğu hiçbir zaman tam olarak kanıtlanamamıştır. Eğer Fulcanelli tamamen kurmaca bir kişilikse eğer, geriye tüm bunların iyi kurgulanmış soğuk bir şaka olduğu ihtimalinden başka bir şey kalmamaktadır. Bu üç adam, insanları Fulcanelli'nin üstün simya bilgisinden gelen sihirli güçleri olduğuna inandırmak için her şeyi yapmış olabilirler. Hatta eserleri '*Küçük Vulcan*' ismiyle yayınlamaları dahi oyunun bir parçası olarak düşünülebilir. Eski devirlerde simyacıların eserlerini takma adlarla yayınladıkları bilinmektedir, dolayısıyla böyle bir taktik de oyunun inandırıcılığını arttıracaktır.

Tüm bu spekülasyonlara rağmen, Fulcanelli ismiyle bilinen böyle bir kişinin geçmişte gerçekten yaşadığını iddia eden çok sayıda insan vardır. Anlatılanlara göre Fulcanelli kitabı Canseliet'ye verdiğinde yaklaşık yetmiş yaşındadır ve yıllar sonra karşısına çıktığında da yine hiç yaşlanmamış gibidir. Hatta en az bir yirmi yaş daha gençleşmiş görünmektedir. Dahası Canseliet onun bir gün, karşısına bir kadın görünümünde, Bayan Alchmia suretinde çıktığını iddia etmiştir. Son Fulcanelli elsanesi ise 1978 yılında Mark Hedsel isimli modern bir simyacı tarafından anlatılmıştır, ancak bunun da temelsiz olduğu düşünülmektedir. Hedsel 1978 yılında, Floransa'da yaşlı bir simyacı ile tanışır, yaşlı adam ona Fulcanelli'yi tanıyıp tanımadığını sorar. Soru karşısında şaşırان Hedsel 'Yoo hayır, onu tanımam mümkün değil zaten. Zannederseniz Fulcanelli 1950'li yıllarda, henüz çok gençken ölmüş olmalı' diye cevap verir. Sözünü daha bitirmeden yaşlı adam 'yoo hayır' diye araya girerek Hedsel'in sözünü keser ve 'Fulcanelli hala yaşıyor, hatta benden bile yaşlı olmasına karşın hala çok sağlıklı ve dinç. Evi de burada, Floransa'da' der. Hedsel şaşkınlık içindedir.

Simya ve Paranoya

Simya ile iktidar arasındaki ilişkiye çoğunlukla resmi inkar, gerilim, gizlilik ve paranoya hakim olmuştur. Hatta bu paranoya nedeniyle, yerleşik otoriteler Bohemya Kralı'nın Gülhaçlılar topluluğunun etkisi altında kalabileceği korkusuna kapılarak 'Otuz Yıl Savaşları' diye bilinen savaşı başlatmışlardır. Ancak bu sorunlu ilişkinin kökleri çok daha derindir; Çin İmparatoru'nun M.Ö 144 yılında simyayı yasaklayan emirnamesinden bu yana simya ve egemenler deyiş yerindeyse düşman kardeşler gibi olmuşlardır. Kralların kraliçelerin, imparatorların simyacıları kaçırdığı, hapsederek kendileri için altın üretmeye zorladığı, başaramazlarsa ya da direnirlerse de cezalandırdıkları bilinmektedir. Krallığın ve soyluların elinde çok kötü bir şekilde ölen sayısız simyacı vardır, bu Albertus Magnus'un ünlü 'bir simyacının krallarla ve soylularla en ufak bir ilişkisi olmamalıdır' sözünü haklı çıkarmaktadır.

Tüm bu simyacılar içinde belki de en trajik ölümü yaşayan 1575 yılında kızdırılmış demir sandalyeye oturtularak infaz edilen Marie Zeigler'in ölümüdür. En ironik olanı ise İsveç Kralı XII. Charles için altın üreten Paykull isimli simyacının ölümüdür. Paykull'un ürettiği altının saflığı, bağımsız bir gözlemci konumunda olan Kraliyet Topçu Birliğinden General Hamilton tarafından da teyit edilir. Sonunda özgürlüğüne kavuşacağını düşünen Paykull, üstün başarısına rağmen Kral Charles zulmünden kurtulamamış ve infaz edilmiştir.

Modern dönemin hükümetleri ve siyasal partileri de simyaya ilgi göstermişlerdir. 1920'lerde yeni yeni gelişen Nazi Partisi finansal kaynaklarını güçlendirme arayışına girmiştir. Süreç içinde Hitler'in finans sorumlusu olan Erich von Ludendorff, Franz Tausen isminde bir adamla tanışır. Tausen, okültist bir topluluk olan Watchmen'in üyesidir ve ünlü Rudolf Hess'i de tanımaktadır. (Bu topluluğun üyeleri arasında René Schwaller de Lubicz da vardır.) Sonunda Tausen etkili bir dö-

nüşüm gerçekleştirmeyi başarır ve yedi gram altın elde eder. Sonuç alındığını gören parti Tausen'i desteklemeye karar verir. 16 Haziran 1928 tarihine gelindiğindeyse Tausen tek bir operasyonda 720 gram altın üretebildiğini iddia edebilecek bir düzeye gelmiştir. 1929 yılında dolandırıcılıktan tutuklanır ve 1931 yılına kadar süren yargılamanın sonunda hüküm giyer. Bu tarihten itibaren de Nazi hareketi daha farklı finansal kaynaklar yaratma arayışına girmiştir.

Devletin asıl kaygısının altın üretmek olmadığı durumlarda ise, simyacıların yarattığı icat ve keşifler resmi güçlerin hizmetine koşulmuştur. Bazen geliştirilen bu icatlar öylesine kapsamlı etkiler yaratmıştır ki iktidarlar bunları gizleme ve üstünü örtme gereği duymuşlardır. İlk önce Araplar'ın, ardından da Leonardo da Vinci'nin geliştirdiği düşünülen ilkel fotoğraf teknikleri bu anlamda tipik bir örnektir. Askeri kullanımı olan her yeni keşif de yine yıldırım hızıyla haczedilmiştir. Örneğin ilk denizaltıyı geliştiren hollandalı simyacı Cornelius Drebbel, geliştirdiği bu taşıtı ancak Kral I. James refakatinde denize indirme imkanı bulabilmiştir. Kraliyet Donanması'nda patlayıcı uzmanı olarak çalışmalarına devam eden Drebbel, devirdaim motorlarda kullanımı olan yeni bir tür mayın da geliştirmiştir. Çalışmalarını benzer alanlarda yoğunlaştırmış olan büyük Yugoslav mucit Nikola Tesla (1856–1943) da yine sonsuz bir bedava enerji kaynağı bulduğunu iddia etmiştir. Ölümüyle birlikte FBI tüm kütüphanesine el koymuştur. O tarihten itibaren de bu çalışmaya dair en ufak bir belgeye bile ulaşmak mümkün olamamıştır.

Bu ve benzeri hikayeler içinde belki de en ilginç olanı Fulcanelli'nin başından geçenlerdir. Fransız yazar Jacques Bergier'in, fizikçi Andre Helbronner'in asistanı olduğu dönemde, Paris'in banliyösünde bulunan laboratuara simyacı olduğunu iddia eden bir adam girer. Bergier ısrarla bu adamın, Hiroşima'ya ve Nagazaki'ye atom bombasının atılmasından sekiz yıl

önce bile nükleer enerjinin sırlarına vakıf olduğunu savunmaktadır.

Atom bombasının geliştirildiği dönemde, Manhattan Projesi kapsamında çalışan uzmanların simya metinlerini etüd ettikleri bilinmektedir. Bu durum simyacıların aslında yüzyıllar öncesinden nükleer enerjinin sırlarına vakıf oldukları varsayımını destekler niteliktedir. Savaş sonrasında, başta CIA olmak üzere pek çok uluslararası istihbarat kuruluşunun Fulcaneli'yi aradıkları bilinmektedir.

1970'li yılların sonunda ise Rusya kaynaklı söylentiler yayılmaya başlar. Söylentiye göre, Rus mafyası, yeni bir tür nükleer silahın etken maddesini içeren ve simyevi bir karışım olduğu öne söylenen yeni bir ürünü 'kızıl civa' ismiyle piyasaya sürmüştür.

Ondokuzuncu yüzyılın belki de en karanlık simyacı figürü olan John Kellerman, simya ile otoritelerin ilişkisini belki de en iyi yansıtan, tipik bir örnektir. Kellerman ile tanışmış olan Sör Richard Phillips, bu tuhaf adamın öyküsünü *Tek Kişilik İngiltere Seyahatim* (1828) adlı kitabında detaylarıyla anlatmıştır. Kellerman'ın; Prusya Kralı Frederick'in devleri orduda çalıştırma politikasından kaçarak, Batı İndies'e yerleşmiş olan çok uzun boylu bir babası olduğu anlatılmaktadır. Sör Richard'ın anlatımına göre, oğul Kellerman dahi altı fit boyunda olup devliğin sınırındadır ve Hertfordshire'a bağlı olan Lilley şehrinde tek başına, bir munzevi gibi yaşamaktadır. Kallerman'ın tek başına yaşadığı kaplarla, potalarla dolu oda derberdir. Evin diğer odalarının kapısı kilitlidir, tüm pencereler de yine çapraz tahtalarla sıkı sıkıya kapatılmıştır. Uzun araştırma ve deneylerden sonra Kellerman altın ürettiği iddiasıyla ortaya çıkmış ve hatta krala ulusal borçların bu yolla kapatılması önerisini götürmüştür. Teklifi duyan Liverpool lordu ise, hemen o anda bu teklifi kral adına reddetmiştir. Bu defa da şansını aynı teklifi Fransız Büyükelçisine götürerek denemiş

fakat yine aynı biçimde red cevabı almıştır. Sör Philips'le tanıştığı gün ona sürekli olarak; tüm Avrupa devletlerinin sırrından haberdar olduğundan, defalarca hayatına kastedildiğinden, bu yüzden de pencereler dahil evinin heryerini kilitli, kapalı tuttuğundan bahsetmiştir. Sırrının kötü niyetli ellere geçmemesi için çalışmaları ile ilgili her şeyi yakmıştır ve yanından hiç ayırmadığı tabancası ile dolaşmaktadır. Philips'le olan sohbeti boyunca sırra dair ayrıntı vermekten kaçınan Kellerman'ın, konu buraya geldiğinde verdiği tek yanıt 'Ah sör, dünya avucumun içinde!' olmuştur. Kellerman'ın birinci dereceden paranoid şizofren olma olasılığı çok yüksektir. Sör Richard'ın onunla tanışmasından kısa bir süre sonra ortadan kaybolmuştur. Söylentilere göre Fransa'ya gitmiş ve Paris'e yerleşmiştir. Niye gitmiş olduğu, bunun gönüllü bir yolculuk mu olduğu yoksa mecbur mu kaldığı bilinmemektedir. Fransız Hükümeti tarafından tutuklanıp tutuklanmadığı da yine bilinmemektedir. Kesin olan bir şey varsa o da kaybolduğudur. Onu bir daha gören olmamıştır.

Günümüz Simyası

Bugün bu sanat, en az altın dönemini yaşadığı Ortaçağdaki kadar yoğun ilgi görmektedir. Bugün artık hem laboratuvar simyasının, hem felsefi simyanın sayısız savunucusu vardır. Fulcanneli'den başka bu sanatın uygulama alanında öne çıkmış tek kişi belki de, simyanın asıl kullanımının ilaç üretimi alanında olduğunu savunan Paracelsus'ün temellerini atmış olduğu tıp geleneğinin takipçisi olan İngiliz fizyoterapist Archibald Cockren'dir. Aynı anlayışı benimsemiş olan Fransız simyacı Armand Barbault tarafından üretilmiş olan 'Altın Sebze' isimli maddenin içeriğinin en ileri Alman ve İsviçre laboratuvarlarında dahi tam bir kimyasal analizi yapılamamıştır. İçeriği tam olarak bilinmese de gözle görülür tıbbi etkileri kanıtlanmış olan bu maddenin kalp ve böbrek rahatsızlıklarında

kullanıldığı bilinmektedir. Fakat uzun ve meşakkatli üretim süreci, bu maddenin ticari sürümüne izin vermemektedir.

On yedinci yüzyılda George Starkey ve John Winthrop Junior gibi isimlerle başlamış olan Amerikan simya geleneği; Frazer Albertus'un Utah Eyaleti'nde konuya ilgi duyan gençleri eğitmek üzere kurmuş olduğu Paracelsus Araştırma Enstitüsü sayesinde sağlamlaşmış ve güçlenmiştir. Albertus'un yazmış olduğu *Simyacının El Kitabı* (1960) adlı eser de yine laboratuvar simyasının bir klasiği olarak kabul edilmektedir.

Jung'un ruhbilimsel simya çözümlemeleri de çok etkili olmuştur. Bu sanatın, kişisel gelişim açısından ya da ruhbilimsel açıdan yeniden ele alınması; bugüne dek bakir olan bu alanın aslında çok zengin bir potansiyel taşıdığını gözler önüne sermiştir. Herhangi bir kitapçıya girdiğimizde, evde tek başına çalışmak için başlangıç düzeyinde dönüşüm metotları içeren sayısız kitaba ulaşabiliyor olmamız ya da '.....'nın *Simyası* başlığıyla satılan binlerce esere rastlayabiliyor olmamız, bu artan ilginin bir kanıtı olarak görülebilir. Bugün tinsel simya -laboratuvar simyasının aksine- daha önce hiç olmadığı kadar popüler ve gerçek işlevine uygun bir konuma gelmiştir. Simya üzerine bu kısa incelemeyi, bu sanatın hem içsel, hem de dışsal, iki ayrı temel faaliyet alanı olduğunu tekrar hatırlatarak bitirmemiz uygun olur sanıyoruz.

İnsanlığın Ortak Hermetik Mirası

Ortaçağda önü alınamayan simya furyasının altın ve dolayısıyla da zenginlik arayışıyla ilişkili olduğu çok açıktır ancak bugün bu yargının aynı ölçüde geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü aranan zenginliğin ötesinde bir şeydir. Zengin, fakir, soylu, kral ya da dolandırıcı... simya her kesimden insanı cezbetmeyi başarmış bir sanattır. Yine simya, adı duyulmamış sayısız bilgenden, Newton gibi ünlü bilim insanlarına kadar, bilim çevrelerinin de her dönem ilgisini çekmiş bir sanattır.

Mistik simya bugün en az geçmişte olduğu kadar güçlü ve gözdedir. Çünkü herşeyden önce özümüze yönelik bir arayıştır. Hayatın kendisi ile bire bir ilintili olup, yine genel anlamıyla yaşamı inceleme konusu yapan bir disiplindir. Simyayı bu kadar güçlü ve uzun ömürlü kılan asıl etken belki de insanın hayalgücü ve potansiyelleri ile doğrudan ilişkili olmasıdır. Ortaçağ simyacıları, insanın geniş resmin bir parçası olarak görüldüğü bütüncül bir dünya tasavvuru içinde yaşamışlardır. Ancak Aydınlanma sonrasında, dünya ile insan arasındaki açının daha önce hiç olmadığı kadar genişlediği yeni bir durum karşımıza çıkar. Bilim ve maddecilik her birimizi, her an yenden kurulan yaşam-sahnesi karşısında, bir oyuncudan çok bir seyirci konumuna itmiştir. Giderek egemen olan bu dünya görüşü insanı kör, duygusuz bir literalizme (yazılı bir metni hiç bir öznel yorumlamaya başvurmadan körü körüne benimseme ç.n) süreklemiştir; şeylerin ve olayların yalnızca laboratuvar ve benzeri ortamlarda kanıtlanabildiği ölçüde doğru olduğu düşünülmeye başlanmıştır.

Simyacıların bu ruhsuz ve hazin insanlık tablosunu onaylamayacakları kesindir. Simyayı da içeren bir felsefe olarak hermetisizm doğa ve insanlığı kopmaz bir bütünün parçaları olarak görmüş ve gerçek bir simyacının insanı doğadan kopuk ele alan bir dünya görüşünü asla benimseyemeyeceğini savunmuştur. Bu herşeyden önce doğaya aykırıdır ve gayri insani-dir. İnsan doğa üzerinde hakimiyet kuran bir varlık değil, onun bir ögesi olarak kavranmalıdır.

Bundan başka simyacılar her zaman için simyayı, mitsel olan ile güncel olanı buluşturan büyümlü bir drama olarak görmüşlerdir. 'Deneyisel doğru' Ortaçağ zihniyetinde yeri olmayan bir kavramdır; çünkü Ortaçağ insanı için doğru denilen şey inanç ve hayalgücünün bir ürünüdür. Pek tabii ki bu simyacıların çalıştığı laboratuvar ortamının ve gerçekleştirdikleri dönüşümlerin birer hayal ürünü olduğu anlamına gelmemek-

tedir. Simyacının yaptığı şey mitsel ve şiirsel dünya görüşünü laboratuvar ortamında yaşama geçirmektir. Şüphesiz ki bu modern bilim insanının içine düşmüş olduğu sağırlaştırıcı literalist dünya kavrayışına çok ters bir konumdur.

Simyacılar maddecilik ve deneyselcilik ile sınırlı bir dünyaya hapsolmadıkları için simya da zaman zaman 'ihtimallerin sanatı' olarak anılmıştır. Simyacılar her dönemde, hiçbir şeyin değişmez olmadığı, değişimin doğal bir süreç olduğu düşüncesinde olmuşlardır. Onlara göre açık fikirlilik, hayalgücü ve azimle her şeyin mükemmelleştirilmesi mümkündür.

Yine simya her zaman için, içsel olanla, dışsal olanın, bedenle ruhun, bireyle doğanın uyumlu birlikteliğini savunmuştur. Simyasal etkinliğin fiziksel, pratik boyutu bu yüzden çok önemsenir; kişinin maddenin özüne yönelmesi, onun kendi özüne ve kendiliğine yönelmesi ile eş anlamlıdır. Simya insan olarak herbirimizin maddeye ve doğaya çok sıkı bağlarla bağlı olduğumuzun alını çizer. Hem yaratma, hem de değiştirme gücünün her birimizde potansiyel olarak bulunduğunu savunur. Varlıktaki herhangi bir değişim insanı da değiştirecek, yine insanın dönüşümü varlığı dönüştürecektir.

Zihinsel durumumuz çevremizi etkiler ve fiilen onu yapılandırmamızı sağlar. Simyacılar, kuantum fizikçilerinin yeni yeni farkına vardığı bu gerçeği asırlar öncesinden kavramışlardır. Mutsuz bir insanın mutlu bir insana dönüşme olasılığını, kurşunun altına dönüşebileceği ihtimalini görmek aslında John Kellerman'ın neden bütün coşkusuyla 'dünya avucumun içinde!' diye bağırıldığını çok daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Tüm bunları göz önüne aldığımızda, simyacıların sihirli güçlere sahip olduğu söylentisinin neden bu kadar yaygın ve yerleşik olduğunu da anlayabiliriz. Kurşunu gerçekten altına çevirmekte midirler? Sıradan bir insandan çok daha uzun yaşadıkları doğru mudur? Laboratuvarda yapay olarak cüce formunda insanlar yaratabilirler mi? Zamana yön verebilirler mi?

Bir bakıma tüm bu sorular Zen Budizminin koanları* gibidir.

Koan'ı zen ustalarının öğrencilerine sordukları bilmeceleciler olarak da düşünebiliriz. Ustanın bu soruları sormasındaki amaç, öğrencilerin cevabı ararken mantıksal düşünceyi devre dışı bırakarak belli bir bilinç aydınlanmasına erişmelerini sağlamaktır. Alkışlayan tek elin ses çıkarıp çıkarmadığı ya da ormanda devrilen bir ağacın ses çıkarıp çıkarmadığı gibi soruların mantiki ya da deneysel çerçevede cevaplanamadığını gördüğümüz an simyacılar hakkındaki bir türlü çözilemeyen muammaları da anlamamız kolaylaşacaktır.

Mümkün ile imkansız, iç dünya ile dış dünya, kadın ile erkek gibi karşıt güçlerin bir arada çalışması gerektiği ilkesini de bu çerçevede açıklamak mümkündür. 'Uçuşanı sabitle, sabiti buharlaştır.' Başka bir deyişle fiili ve güncel düzeyde pek de bir karşılığı olmayan, bundan ziyade mitsel ve şiirsel düzeyde işleyen bir süreçten (ve de bir gerçeklikten) söz edilmektedir.

Simyanın hepimizin potansiyel olarak sahip olduğu inanç ve görselleştirme gibi güçleri harekete geçirdiği de varsayılmaktadır. 1960'ların başında yaşanan şu olay doğrudan simya ile ilişkili olmasa da bahsettiğimiz konuya çok uygun düşmektedir: İtalyan, Vittorio Michelli'nin sol kalçasında kötü huylu bir tümör teşhis edilir. Durumu gititıkçe kötüye giden Michelli'nin kalça eklemleri bütünüyle parçalanmıştır, öleceği düşünülen Michelli hastaneden taburcu edilerek evine gönderilir. Oysaki Michelli ölümü aklına getirmez, Lourdes'daki kaplıcalara giderse iyileşebileceğine yürekten inanmaktadır. Lourdes'dan dönüşünü takip eden iki ayın sonunda ayağı kalkmaya başlar ve yürümeye başlar. 1965 yılında bacağından alınan röntgen filmlerinde eklemının kendini tamamen yenileyip, eski haline döndüğü ortaya çıkar. İmkansızı başarmıştır; inancı

* Zen budizmi öğrencilerine ödev olarak verilen ve mantıksal çözümü olmayan problemdir. ç.n

sayesinde kanseri yenmiş ve hatta tamamen çürüyen eklemine kurtarmıştır. Başka bir deyişle bir simya operasyonunu başarı ile tamamlamıştır.

Şüphesiz gününün büyük bir kısmını laboratuarda geçiren bir simyacı sıradan bir insanın bilincinden çok daha farklı bir bilince sahip olacaktır. (Meditasyon yapmış bir insanın bilinci de yine benzer bir farklılık gösterir) Dolayısıyla bu durum bile bize simyanın büyüsel ya da mistik gerçekliğini göstermeye yetecektir. Bütün o keşifleri yaratan ve simyacıdaki tinsel değişimi sağlayan şeyin, işte bu yüksek konsantrasyon düzeyi olduğu açıktır. Simyacıların laboratuarda yeni yaşam formları, yaşam ürettiği yönündeki söylentiler de yine simyacının işini yaparken aslında yeni türden bir hayatı da yarattığının dolaylı bir anlatımı olarak görülmelidir.

Yine 'zamana yön vermek' sözüyle kastedilen şey simyanın meditatif boyutu olabilir: simya operasyonunun son derece kırılğan bir doğası vardır, her an bir yanlış yapılabilir. Dolayısıyla simyacıda doğal olarak yaşanan anda, yani 'şimdi' içinde yaşama becerisini kendinde geliştirecektir. Bu soluk soluğa, an be an yaşama biçimi Ludwig Wittgenstein'ca şöyle tanımlanmıştır: "Ebediyeti sonsuz dünyevi ömür olarak değil, anda yaşayıp zamandan, sonluluk duygusundan muaf olmak biçiminde düşünmeliyiz." Dolayısıyla simya yaşanan tarihsel zamanın dışına çıkmanın bir yöntemi olarak da görülebilir; yine daha önceki bölümleri hatırlarsak, bunu başarabilmek bir bakıma simyasal operasyonun başarısı için de zorunludur. Simya doğası itibarıyla sonsuz ve ölümsüz şeyler ile ilgilenir ve bunların somutlaştırılması, yaşama geçirilebilmesi için ısrarcı olmalıdır. Bu aynı zamanda bizlere pek çok simya ustasının neden gerçek isimleriyle bilinmek istemediğini de açıklayacaktır: Yapılan iş aslında zamandışı ve normal dışıdır.

Simyanın aynı zamanda 'kadın işi ve çocuk oyunu' deyimiyle de tanımlandığına da tanık olmalıyız. Bu deyimle, işin

tekrarlayan doğasına (bulaşıkları yıkamak gibi..) ve usta olduktan sonra da bir oyuna dönüşen niteliğine işaret edilmektedir.

Paracelsus simyayı, ekmek pişirmek, şarap yapmak veya ku-
maş dokumak gibi gündelik etkinliklerin dili ile anlatmıştır:

'Doğa kendine müdahale edildiği zaman çok gaddar ve manevracı olabilir, dolayısıyla onunla başedebilmek için dolaysız ve asil bir davranış biçimi geliştirmek gerekir. Onun ürettiği hiç bir şey yoktur aslında, çünkü kendine yeten mükemmel bir yapıdır, ancak bir eril tarafından evcilleştirilerek amaca uygun kılınması gerekir.' Simya işte bu mükemmelleştirmenin yöntemidir. Simyacı için, ekmek pişiren bir fırıncı, şarap yapan bir şarap üreticisi ve yine kıyafet üreten bir dokumacıdır demek mümkündür. Simyacı, doğanın memelerinden dökülen ne olursa olsun, onu olması gereken amaca uyarlayan kişidir.

Simyacının peşinde olduğu hazine aslında heryerde ve çevremizdeki herşeydedir öyleki büyük ustalar onu bulmakta hiç zorlanmamışlardır. Zengin de, fakir de ona her gün, her an dokunurlar ancak çok az insan onun gerçek değerini anlayabilir. Simya, bizlerin gündelik yaşamda hergün içine girdiğimiz kaotik kömür yığınının içinde elması görebilmek için kendi bireysel yaklaşımlarımızı geliştirmemiz gerektiğini savunur.

Yine gerçek simya ustaları asla cimri olmamışlardır; Nicholas/Perenelle Flamelle çiftinin Kilise'ye yapıkları bağışlar, açtıkları hastaneler, kış zamanı yoksullara ilaç dağıtmak için Stockholm sokaklarını turlayan işveçli simyacı Urban Hjarne hatırlarsak ne demek istediğimiz çok daha iyi anlaşılacaktır.

Paracelsus'un çok çarpıcı ve özgün bir simya anlayışı vardır. O insan vücudunun da bir simyacı gibi çalıştığını iddia etmiş, sindirim, salgılama, gebelik ve doğum gibi bedensel süreçlerin simyada da aynen yaşandığını söylemiştir. Hatta bir adım daha ileri giderek insan yaşamının bir simya operasyonu modelinde işlediğini öne sürmüştür. Yaşamda karşılaşılan evrelerin laboratuvar sürecinde de mutlaka bir karşılığı vardır: balangıçtaki kargaşalı ve karanlık aşama dünyayı tam olarak kavrayamadığımız, yetişkinliğe kadar süren yeniyetmelik evresine tekabül eder. Aklaşma (albedo) evresi ise kişinin gençliğin yüksek yaşam enerjisi ile giderek daha ölçülü, dengeli bir yaşam tutumu geliştirdiği olgunlaşma sürecine karşılık gelir. Rubedo olarak anılan son aşama ise birey oluşla eş anlamlıdır. Tüm bu gelişim sürecine simyanın merceğinden bakmak kişiye; bir sonraki adamın farkında olma ve kendi deneyimindeki çelişik, uyumsuz unsurları uzlaştırarak onları daha yetkin bir bütünlüğe taşıma imkanı verecektir. Ya da Gerard Dorn'un çok öz-lü biçimde dile getirdiği gibi bu aslında 'Felsefe Taşı'nda yaşam bularak dönüşmek'tir. Bunu başarmak demek Büyük İş'in üstesinden gelmek demektir; yani yetkinleşerek kendi varlığını **mızı** kurtarmak ve bu yolla da evrenin kurtuluşunu gerçekleştirmek demektir. Her yaştan, her kesimden simyacı şu musevi atasözüne gönülden katılacaktır sanıyoruz: 'Tek bir kişinin yaşamını kurtaran tüm dünyayı kurtarmış gibidir'

Altının Soyağacı

†

Simya sistematik, kurumsallaşmış bir eğitimi olmayan yegane disiplindir. Simyacılar geleneksel olarak bu sanatı, rehber bildikleri ustalardan, sezgileriyle keşfederek ve diğer simyacı-lardan kalan yazmalardan öğrenmişlerdir. Bütün öğretici usta-lar ve el yazmaları aurea catena ya da Altının Soyağacı olarak bilinirler. Simyacılar makrokozmozu yansıtan mikrokozmos-tan bahsederler, onlar bireyin sadece doğayla olan ilişkisini değil aynı zamanda koruyucu melekler gibi gelecek kuşakları esirgediği söylenen tüm diğer unsurlarla olan ilişkisini de dü-şünürler. Altının Soyağacı kayıtlı tarihten çok eskilere uzanır ve bugün de gizlice devam eder. En önemli bazı isimler aşağı-da yazılmıştır.

Hermes Trismegistus

Eski Mısır Krallığı'nda papaz olduğu düşünülen, batı simya-sının efsanevi kaşifidir. Ona atfedilen yazmaların içerdikleri öğretinin her ne kadar daha eski olma ihtimali olsa da sonra-

ları Isaac Casaubon tarafından İsa'dan sonraki ilk yüzyıllara ait olduğu kayıtlanmıştır.

Huang Ti (MÖ 2704-2595)

Çin simyasının kaşifi olduğu söylenen, efsanevi Sarı İmparator. Simya sanatını üç ölümsüz kadından öğrendiği ve tüm iktidarı boyunca transandantal olarak cennete çıktığı söylenmektedir.

Agastyar

Hindistan'a simyayı ve sanatı götürdüğü söylenen ve aynı zamanda Tamil dili ve gramerinin temellerini atan efsanevi Siddhar bilgesidir.

Ostanes (M.Ö 300?)

Büyük İskender'in bireysel simyacıları olarak ünlenmiştir ve Pers "magus"unda, Bolos of Mendes'in "*Doğal ve Oluş Halindeki Şeyler*" adlı eserinde bir karakter olarak geçtiği bilinmektedir. Yine başkaları tarafından yazılmış farklı metinler de ona atfedilmiş olabilir.

Bolos of Mendes (M.Ö.300-250?)

İsmi günümüze ulaşan en eski batı simyacıları olduğu rivayet edilmektedir. Bolos hakkında daha fazla bilgi için Batı'da Simya bölümüne bakınız.

Maria Prophetissa (1. ve 2.yy. M.S?)

"Maria the Jewess" olarak da bilinmektedir. Çağdaşı sayılabilecek Cleopatra ile beraber simyanın mistik kadın kurucularından biri olarak kabul edilir. Balneum Mariae'nin (su banyosu) ve hidroklorik asitin mucidi olduğu söylenmektedir. Her ne kadar kadınlar simya tarihi kayıtlarında nadiren öne çıkmış olsalar da, Maria ve Kleopatra'nın sahip oldukları itibar, kayıtlar

lı tarihinin başından beri simyanın, kadınların pozisyonuna ve katkısına saygısızlık etmediğini kanıtlamaktadır. Batı'da Simya bölümüne bakınız

Wei Po Yang (120-140 ?)

Günümüze ulaşmış en eski simya el yazması olan Ts' an T' ung Ch'i 'nin yazarı Çinli[†]ustadır. Doğu'da Simya bölümüne bakınız

Kleopatra (M.Ö 2. ve 3. yüzyıl?)

İlk batılı kadın simyacılarından biridir. Kleopatra'nın günümüze kalan yazmalarında, simya sanatı için bir metafor olarak, rahimdeki fetusun oluşumunu kullanılmıştır.

Ko Hung (254-334)

Wei Po Yang'dan sonra erken dönem Çin simyasının en önemli ismidir. Konfüçyus etiği ve kadim Taoizm doktrinini birleştirmeye çalışmıştır; Konfüçyus etiğini 'zorluğun içindeki kolaylık', Taoizm doktrinini de 'kolaylığın içindeki zorluk' olarak nitelemiştir.

Zosimos of Panopolis (300?)

Erken dönem simyacıları içinde en saygınlarından biri olan Hellenistik simyacıdır. Kız kardeşi Theosebeia ile birlikte çalışmış olması muhtemeldir. Batı'da Simya bölümüne bakınız

Morienus (600'lerin sonu?)

İlk Müslüman simyacı olan Prens Khalid İbn Yazid'i yetiştirmiş olduğu söylenen Hristiyan rahip ve simyacıdır. "*Simya Tertibi*" adlı eseri Kıta Avrupa'sında ortaya çıkmış ilk yazılı simya eseridir ve Robert of Chaster tarafından 1144'te Latince'ye çevrilmiştir.

Nagarjuna (7. 8. ve 9. yy.?)

Aynı zamanda bir Budist rahibi olan efsanevi Hint simyacıdır. Simya sanatını Tibet'e getirdiği ve aynı zamanda orada Tibbeli Budist Aziz Padmasambhava'ya hocalık yaptığı söylenmektedir. Hangi Nagarjuna'dan bahsedildiği biraz belirsiz olsa da Hint simya ustalarının Nagarjuna'ya sıkça gönderme yapmış olduğu bilinmektedir.

Cebir (721-815)

Roger Bacon, Paracelsus, Leonardo, van Helmont ve Newton'la birlikte erken Ortaçağın en önemli bilim insanlarından biridir. Latince'de Geber olarak bilinmektedir. Ona atfedilen çalışmaların büyük kısmı farklı kişiler tarafından yazılmış ve 12. ve 13. yüzyıllara tarihlenmiştir. Batı'da Simya bölümüne bakınız

Rhazes (866-925)

Bağdat'ta bir hastanede ve Ray'da ders vermiş olan Arap doktordur. 21 simya eseri yazdığı düşünülmektedir. Bunlar içinde Robert Bacon'un olduğu düşünülen '*Secret of Secrets*' da vardır.

İbn Umail (900-960) (Senyör Zadith)

Kırsal İspanya'da faaliyet göstermiş olan Arap simyacıdır. Gümüşü Su ve Yıldızlı Yeryüzü adlı eseri *Tebula Chemica* (Kimya kitabı) adıyla latinceye çevrildiğinde büyük etki yaratmıştır. Kitabın sonraları Geber'le birlikte Ortaçağ batı simyasının en önemli ismi olan, Senyör Zadith'e ait olduğu düşünülmüştür.

Aziz Dunstan (909-988)

963'den ölümüne kadar Glastonbury Manastırı'nın baş rahibiydi. Simya işlemleri yapılan, 1539'da eritme işlemi yapılabildiği iki manastırdan biri olan Glastonbury Manastırı'nın laboratuvarındaki çalışmalarıyla ün kazanmıştır.

Suidas (10. yy.?)

Simyayı zikreden ilk batılı yazarlardan biri olan keşiş ve ansiklopedi yazarıdır.

Papa 2. Sylvester (Gerbert d'Aurillac 940-1003)

İlk Fransız papasıdır. Papalığından önceki dönemde İspanya'da Hermetik sanatlar üzerine araştırmalar yaptığı bilinmektedir ve bu durum onu Glastonbury baş rahipliği sürecinde batıdaki ilk simyacılarından biri yapmıştır. Necromancer olarak sahip olduğu üne rağmen (bilginliğe hızlı terfisini sağlamak için iblisle anlaşma yaptığı söylenir) bilim, müzik ve matematiğin yorulmaz bir savunucusu olan güçlü bir papaydı. Aynı zamanda abaküsün geliştirilmesinde, dünyanın ve gezegenlerin yuvarlak olduğu gerçeğinin dile getirilmesinde ve klasik eski uygarlıklara ait el yazmalarının korunup saklanmasında öncülük yaptığı bilinmektedir.

Alhazen (İbn al-Haytam) (965-1039)

Karanlık kamera kutusunun günümüze ulaşmış en eski tarifini içeren, optik üzerine yazmış *Kitab al-manazir* isimli bir kitabı olan Arap doktordur. Araplar gümüş nitrat ve gümüş klorid gibi fotoduyarlılığı olan ve günümüzde fotoğrafçılıkta hala kullanılmakta olan maddelerin mucididir. Karanlık kamera kutusunu bu kimyasallarla bir arada kullanılarak ilk fotoğraf deneylerinin yapılmış olması pekala mümkündür ve dolayısıyla Araplar'ın fotoğrafçılığın temellerini attığını söylemek abartı sayılamaz. Bazıları bunun simyanın en uzun ve en sırlı muamması olduğuna inanılmaktadır.

Avicenna (İbn Sina) (980-1037)

Avicenna Arap bir doktor ve simyacıdır. 'Fizikçilerin Prensi' olarak bilinmektedir. Dönüşümü çürütmüştür ve simyevi altının ancak gerçeğinin başarılı bir taklidi olduğunu savunmuş-

tur. İlaçlarla ilgili fikirleri Paracelsus'e kadar eczacılığın incili olarak kabul edilmiştir.

Gerard of Cremona (1114-1187)

12. yüzyılın en önemli çevirmenidir. Gerard'ın aralarında Avicenne, Aristo, Ptolemyve ve Cebir'in eserlerinin de bulunduğu toplam 76 metni çevirdiği düşünülmektedir.

Moses Maimonides (1135-1204)

Simya üzerine yazan ilk Musevi Ortaçağ bilginlerindendir hatta simya sanatını tek başına pratik etmiş olabileceği düşünülmektedir. En bilinen çalışması *Kafası Karışıklar İçin Yol Haritası* adlı eserdir.

Robert of Chester (1140lar ?)

Robert'ın, Morienus'un *Simya Tertibi* adlı kitabını çevirdiği 1144 yılı, Ortaçağ Avrupa simyasının başlangıcı tarihi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca cebirin Batı'ya girmesine ön ayak olmuş kişidir.

Robert Grosseteste (1175-1253)

13. yüzyıl İngiltere'sinin öncü entelektüel figürlerinden biri olan Grosseteste, Lincoln piskoposudur. Roger Bacon'ı yetiştirmiştir.

Michael Scot (1175-1235)

Aristo'nun eserlerini çeviren İskoç bilginidir. İmparator II. Frederick'e, saray astroloğu olarak önerilmiştir. Dante'nin *Inferno*'sunda ve Boccaccio'nun *Decameron*'unda bir karakter olarak varolma ayrıcalığına sahip olmuştur. Usta bir hipnozcu olan Scot'un, bu hüneri Sufi'lerden öğrendiğini anlatmıştır.

Albertus Magnus (1193-1280)

İlk Avrupalı uzmanlardan biri olan büyük Doctor Universalis ünvanıyla da bilinen önemli bir kişiliktir. Potasyum lye'nin keşfini de içeren çok önemli bilimsel çalışmalara imzasını atmıştır. Batı'da Simya bölümüne bakınız

Hortulanus (1195-1272)

Hortulanus hakkında, işmini taşıdığı söylenen Emerald Tabletleri üzerine yapmış olduğu yorumlama çalışmaları dışında hiçbir şey bilinmemektedir (adı takma addır).

Roger Bacon (1214-1292)

Roger Bacon'ın çalışmaları ölümünden sonra karanlığa gömülmüştür ama bir büyücü olarak Avrupa çapında ün kazanmıştır. Büyülü hünerleri hakkında anlatılan hikayeler isminin canlı kalmasını sağlamıştır ve 1589'da karşımıza Robert Greene'nin -izleyici açısından- Marlowe'un *Doktor Faustus*'u ile yarışan oyunu, *Bacon ve Bungay*'in *Öyküsü* adlı oyununda baş karakter olarak çıkmıştır. Faustus gibi Bacon'da büyüden pişmanlık ve üzüntü duymuştur ama Marlove'un baş karakterinin aksine affedilmiş ve yaşamasına izin verilmiştir (cehenne me gönderilen onun kaba güldürü ustası uşağı Miles'dır). Daha yakın bir döneme ait ancak bu defa çok daha olumlu bir eser olan, (Umberto Eco) *Gülün Adı*'nda ise Bacon Baskerville'in kahramanı olarak sunulmuştur. Bacon hala Orta Çağ'ın en dikkate değer bilim insanlarından; öyle ki münecimlere has bir önseziyle döneminin çok ötesinde tasarım ve iddialar geliştirebilmiştir. Francis Bacon uzmanı Robert Ellis, Roger'ın çalışmalarını okuduktan sonra, "Onun bizim muhteşem Francis'imizden çok daha büyük bir adam olma ihtimalini düşünmeye başladım" demiştir. Roger Bacon hakkında daha fazlası için Batı'da Simya bölümüne bakınız

Aziz Thomas Aquinas (1225-1274)

Thomas Aquinas, -her ne kadar buna katılmayacaklar olsa da- Ortaçağ felsefesinin en önemli ismidir. Önemli bir başarısı katı hristiyan dogmalarının 'Temel akıl melekeleri' ile çeliştiğini göstermek olmuştur. Aristo'nun çalışmalarının Hristiyan dünyaya ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır. İki önemli eseri *Summa Contra Gentiles* (c.1260) ve *Summa Theologica* (1267-73) olgunluk dönemi fikirlerini içeren kitaplarıdır. Bu önemli eserlerine ilaveten Aquinas'ın, Hristiyan doktrini, Aristo ve Arap doktorlar üzerine ciltler dolusu yazısı vardır ve polemik yazılarının dışında öneri niteliğinde yeni bir kilise hukuku da kaleme almıştır. Her ne kadar bugün doktrini Katolik Kilisesi tarafından saygıyla zikrediliyor olsa da, 1277'de, bugün Paris Mahkemeleri olarak bildiğimiz oturumlarda çalışmalarının büyük kısmı mahkum edilmiştir. (Aynı mahkeme içlerinde Roger Bacon'ın da olduğu daha bir çok başka ünlü düşün insanına da saldırmıştır). 1323'de ise Aquinas aziz ilan edilir. İki yıl sonra da hakkında mahkumiyetler yürürlükten kaldırılır. Simya ile olan ilişkisi ve yüksek ihtimalle yazarı olduğu hacimli simya incelemesi *Aurora Consurgens* için Batı'da Simya bölümüne bakınız

Bartholomew the Englishman (1230lar ?)

Bartholomew ilk ve en önemli ansiklopedi yazarlarından biridir. *Varlıkların Nitelikleri* adlı eseri, Robert of Chester gibi çevirmenlerin çabaları temelinde gelişen İspanya dışından gelmiş yeni bilgileri özümleme girişimlerinin bir sonucudur. Lincoln piskoposu Robert Grosseteste'nin yanında çalışmış olduğu bilinmektedir ve Roger Bacon ile bu sayede tanışmış olabileceği düşünülmektedir.

Arnold of Villanova (1235-1311)

Valencia yakınlarında doğmuş, reformist bir fizikçi ve sim-

yacıdır. Her ne kadar diğer birçok büyük simyacıda tanık olduğumuz gibi, onun imzasını taşıyan çalışmaların bir kısmı gerçekte ona ait olmasa da, üretken bir yazardır. Çokça seyahat etmiştir ve belki de Paracelsus'den sonra, tıbbi simyanın en önemli savunucularından biridir. Papa IV. Cleinent ve VIII. Boniface'i tedavi ettiği bilinmesine karşın, Teslis (Baba, Oğul, Kutsal Ruh)'e dair ana akım hristiyan öğretiyeye aykırı düşen fikirleri nedeniyle (örneğin çok büyüsel ve Kabalacı olması dolayısıyla) kısa bir süreliğine Paris'te hapse atılmıştır. Yaşlanmanın önüne geçen ve uzun yaşamayı sağlayan bir iksiri yaratmış olduğu rivayet edilmektedir.

Raymond Lully (1235–1316)

Sibernetiğin öncüsü önemli bilgin ve simyacıdır. İspanyol edebiyatının yaratıcı ustalarından biridir fakat bunun aksine onun yazdığı düşünülen pek çok simya eserini gerçekte o yazmamıştır.

Geber (13. yy?)

Jabir'in çalışmaları tercüme edilirken ismi latinceleşerek Geber'e dönüşmüştür. Kendisinin referans gösterildiği çalışmaların büyük kısmı gerçekte Jabir tarafından yazılmamıştır; 13. yüzyılda Geber imzasıyla ortaya çıkan çalışmalar anonim yazarlar tarafından kaleme alınmış çalışmalardır. Geber'in döneme ciddi etkileri olmuştur ve ismini taşıyan çokça yapıt vardır. Muhtemelen en bilinen eseri *Summa Perfectionis Magisterii* adlı çalışmadır. (Kusursuz Sihir Kitabı ç.n)

John Dastyn (1320ler?)

Papa XXII. John, 1317'de simyayı yasaklayan hükmünü açıkladığında, Papa'ya mektup yazarak simyayı savunan kişi John Dastyn'dir (ya da Dasteyn). Döneminin simyayı savunan en önde gelen isimlerinden biridir ve Papa'ya yazdığı mektup

işe yaramış gibi görünmektedir. Papa öldüğünde -muhtemelen bir taraftan simya çalışmaları yürütmüş olduğundan- arkasında uzunca bir dönem konuşulmuş yüklü bir servet bırakmıştır.

Petrus Bonus (1330ler?)

1330'larda popülerleşmiş bir elyazması olan '*Paha Biçilmez Yeni İnci*' adlı eserin yazarıdır. *The New Pearl* (Yeni İnci) dürüstlüğü açısından dikkate değer bir metindir. Petrus, kendisinin Taşı üretmeye kabil olmadığını kabul etmiştir ancak bunun yetkin ve gerçek simyacılarca yapılabildiğini savunmaktadır. Ardıllık, düzenlilik ve iyi yapılandırılmış olmaları bakımından illüstrasyonları dikkate değerdir.

Abraham Eleazar (geç 14. yy ?)

Aynı zamanda Abraham the Jew olarak da bilinen bu karanlık figür hakkındaki bilgiler çok sınırlı ve bulanıktır. Diğer taraftan Nicholas Flamel'in satın almış olduğu ve Flamel'e simya araştırmalarında ilham veren *Abraham the Jew*'in Kitabı adlı eserin yazarı olarak bilinmektedir. Bundan başka Abraham'la ilişkilendirilen çalışmalar, *Hiyeroglifler Kitabı* ve *Eski Kimya Kitabı* gibi isimlerle bilinmektedirler.

Nicholas Flamel (1330-1417?)

400 yaşına kadar yaşadığı!? rivayet edilen efsanevi Fransız simyacıdır. 1700'ler civarında Hindistan'da görülmüştür. Flamel ve çalışmaları Sorar Mystica ve Perenelle için Batı'da Simya bölümüne bakınız

Geoffrey Chaucer (1340-1400)

Canterbury Öyküleri' ve '*Yeoman Rahiplerinin Hikayesi*' adlı eserlerde simyayı konu etmesiyle tanınmış bir yazardır. Öyküde Yeoman rahibinin dönüşüme dair beyhude arayışlarını

ve hayal kırıklığı yaşayan başka bir papazı anlatmaktadır. Öykü dikkatle incelenirse Chaucer'in kendisinin de simya üzerine çalıştığı hatta bir miktar uzmanlaştığı rahatlıkla görülebilir. Simyayla uğraştığı bilinen arkadaşı John Gover'ın onu bu konuda yetiştirdiği rivayet edilmektedir. (Simya Gover'ın sevilen şiiri *Confessio Amantis*'de de karşımıza çıkmaktadır).

Isaac Holland (1370-1437)[†]

John Isaac Holland olarak da bilinen bu kişi hakkındaki bilgiler çok sınırlıdır. Çalışması *Doğal ve Doğa Üstü Şeyler* adlı eseri 1670'de Londra'da basılmıştır ve simya çalışmalarında Saturn'ün önemini vurgulamaktadır. Yine olumsuz deneyimlerin büyük ve dönüştürücü gücünü ruhbilin terminolojisiyle ilk kez dile getirmiş olan kişidir.

Jan van Eyck (1385-1441)

Vasari'ye göre, Van Eyck hem büyük bir ressam, hem de önemli bir simyacıydı. Yağlı boya olarak bilinen şeyi laboratuvarlarda geliştirmişti. Yağlı boyanın onun buluşu olup olmadığı epey tartışmalı bir konudur ancak bu boyanın ilk defa, 15.yy'ın ilk dönemlerinde Flaman ressamı tarafından kullanıldığı kesin olarak bilinmektedir. Van Eyck'ın simya felsefesini kavramış olduğu kesindir ve hatta Altın Yaprak Hermetik Cemiyeti ismiyle bilinen gizli bir topluluğun bir üyesi olduğu dahi rivayet edilmektedir.

Bernard of Trevisa (1400'lerin başı?)

Bernard, Trier'den gelmiş Alman bir simyacıydı ve Treves ismiyle de, Trevisa ismiyle de bilinmektedir. Christine De Pisan'ın babası olan ve de Fransız kralları V. ve VI. Charles'a hizmet etmiş saray astroloğu Thomas of Bologna ile mektuplaştığı bilinmektedir. Thomas, 6. Charles ve Burgundy Dükü'ne pek de başarılı bulunmayan simyevi bir karışım verince,

onları zehirllemek istediğinden şüphelenilmiştir. Bernard'ın, Kral Charles'a ilacın zehirli olmadığı yönünde güvence vermesiyle Thomas ceza almaktan kurtulmuştur. Bernard deneylere yıllarını harcamıştır ve Rhazes ve Jabir gibi Arap simyacıların fikirlerini test etmek için yüklü meblağlar ödemiş, hatta bu yolda sahip olduğu sınırlı birikimleri de kaybetmiştir. Bir deneyinde tek seferde 2000 tavuk yumurtası kullanmıştır, bir başkasında ise 14 ay bilincini yitirmesine neden olacak kadar yoğun ve tehlikeli bir dumana maruz kalmıştır. Bernard 62'sinde Rodos'a seyahat etmiş ve orada kendisine daha fazla deney yapması için fon sağlayacak, kendini dine adanmış bir adamla tanışmıştır. Tüm bu mücadelenin sonunda nihayet 80 yaşında deneylerinde başarıya ulaştığı söylenmektedir.

Sör George Ripley (d. 1490)

Rodos'da St. John Şovalyeleri ile çalıştığı söylenen İngiliz ustadır. Sırrın Thomas Norton'a oradan da Thomas Charnock'a aktarılmasında rolü vardır. Batı'da Simya bölümüne bakınız

Thomas Norton (1433-1514)

İngiliz simyacı şair ve dönemin önemli çalışması *Sistematik Simya* adlı eserin yazarıdır. Ustasının Ripley olduğu düşünülmektedir. Bakınız Bölüm 2.

Basil Valentine (15. yy.'ın sonu)

16. yüzyılın son yıllarında Almanya'da yayınlanmış olan önemli bir çok kitap Valentine'in imzasını taşımaktadır. 14. yy'ın sonunda yayınlanmış olan Erfurt'un bunlar içinde en bilinenidir. Simya geleneğinde sıkça gördüğümüz gibi, hedef olmamak için o da takma isim kullanmıştır. Rumuzu kral anlamına gelen Yunan'ca sözcük basileus ve güçlü anlamına gelen Latin'ce sözcük valens' tan türetilmiştir. Uzunca bir süre gerçekten var olup olmadığı ve eserlerinin gerçekte, ilk basılı ya-

yını yapan Johann Tholde (c.1565-1625) tarafından yazılıp yazılmadığına dair ciddi spekülasyonlar yapılmıştır. Tholde ise Gülhaçlılar olarak bilinen toplulukla ciddi bağlantıları olan bir tuz üreticisidir ve neredeyse kendi gücüyle kendi kendisini eğitmiş bir simyacıdır.

Marsilio Ficino (1433-1499)

Ficino, *Corpus Hermeticum*'u tercüme etmiştir. Floransa'da bir akademide eğitim görmüş olan Ficino ve 15. yy. Florensa Rönesansı'nın en önemli figürlerinden biridir.

Leonardo da Vinci (1452-1519)

Her ne kadar bir simyacı yönü fazla bilinmese de, Leonarda optikle yakından ilgiliydi. Hatta günümüze ulaşmış en eski fotoğrafi var eden efsane Turin Shroud'a göre, karanlık kamera kutusu kullanmaktaydı ve görüntüyü yumurta beyazı ihtiva eden bir karışımla sabitlemeyi başarmıştı. Bir deneme de güçlü Savoy ailesi adına yapmıştır ve ölümünden sonra bir takım defterleri -muhtemelen fotoğraf deneylerinin detaylarının olduğu defterler- Savoylar tarafından satın alınmıştır ve bu kopyalara da bir daha asla ulaşılammıştır. Bu hususta Shroud'un savunduğu bir başka iddia ise, gerçek anlamda fotoğrafın ilk yaratıcılarının Tapınak Şövalyeleri olduğudur.

John Damien (?- 1513?)

İskoç Kralı IV. James'in (1473-1513) özel saray simyacısıdır. Damien açıkça İtalyan'dır, fakat sarayda kendisine deneylerinde kullanmak üzere kralı ikna edip aldığı yüksek meblağlardan ötürü 'Fransız Sülüğü' denmektedir. Kraliyet hazinesinde kalan para Damien'in kraliyet kaynaklarının büyük kısmını harcadığını düşündürmektedir. Kurşun, kalay ve sülfür için gerekli olan malzemeler bir tarafa koyarsak, Damien defalarca kez Kıtı Avrupası'na simya çalışmalarıyla bağlantılı seyahatler

yapmış, bir keresinde pahalı bir simyacı cübbesi ve beraberinde yüklü miktarda viski almıştır. Bu durum, satın alınanlar deneylerde kullanılmış ya da tüketilmiş olsa da spekülasyon konusu olmuştur. Damien de arkadaşı Leonardo da Vinci gibi uçan bir alet yapmıştır ancak saraydaki düşmanı şair Damien Dunbar'a göre, biraz ilerdikten sonra bir gübre yığınınına çakılmıştır. Damien deneyleri için yeterince zamana sahip olması için Galloway'de Tongland başkeşişi yapılmıştır. Görevinden emekli olduktan sonra da düzenli olarak kart ve zar oyunları oynadığı James tarafından himaye edilmiş ve korunmuştur.

Trithemius (1462-1516)

Büyülü Rönesans döneminin en gizemli figürlerinden birisidir. Trithemius, Almanya'daki Sponheim'in manastırında başkeşilik yapmıştır. Kriptografinin öncüsüdür ve çok yanlış biçimde oluşturduğu kodların satanist ayinler için yapıldığı düşünülmüştür; ve belki de Marlove'un Faust'una ilham veren şeylerden biri de budur. Neyse ki Sponheim, Engizisyon'a yakalanmayacak kadar ulaşılmaz ve gizli bölgelerde yaşam sürmüştür. Dönemin yaygın alışkanlığı olan kumar oynamayı da reddetmiştir. Hem Agrippa'yı hem de Paracelsus'u eğittiği söylenmektedir.

Solomon Trismosin (1480-1500?)

Splendor Solis isimli günümüze ulaşmış en güzel simya resimleme kitabının yazarının takma adıdır. Kitabın günümüze ulaşmış en erken kopyası 1532 tarihlidir. Trismosin, Paracelsus'u eğitmek için bu illüstrasyonların bir kısmını kullanmıştır.

Henry Cornelius Agrippa (1486-1535)

Agrippa, rönesans gizemciliğinin belki de tek ve en etkili meşur yapıtı *Okültist Felsefe* (1533)'nin en öne çıkmış figürüdür (Kitap *Okültist Felsefe Üçlemesi* adıyla İngilizce olarak ba-

sılmıştır). Agrippa, 1510'da *De Occulta*'nın ilk halini gören ve ona yayımlamamasını tavsiye eden efsane Trithemius of Sponheim ile beraber çalışmıştır. Peşinden Agrippa; kilise otoritesinin taaruzlarını dikkat dağıtarak engellemeye yönelik bir girişim olarak, öküli bilimlerine kıyasıya eleştiren *De Vanitate Scientarius* adlı eseri yayımlamıştır, *De Occulta*'nın ilk cildini basmaktan da çekinmiştir. Aynı zamanda hümanist bir bilgin olan Agrippa'nın etrafı casuslarla sarmalanmıştı. Uzun süre Avrupa çapında gizli bir sosyal ağ kurma fikrine kapılmış olan Agrippa kadınlar ve cinsellik üzerine döneminin çok ilerisinde fikirlere sahiptir. Bir keresinde, Mitz şehir konseyinde çalışırken, hayatını riske atarak cadılıkla suçlanan bir kadını başarılı şekilde savunmuştur. Bu tür girişimler kolaylıkla Agrippa'nın aleyhinde sonuç verebilecek, döneme göre epey cesur çıkışlardı. Agrippa'nın aynı zamanda, Christopher Marlove yazmış olduğu Doktor Faust'una ilham kaynağı olmuş olması olasıdır.

Paracelsus (1493-1541)

'İlaçların Mesih'i' diye hitap edilen Paracelsus döneminin en büyük bir tıp reformcusu ve put kırıcı kişiliğidir. Bir çok düşmanı 1541'deki onun sarhoş bir gruptan kaynaklı ölümünü bunlara bağlamaktadır. (Gerçekte suikasiten ya da raşitizmden ölmüş olma ihtimali de vardır.) 'Bombastik' kelimesini Paracelsus türetmiştir: bu, onun adlarının biri olmasının yanında doğasıdır da. Ölümünden sonra büyük bir ekol doğmuştur (aşağıya bakınız). Çalışmalarıyla ilgili daha fazla bilgi için Batı'da Simya bölümüne bakınız

Paracelsianlar (1560'lar-1600'ler?)

Paracelsus'un etkisi ölümünden sonra daha da artmıştır. Takipçilerinin geç 16. ve erken 17. yüzyılda Avrupa ilaç üretimi alanında ciddi etkiler yarattı bilinmektedir. Takipçileri içinde

Adam von Bodenstein (1528-1577), bir çok önemli ismin çalışmalarını Basle'de yayımlatmıştır: Gerard Dorn (1560'lar-1580'ler?), Joseph Duchesne(1521-1609), Petrus Severinus (1542-1602), Rulands, Martin Kardeşler ve Paracelsianların dikkatsiz çıkışlarına karşı sert müdahaleleriyle onları yönlendiren eleştirmen, Andreas Libavius. Bu çalışmalar İngiltere'de, Francis Anthony, Robert Fluud ve John Dee'nin oğlu Arthur gibi önemli kişilikler tarafından destekleniyor olsa da Kraliyet Fizikçiler Topluluğu, Paracelsianların sempatizanı olduğundan şüphelenilen herkese en sert yaptırımların uygulanması kararını almıştır (Anthony ve Fluud da işaretlenerek İngiltere devletiyle karşı karşıya getirilmiştir.) Bu alandaki diğer önemli isimler arasında; John French (1640'lar?), John Dee'yi tanıyan ve Duchesne'yi İngilizce'ye çeviren Thomas Thymme (doğumu 1620) ve ünlü bitki uzmanı Nicholas Culpepper (1616-1654) da vardır.

Georgius Agricola (1494-1555)

Agricola; uzunca bir dönem madenler ve madencilik teknolojisi konusunda en önemli kitap kabul edilen *Metallurji Üzerine* (1556) adlı eseri yazarıdır. İyi bir maden mühendisi ve mineral uzmanıdır. Modern metalurjinin babası sayılmaktadır.

François Rabelais (1494-1553)

Ünlü taşlama *Gargantua and Pantagruel*'in yazarıdır. Bu eser 1532 -1564 yılları arasında beş cilt olarak basılmış, hümanist düşünüyü ve Theleme Manastırı'nın ardındaki Ütopya'yı açığa çıkarmıştır. Edebiyat aşığı gibi görünse de -sıkça sarhoş olarak portre edilmiştir ve büyük çağdaşı Paracelsus'a benzer bir resim çizmektedir- Rabelais Hermetik sanatla da ilgilenmiştir. *Language of the Birds* (Kuşların Dili)'nde yazınsal bir ustalık sergilemiş olmasının yanında bizzat kendisi, kodlarla yazdığını, okuyucuları onu deşifre edene kadar kitabı bir kemik gibi

koklamaya sevk ettiğini ve kullandığı Pythagorean sembollerin asıl amacının tam da bu olduğunu belirtmiştir.

Denis Zachaire (1506-1550)

Denis hayatının Taş'tan sonraki kısmını detaylı olarak içeren bir otobiyografi bırakmıştır. Kitap ilk kez 1583'de basılmış ve daha sonra popülerleştiği oranda bazı başka dillerde de yayımlanmıştır. Kitapta finans sağlamakta çektiği güçlüğü, komşularının hurafelerini ve eğitimi için ayrılan parayı sadece bir yılda deneyler için çarçur ettiğini düşünen ailesinin düşmanlığını ve korkularını açığa vurmuştur. Sonra aniden ölen patronlar ve üstatlar (içlerinden bir tanesinin, Denis'in kayıtlarına göre, Venedik'te silah deposunu andıran bir yere kurulmuş olan laboratuarda kurşun soluduğu için öldüğü anlaşılmaktadır) sıkça tekrarlanan patlamalar ve sonunda başarılı olan suikast girişimi (bu bölümün, 2. Rudolph'un saray şairi Mardoc-hee de Delle tarafından yazıldığı bilinmektedir) gibi tuhaf olaylar anlatılmaktadır. Zachaire'nin otobiyografisinin gerçek olaylar zinciri mi olduğu, yoksa uzun çabalar sarfetmiş ve sonunda (bir ümit) başarıya ulaşmış simyacı Bernard of Trevisa'nın olaylı hayatından yola çıkan ironik bir eser mi olduğu hala çözülmeyi bekleyen bir muammadır.

Thomas Charnock (1524-1581)

Sör George Ripley ve Thomas Norton'la başlayan İngiliz simya şiir geleneğinin takipçisi olan Charnock, I. Elizabeth dönemi simyacısıdır. Batı'da Simya bölümüne bakınız

John Dee (1527-1608)

I. Elizabeth İngilteresi'nin en parlak figürlerinden birisidir. Dee'nin ünü ve itibarı, Edward Kelley (1555-1595) ile olan ilişkisi nedeniyle lekelenmiştir. 1580'lerde beraber Avrupa'ya seyahat etmişlerdir (ihbar edildiklerinden ya da Agrippa'nın kurduğu söylenen, gerçekten olup olmacağı bilinmeyen giz-

li örgütlenmeye katılmak üzere) İki adam, bu süreçte meleklerle iletişime geçtikleri iddiasıyla bir dizi sohbet toplantıları organize etmişlerdir. Meleklerle kurulan iletişim, meleki bir dil olan Enochian diliyle yazılmıştır. Ayrıca, Dee'nin 'Felsefe Taşı'nı, Kelley 19 Aralık 1586 tarihinde, başarılı bir dönüşüm gerçekleştirmiş olduğu Trabona- Glastonbury Manastırı'nda bulunduğu söylenmektedir. Dee'nin; Shakespeare'in *Tufan* adlı eserindeki Prospero isimli karaktere ilham veren kişi olduğu ve Mortlake'daki evinde Avrupa'nın en büyük kütüphanelerinden birine sahip olduğu tahmin edilmektedir. I. Elizabeth Dee'nin evinin ziyaretçilerinden biriydi ama kraliçenin 1603'deki ölümünden sonra Dee bu ayrıcalığı yitirmiş ve yoksulluk içinde ölmüştür. Büyük kütüphanesi ise koleksiyonerler ve tefeciler tarafından yağmalanmıştır.

Giambattista della Porta (1535-1615)

Della Porta, 16. yy doğaçıl sihir sanatının önde gelen kişiliklerinden biridir. Kitabı *Doğal Büyü* (1558), simyanın yanında büyü, tinsellik ve bilimsel deneylerle de ilişkilidir. Ayrıca kalay monoksiti ilk üreten kişi olduğu da bilinmektedir. Araplar tarafından yaratılmış olan ve kökeni 11. yy'a kadar giden karanlık kamera kutusunu geliştirmiştir. Geliştirdiği aleti şehrin meydanında halka tanıttığı günün hemen ertesinde hakkında görüntüyü büyü yoluyla elde ettiği söylentileri çıkarılmış ve büyücülük suçlamasıyla tutuklanmıştır.

Alexander von Suchten (16. yy ortaları?)

1579'da döneminin en gözde eserlerinden *Tractatus Secundus de Antimonio Vulgari*'yi yazdığı düşünülen Suchten hakkında çok az şey bilinmektedir. Çalışması ilk kez 1604'de Leipzig'de basılmıştır ve antimon dan hazırlanan iksirlerin hazırlanış detaylarını içermektedir. George Starkey kitapla tanışmış ve Suchten'in fikirlerinden çok etkilenmiştir.

Tycho Brahe (1546-1601)

Esas mesleği astronomi olan Brahe, aynı zamanda Paracelsus'un de takipçisidir. Bizzat kendi buluşu olan pek çok karışımın resmi Danimarka eczacılığı literatürüne girmiş olduğu bilinmektedir. Tycho yıllarca hava durumu günlüğü tutmuş ve hava olaylarının yaşamsal bazı sırlar barındırdığını düşünmüştür. Tycho'nun çıkarımları 1960'lara kadar itibar görmemiş ancak 60'lardan sonra Edward Lorenz'in çalışmalarının kaos teoreminin yolunu açmasıyla birlikte Brahe tekrar önem kazanmıştır.

Giordano Bruno (1548-1600)

Bruno Dominikanlar tarafından eğitilmiştir fakat daha sonra aleyhinde sapkınlık suçlamaları yapılırken topluluğu terk etmek zorunda kalmıştır. Başlı sık sık belaya giren Bruno sürekli seyahat etmiştir. 1580'lere kadar İngiltere'de kalmış ve sonraki süreçte ise Mısır dinini desteklemeye başlamıştır. Ayrıca Sör Francis Walsingham için casusluk yapmış ve Katolik ayrılıkçıların, Londra'daki Fransız elçilik binasının stratejik noktasından, İngiltere ve İskoçya üzerinde yürüttüğü aktiviteleri rapor etmiştir. 1592'de İtalya'ya döner dönmez Engizisyon mahkemesi tarafından tutuklanmış, 8 yıl işkence gördükten sonra Aralık 1600'de sapkınlık suçlamasıyla kazığa oturtularak yakılmıştır.

Francis Anthony (1550-1623)

Simyayı bir ilaç geliştirme yöntemi olarak kullanan İngiliz doktordur. Paracelsus'un takipçisi olduğu için Kraliyet Tıp Akademisi tarafından sürekli tacize uğramıştır. Hatta bir kere sinde hapse atılmış ve karısının müdahalesi sayesinde özgür kalmıştır. 'Potable Gold' adıyla bilinen ve onu zengin eden bir iksiriyle meşhurdur.

İmparator 2. Rudolph (1552-1612)

Simyaya sempatik baktığı bilinen, Prag'da sarayı bulunan İmparator'dur (1576-1611). John Dee'nin de içlerinde olduğu birçok insanı kilisenin zulmünden kurtarmış ve hükümranlığının büyük kısmında onları Roma'da misafir etmiştir.

Sör Walter Ralegh (1554-1618)

Ralegh, Londra Kulesi'nde (Raymund Lully'nin, 2. Edward için çalıştığı dönüşüm laboratuvarının bulunduğu yer) idamını beklerken, Kule yöneticisinin karısı Bayan Hutchinson tarafından kendisine açıkça kendisi için çalışması teklifi yapılmış ve ikna edilmiştir. Bayan Hutchinson bu büyük adamın hapis hayatı süresince orada kalmasını sağlayarak engin bilgisini pratiğe dönüştürmesini ummuştur. Bayan Hutchinson'ın, Ralegh'in yaptığı ilaçları fakirlere dağıttığı da söylenmektedir.

Mary Sidney (1561-1621)

Sanat finansörü, çevirmen, bilgin olan Sidney aynı zamanda Pembroke Kontesidir. John Aubrey'e göre Mary; Sör Philip Sidney'in kızkardeşidir, iddialara göre simya sanatını pratik etmiştir. Philip'in ona adadığı, Hermetik göndermelerle dolu olan *Pembroke Arcadianın Kontesi* adlı eseri de birebir yaşanmış olaylara dayanmaktadır. 1586'da ölen erkek kardeşinin şiirlerinin yayımlanmasını sağlamıştır.

Claudio Monteverdi (1567-1643)

Monteverdi'nin simyaya ve Hermetik sanata olan ilgisi döneminin hakim eğilimlerine uygundur: tüm ilk operalar da, birçok drama ve şiir gibi simyasal temalar içermekteydi. Monteverdi hayatı boyunca sırrını korumayı becermiş bir simya sanatçısıydı.

Michael Maier (1568-?1622)

Alman bir doktor ve diplomat olan Maier aynı zamanda Gülhaçlılar topluluğu ile de ilişki içindeydi. Sık sık seyahat etmiştir ve simya üzerine fikirlerini politik ve kamusal alanda da yaşama geçirmeye çalıştığı bilinmektedir. Simgesel dilin yoğun kullanıldığı kitaplar yazmıştır. Bunlardan en bilineni *Atalanta Fugiens* (1617)'dir. Bu ve sonraki kitapları ile birlikte Maier, Klasik Antikite mitlerinin simyasal çözümlemesini yapan ilk insan olmuştur. Muhtemelen en bilinen örnek de *Jason ve Argonauts'un Hikayesi* ve *Altın Sülüğünün Peşinde*'dir. Sülük burada simyacıların çalışmalarının sonunda elde ettikleri alını temsil etmektedir. (Mitlere ek olarak, *Kül Kedisi*, *Uyuyan Güzel* ve '*Güzellik ve Çirkinlik*' gibi peri masalları da simya gerçeklerini somutlaştırır gibi görünmektedirler). Her ne kadar kaybolduğu yönünde başka bir iddia da ortaya atılmış olsa da, Otuz Yıl Savaşları'nın patlak vermesinden sonra Maier'in Magdeburg kuşatması sırasında öldüğü söylenmektedir. 17. yy, simya kitaplarının basımının zirve yapmış olduğu bir yüzyıldır ve Maier'inkiler dışında bazı başka önemli kitaplar şunlardır: Heinrich Khunrath *Sonsuz Bilgelik'in Sahnesi* (1609), Johann Mylius *Refom Felsefesi* (1622) ve Daniel Stolz'un nadide eseri *Viridarium Chymicum* (1624).

Tommaso de Campanella (1568-1639)

Hayranları arasında Francis Bacon'ın da bulunduğu, ses getiren simya ütopyas, *Güneş Ülkesi* (1602) adlı kitabın yazarıdır. Engizisyon tarafından yıllarca mahkum edilmiştir (Galileo'nun destekçilerinden biridir) ve 1628'de, yaklaşan ölümü bazı astrologlar tarafından önceden bildirilen VIII. Urban'ı korumak adına büyü ayinleri yapması için simya yasallaştırılmış ve o da serbest kalmıştır. Urban minnettar şekilde 16 yıl daha yaşamıştır, bu arada Campanella uygulamış olduğu tedaviden dolayı öclüllendirilmiştir ve hemen ardından Fransa'ya kaçmıştır.

Cornelius Drabel (1572-1633)

İçindeki kadın yolcuyla beraber, Kral I. James'in de gözleri önünde 1621'de Thames Nehri'nde batan ilk denizaltının mucididir. Modern deniz altılara ilham veren bu girişim çok önemli sayılmaktadır. Fakat mürettebatın canlı kalabilmesi için oksijene gereksinim duyulduğu sonradan anlaşılmıştır (Bakınız Michael Sendivogius). Drebbel aynı zamanda patlayıcılar üzerine uzman sayılırdı. Bir dönem vaktinin büyük kısmını Kraliyet Deniz Kuvvetleri'nde çalışarak geçirmiştir ve orada bir tür deniz altı mayını olarak tabir edilebilecek yeni bir çeşit patlayıcı tasarladığı bilinmektedir. Ayrıca süreğen hareketi yakalayan bir makina üzerine çalıştığı, termometreyi icat ettiği ve İngiltere'ye teleskobu ve mikroskobu getirdiği söylenmektedir. Tiyatroya olan ilgisi sahnede rüzgar çıkaran bir makina ve görüntü yansıtan sihirli bir fener tasarlamasının yolunu açmıştır. Patronu Lord Buckingham 1627'de, La Rochelle'e yapılan seferin başarısızlıkla sonuçlanması sonrasında öldürülmüştür. Ayrıcalıklarını yitiren Drebbel hayatının geri kalanını Londra'da bir bar işleterek sürdürmüştür.

Robert Fludd (1574-1637)

Paracelsian eğilimleri nedeniyle Kraliyet Tıp Akademisi'ne kabulü birkaç yıl geciken İngiliz doktordur. Gülhaçlılara sempatî beslemekteydi ve onları savunan bazı broşürler yayımlamıştır. Ayrıca tutkulu şekilde mimariyle ilgilenmiştir, özellikle de tiyatro salonu tasarımıyla; sahnenin mikrokozmosu ona, oditoryumun dışında ki makrokozmosik dünyayı yansıtır gibi görünmektedir. Tiyatroda insanın tüm gizeminin dışı vurulabileceğini sezinlemiştir. Shakespeare'in bir çok oyununun da ilk kez sergilendiği yer olan, Globe Theatre'in tasarımcısı olması muhtemeldir.

Jakop Boehme (1575-1624)

Boehme Paracelsus'un takipçisi olarak yola çıkmış, dikkate değer bir mistiktir. Ayakkabıcı olarak çalışmış ve simya felsefesini şiirlerinde ve yazılarında kullanmıştır. Onun çalışmalarıyla, simya tam anlamıyla içsel bir disipline dönüşmüştür.

Marie Zeigler (d. 1575)

Baz metali altına çeviren bir formüle sahip olduğunu iddia etmiştir. Julius of Brunswick'e yapmış olduğu vaadi gerçekleştiremeyince Julius onu yakalamıştır. Sırrı vermeyi reddedince, kızdırılmış demir bir sandalyede öldürülmüştür.

Jean Baptiste van Helmonth

Modern kimyanın kurucularından biridir. Gazları fark eden ve gaz kelimesini gerçekte ilk kullanan odur. 1621'de Paris'de bazı yazıları izinsiz basılınca, Jesuitler tarafından sapkınlıkla itham edilmiştir. Helmont aynı zamanda bir sürü dönüşüm hikayesi bırakmıştır: 1618'de bir yabancıнын kendisine dönüştürülmüş bir pudra verdiğini ve Taşı yaptığını söylediğini anlatmıştır. Pudranın tıpkı safran sarısı gibi olduğunu ve migren ve kas rahatsızlıklarına iyi geldiğini not etmiştir.

Arthur Dee (1579-1651)

John Dee'nin oğludur. Erken 17. yy'ın önde gelen İngiliz Paracelsianlar'ından biridir. Francis Anthony ve diğerleri gibi o da fikirlerinden dolayı Kraliyet Tıp akademisi tarafından zulüm görmüştür. I. James'e Kraliyet Doktoru olması için önerilmiştir. Daha sonra da Çar Michael'ın özel doktoru olarak hizmet etmesi için Rusya'ya çağırılmıştır.

Johann Valentin Andreae (1586-1654)

Andreae bir protestan teoloğuydu. İki Gülhaçlılar manifestosu olan *Fama Fraternitatis and the Confessio Fraternitatis*'in

(1614-15) ve Christian Rosenkreutz'ün *Kimyasal Evliliği*'nin (1616) yazarı olduğuna inanılmaktadır. Kitaplarda, alçak gönüllü Christian Rosenkreutz'un ruhani aydınlanma öyküsüne serpiştirilmiş özgün bir simyasal simgecilik kullanılmıştır.

Abraham Lamspring (1590-1620)

Lamspring'in Kitabı kitabının yazarı Abraham Lamspring hakkında hiçbir şey bilinmemektedir. Kitap simya literatüründeki en ünlü illüstrasyon çalışmalarından biridir. Alman olması muhtemeldir. İsmi takmadır Koç burcuna dikkat çekerek (21 Mart-20 Nisan) bu dönemin Büyük İş'lere başlamak için en doğru zaman olduğunu iddia etmiştir.

Jan Amos Comenius (1592-1670)

Otuz Yıl Savaşları'nın ilk yıllarında Dünya Labirenti ve Cennetin Kalbi eserini yazmış olan Luterci düşündürdür. Sonunda İngiltere'ye kaçmıştır ve orada Samuel Hartlib'in grubuna katılmış olması mümkündür.

William Backhouse (1593-1653)

Elias Ashmole'un üvey babası olarak bilinen gizemli bir figürdür. Sadece 1653'de ölürken Ashmole'a Felsefe Taşı'nın en önemli maddesini bırakmıştır. Bu Ashmole'un babasının ölmek üzere oluşundan bile daha önemli saydığı bir olaydır.

Anthony Van Dyck (1599-1641)

Ressam ve simyacıdır. Onu simya sanatıyla muhtemelen daha sonraları patronu da olacak olan Sör Kenelm Digby tanıştırmıştır.

Samuel Hartlib (1600-1662)

Otuz Yıl Savaşları sırasında Almanya'dan sürgün edilen Hartlib; içlerinde Boyle, Ashmole ve Digby'nin de bulunduğu,

dönemin önde gelenlerini etkilemiş olan Görünmez Okul'un ardındaki itici güçtür. Organizasyon onun öldüğü yıl krâliyet ayrıcalıklarına sahip bir kuruma dönüşmüştür.

Athanasius Kircher (1602-1680)

Simya dışında antik tarih, jeoloji, Mısır hiyeroglifleri ve dillerin kökeni gibi pek çok başka konuyla da ilgilenmiş olan Jesuit bilginidir. Çağdaşı Campanella'nın aksine o Engisizyon tarafından rahatsız edilmeden yoluna devam etmeyi başarabilmiştir; yürekten dindar bir Katolik olmak dışında başka bir iddiası olmadığını sık sık belirten Kircher bir deney sırasında patlayan bir volkana zembille inerek yaklaşmıştır.

Sör Kenelm Digby (1603-1665)

Hevesli bir simyacı olan Sir Kenelm görünüşe göre simya sanatıyla ilgilenmeye karısı öldükten sonra başlamıştır. Silaha sürüldüğünde ateşlenme sonrası gittiği yerde oluşturduğu yaraları tedavi edebilecek bir pudra (sempati pudrası) fikri geliştirmiştir. Hartlib'in Görünmez Okulu'nun bir üyesidir. Bir ara kendisine fon sağlamak adına Akdeniz'de korsan hayatı yaşamıştır.

Alexander Seton (d. ?1604)

Seton tarih sahnesine, 1601'de İskoç körfezini ararken kaybolmuş bir Flaman gemisinin mürettebatını kurtarmasıyla çıkmıştır. Ertesi yıl Hollanda'da geminin kaptanını ziyaret etmiş ve onun için küçük bir dönüşüm yapmıştır. Seton o zamandan sonra bir tür simya misyoneri olmuştur ve Avrupa boyunca seyahat ederek ilgilenen herkese gücünü göstermiştir. (Genellikle şehir meydanlarında). Saksonya Hükümdarı II. Christian tarafından hapse atılmış ve işkence görmüştür. Christian'a sırrını ifşa etmeyi reddetmiş ve Michael Sendivogius'un yardımıyla haptisten kurtarılmıştır. Fakat serbest kal-

dıktan sonra uzun yaşayamadan, birkaç ay sonra, muhtemelen 1604 yılının ilk günü ölmüştür. Başka bir takım tarih belgeleri ise 1610'a kadar yaşadığını iddia etmektedir.

Johann Rudolf Glauber (1604-1670)

Taş'ı ararken sodyum sülfatı keşfeden Alman simyacıdır.

John Winthrop Junior (1606-1676)

Winthrop'un birçok alanda bir ilk olduğu iddia edilmektedir: Amerika'daki ilk simya ustasıdır, ilk Connecticut Valisi ve Kraliyet Topluluğu'nun sömürgeci ilk üyesidir, 1663'de seçilmiştir ve Yeni Dünya'nın ilk önemli astronomudur. Ayrıca başarılı bir doktor olup (Paracelsus'un takipçisidir) George Starkley'i yetiştirmiştir.

John Pordage (1608-1681)

Bradfield Kilisesi'nin papazı olan İngiliz mistiktir. Anglikan Kilisesi tarafından Londra'da bir metresi olduğu iddiasıyla sapkınlıkla yargılanmış ve 1654'de oybirliğiyle Kilise'den atılmıştır (o dönemde tüm mistikler ayrılıkçı ve özgürlükçü görülmektedirler). Boehme'nin çalışmalarıyla ilgilenmiştir ve 1663'de onun *soror mistica'sı* (Mistik kızkardeş ç.n) olarak sunulan Jane Leade ile tanışmıştır. Beraber Boehme çalışmışlardır. Jane'in kocasının 1670'deki ölümünden sonra Bradfield'da, İlahi Felsefeyi ve Dindarlığı Geliştirmek maksadıyla Philedaphian Cemiyeti adıyla yeni bir topluluk kurmuşlardır. En ünlü eseri *Mistik Tanrıbilim* ölümünden sonra 1683 yılında yayımlanmıştır.

The Cosmopolite (1600'ler)

Alexander Seton, Michael Sendivogius ve Eirenaeus Philalethes tarafından çok kere kullanılmış takma isimdir.

Elias Ashmole (1617-1692)

En çok Oxford'daki Ashmole Müzesi'nin kurucusu olarak tanınmasına rağmen, Ashmole aynı zamanda bir simyacıdır. Simyaya temel katkısı *Theatrum Chemicum*'a (1602) Britanyalı bir 'karşılık' niteliğinde olan kendi yayına hazırladığı çalışma *Theatrum Chemicum Britannicum*'dur (1652). Tüm ciltleri daha önceki simya metinlerinin birer antolojisi niteliğindedir. Ashmole ile birlikte, içlerinde Thomas Norton, Thomas Charnock ve Sör Geaorge Ripley gibi yazarların çalışmalarının da bulunduğu, o güne kadar ki tüm önemli İngilizce çalışmalar biraraya toplanmıştır. Ashmole aynı zamanda Order of the Garter tarihçisi ve sonradan Royal Society olan Invisible College'ın da üyesidir.

Borellus (17. yy. ortaları??)

Bir takım simya kitapçıklarının yazarıdır. Her ne kadar gerçek kimliği bilinmiyor olsa da en güçlü spekülasyonlar, Fransız doktor ve antikacı Pierre Borel (c. 1620-1671); Fransız kimyacı Jacques Borrelly (d. 1689); ya da İtalyan matematikçi, doktor ve astronom Giovanni Alfonso Borelli (1608-1679) olduğu yönündedir. Ayrıca üçünün de simya çalışmalarında Borellus takma adını kullanmış olmaları muhtemeldir.

Richthausen (17. yy. ortaları?)

Richthausen bir Almandır. İmparator III: Ferdinand'ın da hazır bulunduğu bir sırada, 15 Ocak 1648'de Prag'da başarılı bir dönüşüm yapmıştır. Richthausen'in pudrasının çok küçük bir parçası iki buçuk pound (1035g) civayı altına çevirmiştir. Ferdinand altından bir madalyon yapmıştır. Bu dönüşüm "İlahi Dönüşüm" olarak tanımlanmıştır.

Elias Artista (17. yy?)

Geleceği Paracelsus tarafından müjdelenmiş simyanın mesi-

hidir. Onunla ilgili en çok konuşulan olay, Elias'ın 1666'da Helvetius'un evinde ortaya çıkışıdır. Yine Ven Helmont da dahil pek çok başka simyacı, onlara baz metali altına dönüştürmeyi öğreten, siyah giyinen gizemli yabancılar tarafından ziyaret edilmiş olduklarını anlatmışlardır.

Bhogar (17. yy?)

7000 olarak bilinen ünlü simya şiirleri dizisinin yazarı Tamil Siddhar'dır. Aynı zaman da doktordur ve birçok ilaç üretmiştir. Yaptığı uçakla Çin'e seyahat etme hikayesi başta olmak üzere hakkında anlatılan pek çok efsane vardır.

Thomas Vaughan (1621-1665)

Eugenius Philalethes adıyla yazmış İngiliz simya şairidir. İkiz kardeşi metafizik temalı şiirler yazan Henry Vaughan'dır. 1658'de ölen karısı Rebecca ile beraber simya işlemleri yaptıkları söylenmektedir.

Jane Leade (1624-1704)

Jacob Boehme'nin takipçisi olan İngiliz mistiktir. Geleneksel olarak onun frater mysterium'u olarak görülen Berkshire Boehmian John Pordage ile yakın bir ilişkisi vardır. Belkide en bilinen çalışması Sofya Suretindeki Bakire ya da Tanrısal Bilgelik üzerine yorum ve analizlerini içeren *Revelation of Revelations*'dir. (1670) Çalışması barındırdığı huzur ve mutlulukla dikkate değerdir ve akla çağdaşı olan diğer büyük mistik Thomas Traheme'yi getirmektedir.

John Frederick Helvetius (1625-1709)

Helvetius da Van Helmont gibi sırrı taşıyan gizemli bir yabancı tarafından ziyaret edilmiştir. Taş'ın safran rengi olduğunu belirten Helvetius'un 1667'de yaptığı dönüşümün raporları tüm simya arşivindekilerin en etkileyici olanlarından biridir. Batı'da Simya bölümüne bakınız

İsveç Kraliçesi Christina (1626-1689)

Christina hayatı boyunca simya ve Hermetik sanatlarla haşır neşir olmuştur. 1654'de tahttan çekilerek Roma'ya gitmiş ve orada Protestanlığı bırakarak Roman Katolik Kilisesi'ne bağlanmıştır. Lady Anne Conway gibi o da kalan yıllarının büyük kısmını Roma'da geçirmiş ve orada faaliyetinde olan bir Hermetik gruba liderlik etmiştir. Simyaya olan ilgisinin 1667'den sonra, ömrünün son dönemlerinde arttığı düşünülmektedir.

George Starkey (1627-1665)

Starkey Bermuda'da doğmuş ve Harvard'da eğitim görmüştür. Ustası olan Winthrop'la birlikte Yeni Dünya'nın ilk simya uzmanlarından biridir. 1650'de İngiltere'ye gitmiştir ve beraberinde sonrada Eirenaeus Philalethes'e ait olduğu düşünülen, yola çıkmadan önce ona verdiğini iddia ettiği el yazmalarını da götürmüştür. *Kralın Kapalı Sarayına Açılıktan Bir Girizgah* ve *Ripley Revivadlı* çalışmaları çok ses getirmiştir. Günümüz dahil, her dönemin simyacıları arasında saygı ve itibar görmüştür. Philalethes'in kimliği ise bilinmemektedir. En büyük olasılık metinlerin yazarının kendisi olduğudur. Her ne kadar o buna karşı çıkmış ve metnin New England'lı bir doktor tarafından Childe takma adıyla yazıldığını iddia etse de bunun tam olarak doğru olduğuna inanmak zordur. Aynı zamanda deneyimli bir kimyacı ve Hartlib'in Görünmez Okulu'nun da bir üyesidir. Bir salgın hastalık kurbanına otopsi yaptıktan kısa bir sonra ölmüştür.

Robert Boyle (1627-1691)

Modern kimyanın kurucusu olan Boyle aynı zamanda bir simyacıydı. Sonraları ilişkisinin bozulduğu Starkley tarafından eğitilmiştir. Batı'da Simya bölümüne bakınız

İngiltere Kralı 2. Charles (1630-1685)

Charles'ın yatak odasının altında bir laboratuvar kurduğu bilinmektedir. Nell Gwynne'in buraya girip girmediği bilinmemektedir.

Hennig Brandt (1630-?)

1669'da altını idrar özüsüyle karıştırırken fosforu bulan Alman simyacıdır. Joseph Wright of Derby'nin resmi The Alchemist in Search of the Philosopher's Stone Discovers Phosphorus Brandt'den ilhamla yapılmıştır.

Lady Anne Conway (1631- 1679)

Lady Anne, Hartlib'in grubunda da aktif olan bir Gülhaçlı idi. Döneminin en önemli ezoterik merkezi olan Warwickshire-Ragley Hall'da belirleyici bir konumu vardı. Cambridge Platonisti Henry More ve Jean Baptiste'in oğlu Franz van Helmont ile arkadaşlığı vardır. 18.yy'ın önde gelen kadın filozoflarından. Hermetizm ve Yeni Platonculuktan etkilenmiştir.

Urban Hjarne (1641- 1724)

İsveçli Paracelsian, metalurjist, jeolojist ve kimyacıdır. Hjarne İsveç'in metal kaynaklarının bir haritasını çıkarmaya çalışmıştır. Döneminde ülkesinin önde gelen tıp otoritelerinden sayılmıştır. Aynı zamanda müzisyen, şair, oyun yazarı ve ressamdır.

Sör Isaac Newton (1642- 1727)

Görünüşe göre Newton simya deneylerine 1669'un sonlarında, Cambrige'de Matematik Profesörü olmadan hemen önce başlamıştır. Yoğun programının hafiflediği 1689'dan itibaren uzman olana kadar durmaksızın ve yalnız başına çalışmıştır. 1727'deki ölümünden hemen önce bazı kağıtları yaktığı bilinmektedir. Her ne kadar simyasal taslaklara, basit spekü-

lasyonlara ve karanlık geleceğe (nükleer enerji örn.) dair tahminler içeriyor olmaları muhtemelse de kimse bu kağıtlarda gerçekte nelerin yazılı olduğunu açıklayamamıştır. Newton'un simya yazılarının birçoğu günümüze kalsa da bunların çok küçük bir miktarı yayımlanmıştır. Newton üzerine daha fazla bilgi için Batı'da Simya bölümüne bakınız

†

Eugenius Philalethes (1650'ler?)

Bknz. Thomas Vaughan

Eirenaeus Philalethes (1660'lar?)

Bknz. George Starkley

JC Barchusen (1666- 1723)

Barchusen simyaya ilgi gösteren son kimyacılarından biridir ve Utrecht'in şehir surlarının içine kurulmuş bir laboratuvar-da çalışmıştır. Kitabı *Kimya Elementleri* simya illüstrasyonları ile doludur.

Hermann Boerhaave (1668- 1738)

Simya operasyonları yürütmüş olan bir Flaman kimyacıdır. Simyanın en az Heraclitus'un çalışmaları kadar açık ve anlaşılır olduğu sonucuna varmıştır.

Altus (17. yy.? sonları)

1677'de La Rochelle'de basılan metinsiz kitap *Mutus Liber*'in yazarının takma adıdır. Kimliği belirsizdir ama 'Altus'un gerçek adının bir anagramı olduğu düşünülmektedir. *Mutus*'un yazarının, çalışmayı yayımlayan Jacob Saulat ya da 1619'da doğan fizikçi Isaac Baulot olması ihtimali vardır. Baulot'un La Rochelle ile bağlantısı vardı ve filozof John Locke'u da tanıyordur. Bununla beraber iki adamın (Saulat/Baulot) aynı kişi olma ihtimali de vardır: biraz Latince kökenlere inecek olur-

sak, Saulat'ın adı 'Iacob Saulat' olur ve bu aslında 'Isaac Bau-
lot'a karşılık gelmektedir.

Li Chung Yun (1677- 1933)

1933'de öldüğünde yaşı Çin yönetimi tarafından 256 olarak
teyit edilen Çin bitki uzmanı. 23 evlilik geçirmiş olan Yun,
uzun ömrünü içsel huzur ve dinginliğe, uyguladığı vejeteryan
diyete ve zinde kalmak için yaptığı günlük yürüyüşlere bağla-
mıştır. Daha eski bir Tibet simyacısının tavsiyesiyle Li, belirli
dozda çeşitli aminoasitler içeren ve kendi tarifi olan bir bitki
iksiri tüketmiştir. Son yıllarında dahi 50'li yaşlarının başında
gibi görüldüğü söylenmektedir.

Johann Frederick Böttger (1682- 1719)

Rivayete göre 1701'in sonbaharında başarılı bir dönüşüm
gerçekleştirmiş olan Alman simyacı. Çalışmaları sırasında
hem Prusya Kralı I. Frederic'den hem de Polonya Kralı II. Au-
gustus'tan fon sağlamıştır ve ikisi de bunun karşılığında sırrı-
nı istemişlerdir. Böttger, Augustus'un ajanı tarafından kaçırıl-
mıştır ve Dresden'de hapse atılmıştır. Oradaki yedi yıllık çalış-
maları sonucunda Felsefe Taşı'nı değilse de Avrupa'nın ilk
porselenini üretmiştir.

Lascaris (18. yy başları)

Asil bir Yunan ailesinden geldiği dışında Lascaris hakkında
günümüze ulaşan fazlaca bir bilgi yoktur. 16 Şubat 1709'da
Almanya'da başarılı bir dönüşüm yaptığı ve Bötiller'i eğittiği
söylenmektedir. 1716'da Rhineland ve 1773'de Odenwald'da
yapılan anonim dönüşümlerin arkasında da onun olduğu dü-
şünülmektedir. Bazıları tarafından simyanın mesihi Elias Ar-
tista'nın reenkarnasyonu olarak görülmektedir.

Magnus Otto Nordenberg (1705- 1756)

Bir süre kereste endüstrisinde de çalışmış olan Fin simyacı. 1720'lerde Boerhaave ile çalışmıştır. Simya çalışmalarına 1730'larda başlamıştır. Elde ettiği 'Felsefe Taşı'nı, Urim 'elde etmenin başlangıcı' ve Thummin, 'güneşten de parlak' olarak nitelemiştir. Yazılarının hiçbiri o yaşarken yayımlanmamıştır.

†

Tiphaigne de la Roche (1722- 1774)

Fransız simyacı ve yazardır. Kitabı *Giphantie* (1760) fotoğraf deneylerinin detaylarını içermektedir.

The Comte de St Germain (d?- 1784)

Görünüşe göre devrim öncesi Fransız sarayında hiçbir çaba sarfetmeden ferahlık içinde yaşamış olan gizemli bir figürdür. Dönüşümün sırrına malik olduğunu ve bir ara değerli taşlar ürettiğini beyan etmiştir. 1710'da 50 yaşında olduğunu söylemiştir. Bu doğru kabul edilecek olursa 1784'de öldüğünde yaşı 124 olmalıdır. (Kendisi ise daha ileri giderek 4000 yaşında olduğunu iddia etmiştir.) Bununla beraber eğer birisinin 50 yaşında olduğu söyleniyor ise bu genellikle onların belirli bir ruhsal yolculuğa başladıkları gerçeğine işaret eden bir şeydir. İlginç olan hiç kimsenin Comte'u yerken görmemesidir, bu anlamda sıkı diyetler ve nefes kontrolü gibi yöntemler antik Hint yoga teknikleri uyguladığı tahmin edilebilir. 1784'ten bu yana, 19. yy sonlarında Hindistan'da Madame Blavatsky tarafından görüldüğü söylenmesi, 1938'de Doğu Ekspresinde Wellesley Tudor Pole tarafından görülmesi ve 1973'de bir adamın Fransız televizyonuna çıkarak The Comte de St Germain olduğunu iddia etmesi gibi pek çok şüpheli, esrarengiz söylentiye konu olmuştur.

Dom Pernety (1716- 1796)

1758'de basılmış olan klasikleşmiş simya ansiklopedisi *Mit-*

sel-Hermetik Sözlüğü'nü yazan ve Michael Maier'in Mısır ve Yunan mitlerini simyasal unsurlar üzerinden çözümlediği çalışmasını genişleten Benediktan gurudur. Aynı zamanda aktif ve önemli bir Farmason'dur.

Cagliostro (1743- 1795)

Count Cagliosta St Germain'e (Kontu tanıdığı bilinmektedir) benzer bir portre çizmektedir. Yine Lord Byron'un malikesinde sezinlediği simya sırrına sahip olmak için ruhunu şeytana sattığı iddia edilmektedir. Alçak gönüllü bir aileden gelmektedir ve renkli bir kariyere yol almadan önce radikal kararlar alarak, radikal dönüşümler geçirmiştir. Birçok Masonik Loca kurmuş ve 7 Haziran 1780'de bir Warsaw locasında başarılı bir değişim gerçekleştirmiştir.

James Price (1752- 1738)

Price, daha 29 yaşında Kraliyet Topluluğu'na kabul edilmiş parlak bir kimyacıdır. 25 Mayıs 1782'de Guilford'da başarılı bir dönüşüm yapmıştır. Kraliyet Topluluğu deneyi tekrar yapması için ısrar etmiştir. İlk başarısını tekrar edememe korkusuyla deneyi izlemek için gelen topluluk üyelerinin gözleri önünde intihar etmiştir.

Karl von Eckartshausen (1752- 1803)

Eckartshausen 19. yy'da simya sanatını sürdüren az sayıda kişiden biridir. En önemli çalışması olan *Dönüşümün Kimyası* 1802 yılında yayınlanmıştır.

August Nordenskiöld (1754- 1792)

Dönemin merkezi Turku'da kimya ve mineraloji çalışmış olan son simyacıdır. Sonradan dindar bir Swedenborjin olmuştur ve New Jarusalem'li bir tanığa göre hayalinde Felsefe Taşı'nı yoksulluğa ve gizeme son verebilecek bir araç olarak

idealize etmiştir. (Aynı dönemden başka bir Swedenborjiyan olup muhtemelen Nordenskiöld'un da arkadaşı olan William Blake tarafından da savunulan bir idealdir bu...) Taşı üretmek için durmaksızın çalışmış ve Büyük İş tanımlarken kullandığı sauna metaforu İskandinav orjinini ele vermektedir. Son olarak koşulları Ütopya yaratmaya daha uygun olan Afrika'ya gitmiştir (Avrupa bu sırada devrimler ve savaşlarla çalkalanmaktadır). Sierra Leone, Freetown'da ölmüştür.

Mary Anne Atwood (1817- 1910)

Hermetik Gizemcilik Üzerine Bir İnceleme adlı kitabın yazarıdır. Simyanın, temelinde hayalgücü olan tamamen içsel bir disiplin olduğunu savunmuştur. Yaşam serüveni

Lindsay Clarke'ın *Kimyasal Evlilik* (1989) adlı romanında öyküleştirilmiştir. Marie (1867-1934) ve Pierre (1859-1906) Curie, Nobel Ödülü kazanmalarından önce radyum üzerine çalışmışlardır. Simyaya da yönelen çiftin çalışmalarında prima materia olarak pitchblende isimli bir maddeyi kullandıkları söylenmektedir. Pierre öldükten sonra Marie'ye gizemli bir "cabal" yaklaşmıştır. Sırrın duyulma olasılığının önünü almak isteyen otoriteler, politik olarak önemli bir kadın ve bir Fransız ulusal kahramanı olma yolundayken ününü çok olumsuz etkileyeceği için ondan simya çalışmalarına bir son vermesini istemişlerdir.

Ernest Rutherford (1871- 1937)

Yeni Zelanda doğumludur, nükleer fiziğin babasıdır, hayatı boyunca simyayla ilgilenmiştir ve koltuk altında Hermes Trismegistus'un kitaplarını taşıdığı bilinmektedir. Nitrojeni oksijene dönüştürmesi kimilerine göre dünyada bilimsel olarak doğrulanabilmiş olan tek dönüşümdür.

Fulcanelli (1920'ler?)

Efsane bir 20. yy üstadının takma adıdır. Ya gerçekten usta bir kişiliktir ya da Parisli okültist bir grubun kullandığı bir isimdir (İsim 'Küçük Volkan' erken mitik simyıcılardan biri olan Roman demir tanrısı Volkan'a çağrışırması amacıyla seçilmiş gibidir). En tuhaf söylentilerden birisi de, ünlü eseri *Katedraller'in Gizemi*'nin gerçekte 596 yaşında olan Nicolas Flamel tarafından yazılmış olduğu söylentisidir. Fulcanelli hakkında daha fazla bilgi için Modern Simya bölümüne bakınız.

Jean-Julien Champagne (1877-1932)

Fransız ressam ve okültistdir. Kanıtlanamasa da uzun süre onun gerçek Fulcanelli olduğundan şüphelenilmiştir. Antikacı ve kitapçı Pierre Dujols (1872-1926) ve Mısır-bilimci Rene Swaller de Lubicz (1887- 1961) de Fulcanelli olduğu söylenen diğer isimlerdir. Fulcanelli belki de üçünün de takma adı olabilir ama bu epey tartışmalı bir muammadır.

EugeneCanselite (1899-1981)

Fransız simyacıdır. Fulcanelli'nin öğrencisidir ve belki de gizemli ustanın gerçek kimliğini bilen tek kişidir. Sırrını ölene dek saklamıştır.

Archibald Cockren (1930'lar-1940'lar?)

Tıpkı kendinden önce yaşamış olan Paracelsus gibi, simyanın tıbbi faydalarına yürekten inanmış olan İngiliz fizyoterapistdir. *Yeniden Keşfedilen ve Dirilen Simya* (1940) adlı eserinde keşiflerini detaylarıyla anlatmaktadır. Harbour'daki laboratuvarı 2. Dünya Savaşı sırasında yapılan bir hava taarruzu sırasında tahrip olmuştur ve Cockren'in kurtulup kurtulmadığı bilinmemektedir. Bir inanışa göre kurtulmuş ve 1950'de, Taş'ı üretmeye çok yaklaştığı sırada öldüğü Brighton'a gitmiştir. Birileri de Taş'ı yapmayı başardığını ve 1960'ların başında öldü-

günü iddia etmektedir. Londra'da 1965'lere kadar hala onun yapmış olduğu iksirlerin kullanıldığı bilinmektedir.

Armand Barbault (1906-1974)

Fransız simyacı ve astrologdur. Dikkate değer şifalı etkileri laboratuvar testleriyle de doğrulanmış olan 'altın sebze'sini *Mutis Liber*'den aldığı ilham sayesinde yaratmıştır. Maliyetli ve meşakkatli üretim teknikleri gerektirdiği için bu ürünün ticari sürümü mümkün olamamıştır.

Frater Albertus (1911-1984)

20. yy uygulamalı simyasının önde gelen isimlerinden biri olan Dr. Albertus Richard'ın takma adıdır. Salt Lake'deki, etkili Paracelsus Araştırma Cemiyeti adlı akademinin kurucusudur. Kitabı *Simyacının El Kitabı* (ilk kez 1960'da yayımlanmış ve daha sonra çok defa basılmıştır) laboratuvar çalışmasına giriş yapacak kişilere tavsiye edilen kitapların başında gelmektedir.

Jean Dubuis (b. 1919)

İkinci Dünya Savaşı sırasında Marie ve Pierre Curie'nin torunları olan Jean-Frédéric/Juliot-Curie'nin asistanı olarak çalışmış Fransız simyacıdır. Daha sonraları bir taraftan bilim dünyasıyla ilişkilerini devam ettirmiş, diğer taraftan da bilgisayar endüstrisinde çalışmıştır. 1979'da İtalyan-İsveçli simyacı Augusto Pancaldi ile birlikte Doğa Filozofları isimli topluluğu kurmuştur. Organizasyon daha sonra kendisini ABD'de The Philosophers of Nature adıyla yeniden yapılandırmıştır.

SEAN MARTIN

SİMYA VE SİMYACILAR

Simya yazılı tarihin ilk dönemlerinden beri yaşadığımız hayatın içinde olmuştur. Lao Tzu'nun hükümlerindeki Çin'den, Mısır Krallığı'na; Büyük İskender'in Yunan İmparatorluğu'ndan, İslami fetih çağına, Endonezya Takımadaları'ndan, Viktoryen okültizminin karanlık çağını yaşadığı dönemlere kadar hemen her kültürde simya farklı biçimlerde de olsa varolmuştur. 'Yanılığlar Tarihi' denilerek küçümsense de 'bir insanın hayatta vakıf olabileceği en etkili sır' olarak da görülmüştür. Pek çok defa ham madenlerin altına dönüştürülmesiyle elde edilen hileli ve illüzyonel bir dünyevi kazanç kaynağı olarak tarif edilmiş olsa da, bir insanın yalnızca dürüst bir ehil yardımıyla ve temiz bir kalple tatbik edebileceği tanrısal bir sanat, tanrının en yüksek bir lütfu olarak da tanımlanmıştır.

Simyada bütüncül dünya anlayışı çok merkezi bir ilkedir; yapılan ister bir hile ya da bir "şarlatanlık" olsun, işin her aşaması sürecin bütünü ile ilişkili olduğundan çok önemsenir. Dönemin simyasında yalnızca laboratuvar sürecindeki aşamalara dikkat edilmiyordu; örneğin yıldızlar ya da ayın evreleri de aynı ölçüde göz önünde bulunduruluyor, rüyalar kaydediliyor, yine sezgiler de dikkate alınıyordu. Simyacı için evrende birbiriyle ilişki içinde olmayan ya da kapsam dışı hiçbir şey yoktu. "Raslantı" denen şey gerçek hayatta var olamazdı. Her şey sürecin ya da "büyük resmin" bir parçasıydı. Bu bütünsel dünya anlayışı bugün de yeryüzünden tamamiyle silinmemiştir, dünyanın çeşitli yerlerindeki geleneksel toplulukların hayatlarının bir parçasıdır. Yalnızca bizler, yani batılılar böylesi bir gerçeklik kavrayışından koparılmış bulunuyoruz ve muhtemelen de bu alanda diğer toplumların oldukça gerisinde bir noktadayız. Bu, simyanın neden hala hayatımızda olduğunun bir cevabı olarak görülmelidir belki de: simya; her birimizin farkında olmamasına rağmen sahip olduğu bir sırlı cevheri, yeniden keşfetmek, itibarını iade etmek ve tanımlamakla görevli kıldığımız bir gücü bünyesinde taşıyor olabilir.

Sean Martin

ISBN 978-6055679-32-3

9 786055 679323

